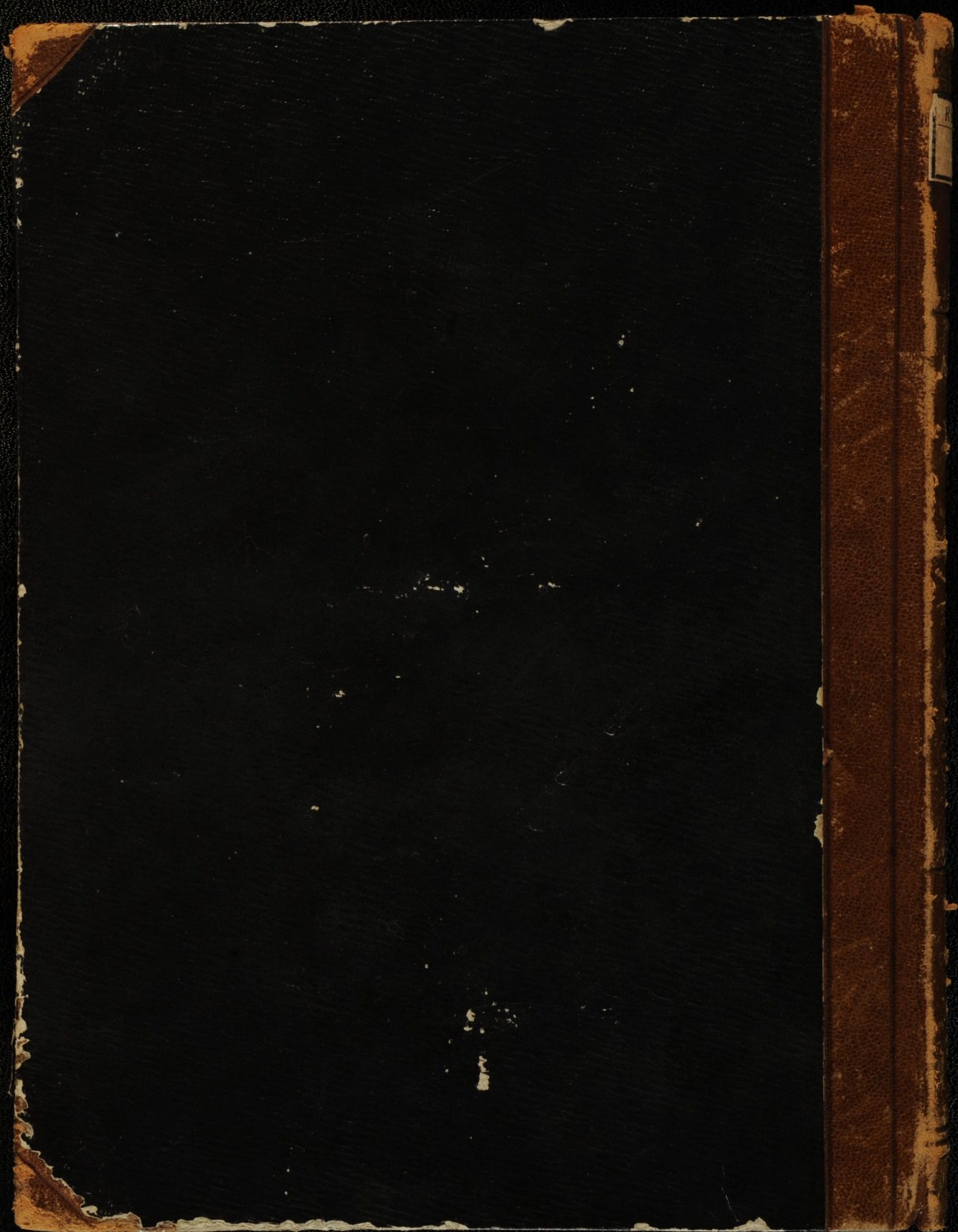

19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

RMK. I.

389

SZARASZI FERENCZ CATECHESIS

1604.

CATECHESIS, *RMK I. 389.*

Az az,

Kerdesök es Feleletök, az

KERESZTYENI TUDOMANNAK

AGAIROL, AZ IAMBOR ISTENFELŐ

harmadik Friderik Herczek birtokaban Palatina-
tusban levő tudos bölcs Doctörök
altal irattatot.

Deakbol penig Magyar nyelvre forditta-
tot hogy mind az kisedőknnek az Scholakban mind pe-
nig az egyigyűeknek az Ecclesiaban Lelki
eppületökre lenne.

SZARASZI FERENCZ altal Debreczeni
Anyasent-egyhaznak Lelki Pastora
altal.

*Tarkas Lajos
Könyvtára
böl. 1873. 10én.*

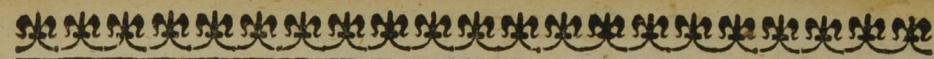
DEBRECENBEN Nyomtatta
Lipfiai Pal, 1604.

Psal. 34.

Iúvetők en hozzám fiaim, halgassatok engemet, en az
Irnak felelmere tanitlak titóket.

2. Timoth. 3.

Kicsinfegedtül fogvan az Szent Iraft tudgyad, az mely
tegedet bölcse tehet, az idvőffegnek dolgaban az
CHRISTUS IESUSBAN valo hit által.

AZ IO HIRREL NEVEL MEG
'Becsültetöt Isten felő Tísteletes Nemes IMREFI
IANOSNAK, Diozeghi Urnak, kegyelmet es beke-
seget kíván az Attya Istentül es az Ur Iesus Chri-
stustul es szolgálatyat aianlya mint tisztelendő
bizodalmas Uranak.

Z Kegyelmes Istennek sok jo tete-
menyi kőzöt Tísteletes es bősületes
Uram, mellyekkel az emberi nem-
zetseget de főkeppen az ü anyafent-
egyhazar meg latogatta, nincsen egy
dragab jo tetemenye, mint hogy az idvőffegről valo
tudomant illyen nyilván, tístan es igazan ki nilarkoz-
tatta, es azt nem csak az őregh embereknek, hanem
meg az kisdedeknek-is fajokban adta, hogy azoknak
fajok által-is vegröz vinne az ü dicsiretit. Psal. 8. In-
net vagyon hogy az Apostolok idejeben-is nem csak
az őregh embereket, hanem az kisdedeket-is az kerefi-
tyeni hitnek minden rešeire kerdesek es feleletek al-
tal tanittatta, hogy azok az igaz hitnek vallasaban gya-
rapodnanak, nevedednenek, sok artalmas tevelyge-
seket be ne vennenek es idvőzűlnenek. Mert mi-

kepen hogy az uy edenyben valaminemű illatu allatot tölt az ember, de azt igen hozza vési es fok ideig meg tarttya: Ezenkeppen az gyenge elme az mely hitöt es tudomant be vésen, de arról jövendőben inkább meg tud emlekezni,

Ezt meg gondolvan az mıtudos es bölcs eleink, az utolsó időben-is követtek az Apostolok es azok utan valo Doctöröknek példajar, es űk-is az keresztyni hitör rövid es bizonyos irásokbá be foglaltak, hogy mind az Isten felől, mind pedig annak akarattya felől, Szent nevenek segitsegre valo hivása felől, ű fölisegetül kiadot Sacramentumok felől, mit kellene érteniök es tudniok, az kisdedek könnyebben meg foghatnak.

Ez illyen rövid irások között pedig igen szép es örök emlekezetre melto az az mellyet az Istenfelő keresztyn Herczegnek az harmadik Friderik Herczegnek parancsolattyal irtanak volt az Palatinatusban valo bölcs Doctörök, Mert ebből nem csak az kisdedek de még az öregek-is az ű teremts es meg valto Istenök felől jo értelmet vehetnek, es velük valo fok jo tetemeniert mivel kellyen fizetniök megh tudhatyák, annira hogy az egész Biblianak rövid summajának mondhatyuk, holot csak egy periodust avagy csak egy versetsket sem talahatunk benne melynek az Bibliabol fundamentoma nem volna, es mely bizonyos locuokval meg nem erősítettöt volna.

Erre

Erre valo kepest indittattam en-is hogy ezt az keresztyni hitről valo irást Deakbol Magyar nyelvre forditanam, es az melleje jedzettetöt bizonyagokat-is egéslen ki irnam, hogy mind az Scholakban az gyermekeknek mind pedig az Ecclesiaban az halgatoknak kik az Magyar irashoz ertnek hasnokra es lelki épületekre lenne.

Ezt pedig az kicsin munkat jo hírrel nevel meg bősülettöt Istenfelő Nemes Uram az te kegyelmed tiszteletes es nemzetes hazas tarsaval egyetemben ti kegyelmeiteknek ajánlom, es az ti kegyelmeitök bősületes neve alatt bocsatom ki; ezért mert latom ti kegyelmeitöknek az Christus Ecclesiajahoz es abban fõngedözõ igejehöz valo buzgo indulattyat es tiszta feretetit, mellyert el hittem hogy az Isten elõt-is kedves ti kegyelmeitök, es az emberök között-is jo hiretök nevetök örök emlekezeten meg marad, mint az reghi jambor Istenfelő fejedelmeke, Davide, Ezechiasé, Iosaphaté, Iosiasé es többbeke kiknek jo hirek nevök soha megh nem hal.

Vegye jo neven azért tüleim ti kegyelmeitek, es ellyetök ez kicsin de felette igen hasnos munkaval, ha az kegyelmes Isten kegyelmeiteknek s- nekem-is halalamat halasztja, jövendőben is az en vekony erőm ferint igyekezőm kegyelmeiteknek minden tiszteleges szolgálattal lenni mint ennekem bősületes kedves es jo akaro emberimnek.

Az

ELŐL IARO BESZED.

Az Vr Isten te kegyelmedet tartsa meg es eltesse mind Affonyomval Iffu KATHA Affonnyal, es sep magzattyaval Imrefi MIHALLYAL egyetemben Bodogul.

Költ Debreczenben Kis aff. hav. masodik napjan, az Vrnak 1604. estejében.

Ti kegyelmeknek
szolgal

Szaraszi Ferencz, Debreczeni Anyaszent-egyhaznak
Lelki pastor.

CATECHISMUS

az az,

AZ KERESZTYENI TUDOMANY-
nak Agairol való rövid kérdések es
feleletek.

ELSŐ KERDES.

Micsoda te neked ember mind életődben ;
s-mind halalodban fű es kiváltke-
pen való vigasztalásod ?

*Domi-
nica I.*

Ez, hog mind testtől es le-
kestul ^a vagy elők vagy halok
^b nem en magame, hanem az en
hűseges Uramnak es meg val-
to Iesus Christusomnak tulay-
dona vagyok ^c ki az ő draga-
latos verevel ^d mindennemű
bűneimert tellyességgel eleget-
teven ^e engemet az ördögnek
minden hatalmából meg fábá-
ditot, ^f es immar ugy oltalmaz
s hogy az en mennyei sent At-
tyamnak akarattya nélkül fe-
jemről meg csak egy hajam fá-
la sem esherik el, ^h de főc inkább
ezőknek felette búkség hogy
mindenek az en idvőségemre
szolgallyanak, ⁱ Minek-okaert

^a 1. Cor. 6. v. 19, 20. Nemde nem tud-
gyatoke hogy az ti testetők Szent
Lelek Istennek temploma, az ki ti
bennetek lakozik, az kit az Istentől
vöttetek, es hogy nem vattok ma-
gatokkal szabadok : Mert arron val-
tattatok meg. Dicsőítetek azért
az Istent az ti testetőkben es az ti
lelketekben mellyek az ISTENE. ^b
^{1. Theff. 5. 9, 10.} Nem rendelt minket
az Isten haragra, de az idvőségnek
meg nyeresere az mi Urunk Iesus
Christus által, az ki meg holt mi e-
rettünk: hogy vagy vigyazunk, vag
aluskunk, egygút ő vele ellyünk.
^{Rom. 14. 7, 8, 9.} Senki az hivek köz-
zül maganak nem el, es senki ma-
ganak meg nem hal : Mert ha e-
lünk is az Urnak elünk, ha meg ha-
lunk is az Urnak halunk meg. Vagy
elünk azért vagy halunk, ugyan az
Ure vagyuk. Mert az Christus ez

A

okaert

engemet az ű Szent Lelkevel bizonyosra téven az örök élet felől,^k es arra indit, hogy ezután örömeit az ű kedves akarattya szerint életemet rendelni igyekezzem.¹

nek tietők, ti pedig az Christuse, az Christus pedig az Istene.^{d1. Pet. 1. 8. 19.} Tudgyatok hogy ti nem vesendő állatokon, ezüstön avagy aranyon váltattatok meg az ti hejában való tarsalkodástokból, melyet az ti Attyaitoknak tanításokból vöttetek vala, de az artatlan es macula nélküli való barannak, az űr Iesus Christusnak dragalatos verevel.^{e 1. Ioan. 1. 7.} Hogy ha az vilagosságban jarandunk, miképen hogy ű az vilagosságban vagyunk, világossággal való közösülésünk vagyunk ű vele, es az ű Fiainak az Iesus Christusnak vere meg tisztit minket minden bűneinkből.^{1. Ioan. 2. 1, 2.} Ha valaki vetközendik, főszallunk vagyunk az Attyának az igaz Iesus Christus, es ű engeztelő aldozat, az mi bűneinkert, es nem csak az mi bűneinkert, hanem ez egész vilagnak bűneiért.^{f 1. Ioh. 3. 8.} Ezert jelent meg es ezért jüt ez vilagra az Istének fia, hogy az őrdögnek cselekedetét el rontsa.^{Hebr. 2. 14, 15.} Miért hogy ez okaert az gyermekek részesi az testnek es az vernek, ű is hasonlatosképen részesse lőtt ugyan azokban, hogy az halál által semmive tenne azt, az ki az halál által uralkodik vala, az az, az őrdögöt, es szabadokká tenne mind azokat, valakik az halálnak felelme miatt egész életökben kötelesek valának az szolgálat alá.^{g Ioan. 6. 38, 39, 40.} Azert jüttem az egből alá ez földre, hogy nem az en akaratomat cselekeddgyem, de annak akarattya, az ki engem el bocsátot. Ez pedig annak akarattya, az ki engem el bocsátot, Attyának, tudni illik, hogy valamit ennekem adot, abban semmit el ne vesessék, de azt amaz utolsó napon helyere allassam. Ez pedig annak akarattya, az ki el bocsátot engemet, hogy minden valaki jattya az fiut, es hiszen ű benne, annak örök élete legyen, en pedig amaz utolsó napon föl tamaštom űtet.^{Es Ioan. 10. 27, 28, 29, 30.} Az en juhaim az en fiavamat halgattya, es en őket meg ismerem, es követnek engemet, en is örök életet adok ű nekik, örökké el sem vesének, es senki azokat az en kezemből ki nem ragadgya. Az en Attyam, ki azokat ennekem attya, nagyobb mindeneknél, es senki azokat az en Attyamnak kezéből ki nem ragadhattya. En s az en Attyam egyek vagyunk.^{h Matth. 10. 29, 30, 31.} Nemde ket verebetsket adnake egy fillyeren, es azok között csak egy sem eshetik az földre az en Attyamnak akarattya nélkül? Ti nektek pedig még az fejéteken való hayšalak is mind samán vadnak az űrnél. Ne félljétek azért,

okaert holt meg, es tamadot föl halottaiból, hogy mind az holtakon mind az elevenőkön uralkodgyek.^{c 1. Corinth 3. 22, 23.} Avagy az Pal, avagy az Apollo, avagy az Cephas, vagy ez világ, vagy ez élet, vagy az halál, vagy az követközendők, vagy az jelen valók, minde-

ti, sok verebekenél jobbak es dragbbak vattok.^{Luc. 21. 19.} Az ti fejéteken való hayšal, el nem vesz. Az ti szenvedetességtők által birjátok az ti lelketeket.^{i Rom. 8. 28.} Tudgyuk hogy azoknak kik az Istent szeretik, mindenek javokra vadnak, azoknak kik az ű jo kedvéből el vadnak hivatztatvan.^{k 2. Corinth 1. 21, 22.} Az ki meg erőssített minket ti veletek egyetemben az Christusban, es az ki meg kent minket Istent az ki annak felette el is pecsetelt minket, es a őz űent Lelket foglaló zalagul attya az mi síveinkben.^{2. Corinth 5. 5.} Továbbá Istent az, az ki minket erre teremtet es ki attya minékünk az ő űent Lelket zalagul.^{Ephe. 1. 13, 14.} Mely Christusban minék utanna hittetek el pecseteltettetek am az igeretnek űent Lelkevel, ki az mi öröksegünknek zalaga, miglen az szabadfagra allattatunk az ű dicsőségenek dicseretire.^{l Rom. 8. 15, 16.} Nem vöttetek az szolgálatnak lelket visontag felelemre, de vöttetek az fiuval fogadásnak lelket, ki által kialtyuk, Abba, az az, Attyánk, mely űent Lelk az mi lelkünkkel egyetemben bizonságot téven arról, hogy mi Istennek fiai vagyunk.^{Rom. 8. 14.} Valakik Istennek Lelketül viseltetnek, azok Istennek fiai.

II. KERDES.

Hany dolgot fűkség te neked meg tanulnod,
hogy ez vigasztalással elven, bodogul
elhesz, es bodogul-is meg
halhals?

Harmat. ^a Elsőt: Mely nagy legyen az en bűnöm, es nyomoruságom. ^b Másodikat. Minden bűnomból es nyavalyamból mi módon szabadulhatok meg. ^c Harmadikat. Minemű halaadással tartozzam az en Istennemnek ezért az en bűneimből es nyavallyaimból való meg szabadulásomert.

^d Luc. 24. 46, 47. Így vagyunk megirattatvan es így kellett az Christusnak szenvedni, es harmad napon halottaiból föl tamadni, es praedikaltatni az ű nevében az poenitentia, es bűnöknek bocsanatyát minden nemzetsegek között, el kezdven Ierusalemről fogvan.^{1. Cor. 6. 11.} Es nemelylek közzületek ilyenek valának, de meg vattok mosogatvatvan, meg vattok űentöltetven, meg vattok igazítatvan az mi űrünk Iesusnak nevében es az mi

Istenünknek Lelke által.^{Tit. 3. 3, 4, 5, 6, 7.} Mi is regenten valánk balgatógok, engedetlenek, tevelgők, budók szolgálatban különb különb felekivanságoknak es testi gyönyörűségeknek, elven gonoszágban es irigységben

segben; gyűlölködők, egyikünk az másunkat gyűlölven, de minek utanna a mi időzítő Istenünknek jó volta, es emberekhez való szereteti megjelenek, nem az jó cselekedetekből, az mellyeket mi cselekedtünk volna, de az ő irgalmaságából tartot meg minket az uyonnan való bületesnek mosogatása által, es az Szent Leleknek meg uytása által, a mellyet nagy bűsegeffen kiöntöt mireánk az mi időzítő Iesus Christusunk által. Hogy időzítettven az ő kegyelméből az örök életnek remen sege szerint örökösökké lennénk. ^b Ioan. 9. 14. Ha vakok volnatok bűnötök nem volna: most Penig imezt mondgyatok, latunk, ez okaert meg maradnátok az ti bűnötök. *Rom. 3. a vers. 11. ad 19. usq.* Nincsen ki ertőn, nincsen ki az Istent keresse, mindjaján el hanyatlottanak, es egyetemben hasontalanokká lettenek: Nincsen ki jot cselekedgyek, ugyan csak egy sincsen. Meg nyilt koporfo az ő torkok, az ő nyelvekkel csalárd sagra eltenek: Aspis kigyónak merge az ő ajakok alatt, kiknek fajok atkozodással es merges befeddel rakva: Gyorsok labok az vernek ki ontására, egy más rontas es nyomoritas az ő utokban: es az bekefegnek utat meg nem ismertek. Nincsen Istennek felelme az ő szemök előtt. ^c Ioan. 17. 3. Ez penig az örök élet, hogy tegedet egyedül meg ismerjenek igaz Istennek lenni, es kit el bocsátottal az Iesus Christust. ^d Eph. 5. 8, 9, 10. Ti regenten setetsegek valatok, most penig vilagosság az Urban, mint az vilagosságnak fiaí úgy járjatok (mert az Leleknek gyűmölcsé vagy on minden jószágban, igazságban es igaz mondasban) jól meg latvan mi legyen kedves az Urnak, es társasagtok ne legyen az setetsegek amaz hasontalan gyűmöltsível, de sőt inkább azokat fedgyetők. *Psal. 50. 14, 15.* Aldozzal az Ur Istennek dicseretnek aldozattyával, es az fölleges Mindenhatónak ad meg az mit fogattal: Mikoron nyomorúságban vagy helyhez tetvé, hiy segítségül engemet es en abból ki szabaditlak tegedet, es te dicsőites engemet. *Psal. 116. 12, 13, 14.* Minemű halakat adgyak az Urnak mind azokert az jokert az mellyeket en velem cselekedet: Az aldozatra való pohart kezemben vessem, az mellyel halakat szoktanak adni az vesedelemből való meg szabaduláért, es az Urnak nevet föl magasztalom. ^e 1. Petr. 2. 9, 10. Ti peniglen választatot nemzetseg, Király Papság, sőt nemzetseg es oly kit az Isten tulaydon magának sőt ölt, hogy annak jószágit hirdessetek, az ki titóket az setetsegekből, az ő csudalatos vilagosságará által hitt: kik valatok regenten nem Istennek nepei, most penig Istennek nepei vattok: kik nem nyertetők vala irgalmaságot, most penig meg nyertetek. *Rom. 6. 11, 12, 13, 14.* Ties így elmelkedgyetek, hogy ti meg is holtatok az bűnnek, eltők is penig az Istennek az mi Urunk Iesus Christus által. Ne Uralkodgyek azért az ti halando testetekben az bűn, hogy engednetők az bűnnek az testnek kívánságiban: se ne adgyatok az ti tagaitokat hamiságnak fegyverül a bűnre, de adgyatok maga.

magatokat az Istennek úgy mint holtakból elevenőket, es az ti tagaitokat igazságnak fegyverül az Istennek. Mert az bűn ti raytatok nem uralkodik. Mert nem vattok az törvény alatt, hanem az kegyelem alatt. *Matt. 5. 16.* Ugy tündöklyek az ti vilagosságtok az emberek előtt, hogy ők lássak az ti jó cselekedetteket, es dicsőítsék az ti mennyei Attyatokat az ki mennyekben vagy on. ^{2.} *Timoth. 2. 15, 16.* Igyekezzel magadat Istennek kedves szolgálava tenni, oly munkassa ki meg ne pirullyon, es ki az igazságnak igejét igazan hasogassa. Az idősségre nem tartozó úvölteseket penig meg tiltad, mert azokból nagyobb hitetlenseg fokot származni.

AZ ELSŐ RÉSZRŐL.

Az embernek vesőt nyomorult es nyavalyasságos voltáról.

III. KERDES.

Honnan ismered meg te ember az te vesőt es nyomorult voltodat?

Az Istennek ki adatot törvényéből.

^a *Rom. 3. 20.* Ez okaert az törvénynek cselekedetiből csak egy test sem időzülhet az ő síne előtt:

Mert az törvény által vagy on az bűnnek ismereti.

IIII. KERDES.

Mit kivan mi tölünk az Istennek törvénye?

Megh tanít minket erre az Christus Iesus csak keves befeddel szent Mathenak 23. részében, mikoron így szól: Szeressed az te Uradat Istenedet tellyes szívvedből, tellyes lelkedből, tellyes gondolatodból, es minden erődből. Ez az első,

A 3. fü

Dom:

20

fű es leg nagyobbik parancso-
lat. Az második pedig hasonla-
tos ehöz. Szeressed az te fele-
baratodat sinten úgy mint ten-
nen magadat. Ez két paran-
csolatból fűgnek az egész tör-
vény es az Prophetak. *

^a Luc. 10. 27. Deut. 6. Szeressed az
te Uradat Istenedet tellyes fived-
ből tellyes lelkedből minden erő-
ből, es egész gondolatodból. Az
te felebaratodat pedig úgy mint
tennen magadat.

V. KERDES.

Nemde mind ezeket tőkellelessen
meg tarthatod?

Semmikepen nem tartha-
tom. * Mert természet szerint
az en Istenemtől es felebara-
tomtól való idegenségre hay-
lando vagyok. ^b

^a Rom. 3. 10, 11, 12, 13. Nincsen csak
egy igaz is ez földön: nincsen az
ki értőn: nincsen az ki keresse az
Urát, mindyajan el haylottanak, es
egyetemben hasonlanokká let-
tenek. Nincsen az ki cselekedne
azt az mi jó, ugyan csak egyis nin-
csen. Mert mindnyajan vetkőztenek, es fűkölködnek Istennek dicsőse-
ge nélkül. ^{1.} Ioan. 1. 8, 9, 10. Ha azt mondgyuk hogy mi bűn nélkül valok va-
gyunk, mi magunkat meg csallyuk, es igazságnincsen mi bennünk. Ha
azt mondangyuk mi, hogy nem vetkeztünk, hazugga tesűk az Istent, es
az ő igejének semmi foganattya nincsen mi bennünk. ^b Rom. 8. 7. Az
testnek értelme halál, az Leleknek pedig értelme élet es bekefeg: Az
testnek értelme az Istennek ellenfege, mert az Istennek törvénye ala-
nem adgya magát, mert ugyan is nem adhattya. ^c Ephes. 2. 3. Kik között
mi is mindyajan forgolodunk vala regenten az mi testünknek kívánfa-
giban, cselekedven azokat az mellyek az testnek, es az mi gondolatunk-
nak tetzenek vala, es valank természet szerint haragnak fia, mint az e-
gyeb emberek is. ^d Tit. 3. 3. Mi is valank regenten balgatagok, estelenők,
engedetlenek, tevőlgők, szolgálgan külömb külömb fele kívánfa-
goknak, es gyönyörűsegeknek, gonozságban es irigységben elven gyű-
lölködők, eggyikünk az másunkat gyűlölven.

VI. KERDES.

Hat Isten teremttötteje az embert, hogy ily
gonoz es viűsa fordult el-
mevel legyen?

Semmi

Semmikepen nem. * Sőt jo-
va es az ő hasonlatosságra te-
remttötte őtet. Az az, hatalmat
adot ő neki minden teremttö-
allatokon, es fűl ekesítettö őtet
igaz es valóságos igazsággal es
sentséggel: Ezert hog az ő te-
remttö Istenet igazá meg ismer-
ne, fűve szerint szeretne, ő vele e-
gyetemből bodogul mind örök-
ke elne: ez vegre, hogy őtet di-
csírne, magasztalna es tisztelne. ^c

maftok ellen ne folyjon hazugságot, holot le vetöttetek amaz reghi oh
embert minden cselekedetivel egyetemben, es fűl őltöztetek amaz uy
embert, ki meg uyittatik annak kepehöz hasonló ismeretre, az ki őtet te-
remttötte. ^c Ephes. 4. 24. Uyullyatok meg az ti elmeteknek lelkeben, es
őltözzetek fűl amaz uy embert, az ki az Istennek kepere teremttötte igaz-
ságra, es valóságos sentségre. ^{2.} Corinth. 3. 18. Mi pedig be fűdetlen ort-
zaval az Istennek dicsőseget úgy mint egy tükörben nevezven, ugyan azon
abrazatra el változtatunk dicsőségről dicsőségre, úgy mint az Urnak
Leiketől.

VII. KERDES.

Honnan vagy on taha az emberi természet-
nek ilyen nagy romlot vol-
ta es gonozsága?

Az mi első fűleinknek A-
damnak es Evának eseteiből
es engedetlenségeiből: * In-
net vagy on hogy az mi terme-
setünk úgy annyira meg rom-
lot hogy immaran mindyajan
bűnben fogantatunk es fűlet-
tetünk. ^b

^a Genes. 1. 31. Lata az Isten minde-
neket mellyeket teremttötte vala, es
ime felette igen jók valának.

^b Genes. 1. 26, 27. Es monda az Isten:
Teremtsűnk embert a mi képűnk-
re es hasonlatosságunkra, hogy ki
uralkodgyek az tengernek halain,
az eghe röpölő madarakon, es az
barmokon, es mind az egész fűl-
dön, es minden csűű mafto alla-
tokon, az mellyek itt ez földön
csűűnak maftnak, Az Isten ez oka-
ert teremte az embert az ő tulay-
don kepere asűűnyiallatot s fűfiat
teremte. ^c Coloss. 3. 9, 10. Eggyitők az

maftok ellen ne folyjon hazugságot, holot le vetöttetek amaz reghi oh
embert minden cselekedetivel egyetemben, es fűl őltöztetek amaz uy
embert, ki meg uyittatik annak kepehöz hasonló ismeretre, az ki őtet te-
remttötte. ^c Ephes. 4. 24. Uyullyatok meg az ti elmeteknek lelkeben, es
őltözzetek fűl amaz uy embert, az ki az Istennek kepere teremttötte igaz-
ságra, es valóságos sentségre. ^{2.} Corinth. 3. 18. Mi pedig be fűdetlen ort-
zaval az Istennek dicsőseget úgy mint egy tükörben nevezven, ugyan azon
abrazatra el változtatunk dicsőségről dicsőségre, úgy mint az Urnak
Leiketől.

^a Gen. 3. Lege totum caput. Rom. 5. 12.
Egy ember által jűt be az bűn ez vi-
lagra, es az bűn által az halál, es ez
mindenekre el hatot, miert hogy
mindyajan vetkőztenek. ^b Psal. 51. 7.
Ime en bűnben formaltattam es
bűnben fogadot engem az en A-
nyam. ^c Genes. 3. 3. Ele az Adam fűz
harmintz eztendeig, es nemze fiat
az ő kepere es hasonlatosságra, es
neveze őtet Sethnek.

VIII.

4.

Ugy annyira meg romlorunka természetünkben, hogy az jonak meg cselekedesere minde-
néstül fogvan alkotmatlanok vagyunk
minden bűnre penig hay-
landok?

Bizonyara úgy vagyunk. ^a Ha nem ha az Szent Lelek által uyjonnan születetünk. ^b ^a Ioan. 3. 6. Az mi testtől születet, test az, es az mi Lelöktől születet, lelök az. Gen. 6. 5, 6. Lata az I E H O V A hogy az embernek gonozsaga fok volna ez földön, es hogy az ő fiveinek gondolati csak azon gonozsag minden időben. Megbana az I E H O V A Isten hogy az embert teremtetten volna ez földön, es fiveben somorkodek. Iob. 14. 4. Kicsoda teheti tisztava az mi tisztalan magból fogantatot, csak egy ember sem teheti. Et 15. 14, 15, 16. Micsoda az ember hogy az vetektől tista legyen, es hogy aßonyiallattul születetöt igaz legyen. Ime az ő sent Angyaliban nem adot allandofagot, es meg az egek sincsenek az ő semei elöt macula nélkül. Menyivel inkább az gyűlöfegre es utalatra melto hasonaltalan ember, ki az hazugsagot úgy vesi be mint az vizet, kiknek ha sok bantast fogadvan es munkat sülven söröz csalardsagot. Esa. 53. 6. Mi mindyajan mint az el tevelyödöt juhok tevelgettünk, es ki ki mind az ő utat követte. Az Ur cseleketten penig, hogy mindyajunknak hitetlensege ő rea harittatnak. ^b Ioan. 3. 5. Felele Iesus, bizony bizony mondom teneked, valaki uyjonnan nem születendik viztől es Lelöktől, be nem mehet Istennek országában.

IX. KERDES.

Az Isten ez-okaert nem tesene az embernek bösösagot ezzel, hogy ő tüle az törvényben ollyakat kivan, az mellyeket be nem tellyesithet?

Semmikepen nem. ^a Mert az Isten az embert oly állapotban teremtetten vala, hogy azokat meg cselekedhette volna. ^a Ephes. 4. 24. Ugyullyatok meg azti elmeteknek lelkeben, es öltözzetök föl amaz uy embert az ki Isten szerint teremtetöt igazsagra es valóságos sentsegre.

na. De az ember az ördögnek izgatala miat az ő maga engedetlensegeből mind ő magat s-mind utanna valo maradokit azoktól az Isteni ajandekoktól es joktól meg foszta. ^b

ember által jöve be az bűn, es az bűn által az halál. Ezenkepen minden emberekre az halál el hata, miert hogy mindyajan vetköztenek.

X. KERDES.

Nemde az Isten büntetes nélkül hadgyae ezt az embernek vakmerő engedetlenseget, es ő tüle valo el fakadasat?

Sőt inkább isonyukepen haragzik ^a mind az mi bennünk születet eredendő bűnert, mind azokert az mellyeket mi magunk cselekesünk, es azokat igaz iteleriből mind ez vilagi idő szerint valo büntetessel, s-mind az mas vilagi es örökke valo kinokval meg bünteti, az mint ő maga ki mondgya az sententiat: Atkozat minden valaki megh nem tartgya azokat, valamellyek az törvennek könyveben meg vadnak irattatvan. ^b

nak irvan, hogy azokat be tellyesitse.

XI. KERDES.

Hat nem irgalmasa az Isten?

Irgalmas az Isten de úgy

^b Luc. 10. 30. Felelven penig Iesus Urunk monda: Egy ember meggyen vala Ierufalemből ala Hierichoban, es akada az Tolvajok kezében, kik ütöt meh foztvan, es sok sebekkel meg sebösitven el hagyak holt elevenön. Rom. 5. 12. Ez okert ez vilagra mikepen hogy egy

^a Rom. 5. 12. Est idem locus. Hebr. 9. 27. Es mikepen hogy ez el vagy rendeltetven, hogy minden ember egybör megh hallyon annak utanna penig hogy az itelet meg legyen: Ezenkepen az Christus-is egybör vitte föl magat az aldozatra hogy sokaknak bűnöket el venne. ^b Dent. 27. 26. Atkozot valaki tökelletessen meg nem tartgya az törvennek befedit, hogy azokat be tellyesitse, es az eges nép Ament mondgyon. Gal. 3. 10. Mert valaminen az törvennek cselekedetül fűgnek, atok alat vadnak azok. Mert meg vagy irvan: Atkozot minden az ki meg nem marad mind ezökben, az mellyek az törvennek könyveben meg vad-

^a Exod. 34. 6. Es mikoron az Iehova előtte

B

hogy azonközben igaz is legyen. ^a Minek okaert kívánja az ű igazsága, hogy az mely bűn az Isteni fölsegnek veghetetlen dicsősege ellen lőtt, ugyan azon felette igen nagy, az az, testi es lelki örökke való kinokval meg is bűntetettek. ^b

mad es negyed iziglen. ^b *Exod. 20. 5.* En vagyok az I E H O V A az te Urad I S T E N E D, erős bossú allo I S T E N, ki meg bűntetöm az Attyaknak alnokfagokat az fiakban harmad es negyed iziglen, azokban kik gyűlölnek engemet. *Psal. 5. 5, 6.* Te oly vagy Ur I S T E N ki nem kedvellőd az hamissagot, es te veled egyűt gonoz ember nem lakik. Meg nem alhatnak az te semeid előt az gonosok, es te mind azokat gyűlölöd, valakik hamissagot cselekednek. *2. Cor. 6. 14, 15, 16.* Egy igát ne vonnyatok az hitetlenekkel. Mert mi közű vagy az igazságnak az hamissaggal: vagy mi közű vagy az vilagságnak az fetetfeggel, es minemű egyenőflege lehet az Christushnak az Beliall, avagy mi reše lehet az hiű embernek az hitetlennel, es mi egyenőflege lehet az Istennek templomanak az balvanyokkal?

Dom:

5.

MASODIK RESZ.

Az embernek nyomorult es nyarvalyas allapattya-
bol való meg szabadulasarol.

XII. KERDES.

Miert hogy ez okaert az Istennek igaz iteleti ferint ez vilagi idő ferint, es az mas vilagi örökke való kinokrakötelesek vagyunk: Vagyone meg ugyan valami modunk es utunk, az mellyel ez büntetektül meg szabadulhatunk, es Istennel meg bekelhetünk? ^c

Az

Az Isten az ő igazságnak eleget akar tetetni. ^a Ezokaert főklég hogy vagy mi magunk tegyünk eleget vag mas által. ^b

hazug befedet igen el tavoztasd, az artatlant es az igazat meg ne öllyed: Mert en az hitetlent igaznak nem tartom. ^b *Rom. 8. 3.* Mert az mire az törvennek tehetsége nem vala az ő erőtlén voltaert, mely erőtlénsege vala az test miat, azt az Isten meg tellyefite az únnón fiat el bocsatvan, ki hasonlatos lön bűnös emberi testhöz (es az az bűnert lön) el karhoztata az bűnt az testben. Hogy az törvennek amaz kívánfaga be tellyefedgyek mi bennünk kik nem test ferint, hanem Lelek ferint jarunk.

XIII. KERDES.

Mi magunktul eleget tehetünke az Isten igazságnak?

Semmi resből nem. Sőt inkább naprol napra az mi adofaginkat öregbittyük. ^a

^a *Iob. 9. 2, 3.* Az halando ember hog hogy lehetne igaz, ha az erős es hatalmas Istenhöz hasonlittatik. Ha ő vele pörben akar indulni, ezör befedé közzül egyikre meg nem felelhet ő neki. *Et 15. 15, 16.* Ime az ő sent Angyaliban nem adot allandofagot, es meg az egek sincsenek az ő semei előt makula nélkül. Menivel inkább az utalatos es hasonlatlan ember, ki mint az vizet, ugy issza be az hamissagot. *Matth. 6. 12.* Bocsásd meg mi nekünk az mi vetkeinket, miképen mi is meg bocsatunk ellenünk vetetteknek.

XIIII. KERDES.

Az teremtet allatok közzül valamely mely az eghben avagy ez földön vagy, es csak csupa teremtet allat, eleget tehet mi erettünk?

Csak egy sem tehet eleget: Először ezert: mert azt az bűnt az mellyet az ember tett, nem akarja az Isten mas teremtet

^a *Hebr. 2. 14, 15, 16, 17, 18.* Miert hogy ezokaert az gyermekek resferek az testben es verben: ű is hasonlatosképen ugyan azokban resfefe lőtt hogy az halálnak általa el ronta.

B 2

allatban meg büntetni. ^a Ma-
fodfor: mert az mi csak csu-
pa teremőt allat, az Istennek
az bűn ellen való haragyat el
sem viselhetne, es egyebeket
attul meg sem szabadithatna. ^b

de az Abrahamnak magyanak termetit. Azert mindenekben hason-
latosnak kellett lenni az ő atyafiaihoz, hogy irgalmas es hiú fű Pap lenne
azokban mellyeket az Istennel kellene cselekedni az nepnek bűneinek
meg tisztítására. Mert abból az mit szenvedet mikoron kesertetnek, se-
gítséggel lehet azoknak is az kik kesertetnek. ^b *Psal.* 130. 3. Ha az em-
bereknek alnokfagit meg famlalom oh I E H O V A H, Uram s-vallyon
ki alhat meg te előtted. *Iob.* 4. 8. Ime az kik szolgálnak ő neki nem adot
belejök alhatatosfagot, es az ő Angyaliban nem adot vilagossagot: Me-
nyivel inkább nem adot azokban az kik az sarbol csinált hazban laknak,
es az kiknek fundamentomok ez földön porból vagy. *Huc pertinet Iob*
15. 15, 16. 25. 5, 6. Ime cselekefi hogy ne legyen vilagossag mind az Hol-
dig, es az csilagok sem tisztak az ő semei előtt. Menyivel inkább az halan-
do ember, ki csak féreg, es az embernek fia, ki csak olyan mint az gi-
lista.

XV. KERDES.

Minemű szabaditot es közben jarot kel-
rehatkeresnünk?

Ollyat ki bizony ember le-
gyen ^a es tökelletes igazsagu, ^b
de mind az által minden te-
remtet allatoknal hatalmasb,
az az, az ki egyfer s-mind bi-
zony es igaz Isten-is legyen. ^c
ni kel ő neki mind addig, mig nem minden ellensegit az ő labainak ala-
vetendi. Az legutolso ellenseg pedig az halál semmive tetetik. ^b *Ierem.*
23. 6. 33. 16. Az ő napjaiban meg tartatik az Iehuda, es az Israel nagy
batorfagban lakozik, es ez az ő neve az mellyel nevezik őtet, I E H O V A H
mi igazsagunk. *Esa.* 57. 11. Az ő lelki gyötrelminek es fadalminak utan-
nalattya az hasznat, es vele meg elegetik. Az en igaz szolgam sokakat id-
vőzit az ő ismeretivel, kiknek hamissagokat ő maga hordozza.

2. Cor.

2. *Corinth.* 5. 14, 15, 16. Az Christusnak amaz szereteti megforit minket, úgy
mint kik immar ezt iteltük magunkban, hogy ha ő egyedül mindenekert
holt meg tehát mindenek halálra voltak kötelezők, es ő mindenekert
meg holt, hogy az kik elnek ennek utanna ne ő magoknak ellyenek, de
annak az ki ő erőttök meg holt es fel tamadot. ^c *Hebr.* 7. 15, 16, 17. Es ez eb-
ből inkább meg tetzik, hogy az Melchisedeknek hasonlatossagára tamad-
nas Pap s-mas egy-hazi ember, ki nem az test szerint való parancsolat-
nak törvénye szerint tetetöt Pappa, de az veghetetlen életnek ereje se-
rint. Mert ekkepen vagyon az bizonylag tetel ő felőle: Te vagy Pap
mind örökke a Melchisedeknek rendi szerint. *Iesa.* 7. 14. Ez-okaert, ad az
Ur ti nektek jegyet: Ime az szűz meheben fogad es fiat szűl, es te oh szűz
hivod az ő nevet Immanuelnek, az az, mi velünk lakozo Istennek. *Rom.*
8. 3, 4. Mert mikoron az törvennek erőtlén voltak semmi tehetsege
nem volna az testben, az Isten el bocsata az ő fiat bűnös emberi testhöz
hasonlatos testben, es azt az bűnert el karhoztatvan az bűnt az testben.
Hogy az törvennek amaz ereje be tellyesedgyek mi bennünk, kik nem
az test szerint, hanem az Lelek szerint jarunk.

XVI. KERDES.

Miert szükség ő neki bizony embernek, es tö-
kelletes igaznak lenni?

Mert az Istének igazsaga azt
kivannya, hogy az mely embe-
ri termetet vetközöt ugyan
azon emberi termetet fizessön
megis a bűnert. ^a Az ki pedig
ő maga is bűnös volna, egye-
bekert meg nem fizethetne. ^b
^a *Rom.* 5. 12, 15. Ez okaert miért hog
egy ember által jöve be az bűn ez
vilagra, es a bűnnek általa az halál,
es így az halál minden emberekre
el hata, mivel hog mindnyajan vet-
köztenek. De nem akkepen va-
gyon az, az mit az Isten ajandekoz
mint az bűn. Mert hogy ha annak
az egy embernek bűnnek miatta
sokan holtanak meg: Sokkal inkább az Istennek kegyelme, es az kegye-
lem által való ajandek, mely az egy embere az Iesus Christuse sokakra ki-
aradot. ^b *1. Petr.* 3. 18. Mert az Christus egyfőr szenvedet volt halál az bű-
nőfőkert, ő igaz leven az hamissakert, hogy minket az Istenhöz vinne
ki jollehet hogy test szerint meg ölettetek, de Lelek szerint meg elevenit-
tetek. *Esa.* 53. 3, 4, 5. El vettetöt es utalatos minden emberek között, fay-
dalmakat szenvedöt, meg kostolta az nyavalyakat, olyan az kitől valaki
meg ortzajat is el forditana, es őtet semminek becsülöttök, de bizony-
ra ő vette el az mi betegseginket, es ő viselte az mi faydalminkat, es
mi azt iteltök felőle, hogy az Isten verte, sebotítottte es nyomorította
meg

B. 3. meg

Dom 2
6.

meg űtet. Mert ő meg sebesítettőt az mi bűneinkert, es meg törettetőt az mi alnokfaginkert, az mi bekefegűnknek helyere allatafa ő rayta vagon, es az ő sebeivel gyógyittatunk mi meg.

XVII. KERDES.

Miert kellett ő neki az emberseggel egyetemben bizony Istennek-is lenni?

Hogy az ő Istenfegenek hatalmaval az Isten haragjának terhet az ő testében el szenvedhetne. ^a Es mi nekűnk az el vesőt igazságot es életőt meg e-píthetne es vissza adhatna. ^b

^a *Esa 53. 3.* Az tömlőzből es az íteletből ki vetetek. Az ő nemzetfeget ki befelehetne meg? *Act. 2. 24.* Kit az ISTE N föl tamafta az halálnak faydalmit ő rola el veven, ezért mert lehetetlen dolog vala, hogy ő az halaltul meg tartatnejek. ^b *1. Petr. 3. 18.* Mert az Christus-is egy-
szer szenvedőt volt halalt az bűnökert, igaz leven az hamisakert. Hogy minket az Istenhöz jutatna, ki test ferint meg őlettetek, de Lelek ferint meg elevenítettetek. ^b *1. Ioan. 1. 12.* Mert az élet meg jelentetek, es lattuk es bizonyfagot-is tesűnk ő felőle, es hirdettyűk ti-nektek amaz őrók életet, mely az Attya Istennel vala es meg jelentetek mi nekűnk. *Et 4. 9.* Ebben tetzek meg az Istennek mi hozzánk való nagy ferelme, hogy az ő egyetlen egy fűlőt Fiat bocsata az Isten ez vilagra, hogy ellyűnk mi ő altala. *Act. 20. 28.* Ez okaert visellyetek gondot ti magatokra, es mind az eges nyaira, az mely közöt titóket az Szent Lelők Piskókökke tőt, hogy az Istennek Anyasent-egyházat legelteffetők es őrizzetők, melyet az ő tulaydon verevel őrzőt maganak. *Ioan. 3. 16.* Ugy ferete Isten ez vilagot, hogy az ő egyetlen egy fűlőt fiat adna erőtte, hogy minden valaki hisen ő benne el ne vessőn, hanem őrók elete legyen.

XVIII. KERDES.

Kicsoda penig az az közben-jaro, ki egyfőrf mind bizony Isten, es bizony tőkelleter igaz ember-is

Az mi Urunk ^a Iesus Christus, ki teretőt mi nekűnk az Attya Istentől bölcsesegűnke, igazsagunka, sentsegűnke es valdsagunka, ^b

^a *Matth. 1. 23.* *Esa. 7. 14.* Ime egy neminemű fűz meheben fogad, es fiat fűl, es hivod az ő nevet Immanuelnek, mely ha meg magyarazuk, annit tesőn, mint mi velűnk lakozo

lakozo Isten. *1. Tim. 3. 16.* Isten jelent meg az testben, Lelőkben meg igazult, az Angyaloktul nezettetőt, az Poganoknak hirdettötet, hittének ő neki ez vilagon, föl vitettetőt az dicsőfegben. *Luc. 2. 11.* Szűlettötet ma ti nektek idvőzitő (az ki az Ur Christus) Davidnak varasaban. *Ioan. 14. 6.* Mond neki Iesus: En vagyok az ut, az igazsag, es az élet. Senki az Attyához nem megyen hanem csak en altalam. *1. Tim. 2. 5.* Egy az Isten, egy az közben-jaro Isten közöt es emberek közöt, az ember Iesus Christus. ^b *1. Corinth. 1. 30.* De ti ugyan azontul vattok az Christus Iesusban, ki lőt mi nekűnk az Istentől bölcsesegűnke, igazsagunka, sentsegűnke es valdsagunka.

XIX. KERDES.

Honnan tudod ezt?

Az Evangelionból, melyet Isten előfő az Paradisomban jelentet meg, ^a es az után az Patriarchak bes Prophetak által hirdettetőt, ^b az aldozatokkal es egyeb oh törvenbeli Ceremoniak által peldazott. ^c Vegezetre penig az ő egyetlen egy fia által be tellyesített. ^e

^a *Genes. 3. 15.* Gyűlöfegőt őörzők te közöttes es az asfonyiallat közöt, a te magod közöt, es az ő magva közöt. Az asfonyiallatnak magva megh rontya az te fejedet, es te mardosod ő neki az ő hatulso forkat. ^b *Genes. 49. 10, 11.* El nem vetetik az Kiralyi paltza az Iuda nemzetsege közzül, sem az törvény ki ado azoktul kik ő tüle fűlettetnek, addig mig el nem jű az Schilo, es ő hozza gyűlnek, ő neki engednek

nagy sok nemzetsegek, kötven az fűlő tükéhez az ő samarat, es az fűp fűlő-tő termő vessőhöz az ő samaranak vemhet. Meg mossa az borban az ő ruhajat, es az verős fűlő leveben az ő befűdőző fűlő ruhajat. *Et 22. 18.* Meg aldattatnak az te magodban ez földnek minden nemzetsegi, miert hogy engettel az en befűdemnek. *Et 26. 4.* Meg fokasitom az te magodat mint az eghnek csillagit, es adom az te magodnak mind ezeket ez tartományokat: Es meg aldatnak az te magodban ez földnek minden nemzetseghi. Ezert mert Abraham engedőt az en befűdemnek, es meg tartotta azt az mit kivantam hogy meg tartson, az en parancsolati-mat, az en fűrzesimet es az en törvenimet. ^c *Rom. 1. 2, 3, 4.* En Pal az Iesus Christuűnak fűlgaja, hivatalos Apostola az Istennek Evangelio-manak prädicallasara, ki magamnak ki valasfattam, az melyet meg annak előtte meg igert vala az ő Prophetainak altala az sent Irafokban, az ő fia felől, ki test ferint Davidnak magvabol való, ki nyilván meg jelentet Istennek fianak lenni hatalmassaggal, az meg sentölő Lelek ferint, ebből hogy föl tamada halottaiból, mely az Iesus Christus az mi Urunk.

Urunk. *Hebr. 1. 1, 2.* Sok reſſ ſerint es sok kepen ſolla regenten az Iſten az mi Attyainknak az Prophetaknak altala, ez utolſo idokben ſolla mi nekunk az o fia altal, kit mindeneken orokofſe ten, ki altal ez vilagot-is teremte. *Act. 3. 22, 23, 24.* Moyſes az mi Attyainknak ezt mondotta: Prophetat tamaſt ti nektek az Ur Iſten az ti Iſtentok, az ti attyatok fiai kozul, haſonlatofſt en hozzam. Halgaffatok utet mindenekben, vala mellyeket ti nektek ſolland. Kovetkodik peniglen ez, hogy minden Lelek, valamely azt az Prophetat nem halgattya, az nepnek kozzule ki vagattaf ſek. De ſot minden Prophetak Samueltul meg fogva es annak utanna valok, valamenin ſollottanak, ez napokat meg jovendoltek. *Et 10. 43.* Ez Chriſtufrol minden Prophetak tanubizonſagot tesnek, hog minden valaki o benne hijend, buneinek bocsanattyat nyerne az o nevenek altala. *d Ioan. 5. 46.* Ha hinnetek az Moyſefnek, hinnetok ennekem-is mert az Moyſes en rolam irt. *Hebr. 10. 7.* Ime jelen vagyok (az könyvnek eleiben meg vagy on rolam irva) Ur Iſten hogy az te akarotodat tegyem. *e Rom. 10. 4.* Az törvennek vege az Chriſtus minden huvonek meg igazulafara. *Gal. 4. 4, 5.* Minek utanna el jut volna az idonek tellyes volta, ki bocsata az Iſten az o fiat aſſonyiallattul ſulettett, es az törveny alavettett, hogy meg valtana azokat kik az törvennek halalma alatt valanak, hogy o neki fogadot fia lennenk. *Et 3. 24, 25.* Az törveny vezérunk vala mi-nekunk az Chriſtushoz, hogy az hitnek altala nyernojok az meg igazulaf. *Hebr. 13. 8.* Az Ieſus Chriſtus mind tegnap es mind ma, ugyan azon mind orokke.

XX. KERDES.

Dom:

7.

Ez okaert nemde minden embereknek az kik az Adamban el veſtettek vala, viſſa adatike az Chriſtus altal az idvoſſeg?

Nem mindeneknek, hanem csak azoknak az kik igaz hit altal o beleje oltatnak, es az o jo tetemenit hozzajok kapcsollyak. *2*

Iſtentul ſulettettnek. *Et 3. 36.* Az ki hiſen az Fiabun, annak orok elete vagy on, az ki penig nem hiſen az Fiunak, nem lattya az az orok eletet, hanem az Iſtennek haragja marad az o fejen. *Eſa. 53. 11.* Az en igaz ſolgam ſokakat meg igazit az o iſmeretivel, kiknek hamisſagokat o viſeli. *Pſal. 2. 12.* Csokolgaffatok az fiat, hogy meg ne haragudgyek (es az ti eleteteknek

nek modgya ne karhoztaffek) es el ne veſſetek az ti ufatokert, mikor nagy hamar ſol geryed az u haragya. Bodogok mind azok valakik u benne biznak. *Rom. 11. 20.* Az hitetlenſeg miat torettenek le az agak, te peniglen hit altal allaſ, el ne hid magadat, ſol ne fuvalkodgyal ſivedben, lelkodben hanem fely. *Hebr. 4. 2, 3.* Mert minekunk is ſinten az onkepen hirdettet az igeret, mint ſinten o nekik, de nem haſnalt o nekik az hallattat igé, mivel hogy ez nem vala hittel egyben egyelittetven azokval az kik hallottak vala. Mert mi az kik hittunk be megynk az nyugodalomban, mint meg monda: Ez okaert meg eskuvem az en haragomban, ha be fognak menni az en nyugadalmamban. *Et 10. 39.* De mi nem vagyunk ollyak, kik hatra vennejojok magunkat az veſedelemre, hanem az kik hiſunk az mi lelkunknek idvoſſegere.

XXI. KERDES.

Micsoda az Hit?

Nem csak oly iſmeret, avag ertelem az kivel alhatatofſan hiſem mind azokat valamelyeket az Iſten az o igejeben mi-nekunk meg jelentet *a* de meg annak felette bizonyos bizodalom-is *b* mellyet az en ſivemben az Evangelium altal *c* az Szent Lelek geryeftet *d* kivel az Iſtenben meg nyugofom, ezt magamban bizonyyal el hiven, hogy nem csak egyebeknek, de megh ennekem-is buneimnek bocsanattya, orokke valo igazſag es elet ajandekoztatot *e* es hogy ez ingyen vagy on az Iſtennek irgalmaſſagabol csak az egy Chriſtusnak erdemejert. *f*

moſt az teſtben elem az Iſtennek fiaban valo hit altal, ki ſerete engemet, es o magat ada en erottem *b Rom. 4. 16, 17, 18.* Annak-okaert az hit-

a Hebr. 11. 1, 2, 3, 4. Az hit az remenlend o dolgoknak valofagos allattya, es azoknak az mellyek nem latatnak er oſ bizonyſaga. Mert ez altal ekofittettnek megh bizonyſagal az mi eleink. Hitnek altala er tyuk hogy ez vilag teremtett legyen az Iſtennek beſede altal, hog az mellyeket latunk, nem lettnek azokbol az mellyek tetzenek. Az Abel hitnek altala vin ſol az Iſtennek bocsuletesb es dragab ajandekot, hogy nem mint az Cain: melynek altala tanubizonſagot-is nyerre, hogy o igaz volna, az IſTEN bizonyſagot teven az o ajandekiorol, es ez altal meghalvan. meg is ſol. *Iacob. 2. 19.* Te hiſed hogy egy az IſTEN jol cseleked, az ordogok-is hiſnek es reſketnek. *Gal. 2. 20.* De maga elek immaran tobbe, nem en, hanem az Chriſtus el en bennem, es az mely eletet elek moſt az teſtben elem az Iſtennek fiaban valo hit altal, ki ſerete engemet, es o magat ada en erottem *b Rom. 4. 16, 17, 18.* Annak-okaert az hit-

ből adatik az örökség, hogy effek ingyen, hogy erős legyen az ígeret minden magnak, nem csak annak az ki az törvényből vagy, de meg annak-is az mely az Abrahamnak hitből vagy, ki mindenikünknek attya (mikepen meg vagy irvan: Sok nemzetsegeknek attyava tőlek te gedet) az élő, az kinek hűn (tudnia illik) az Istennek, ki élőve teszi az holtakat, es elő hja azokat az mellyek nincsenek, mint ha volnanak. Mely Abraham remenfeg kívül remenfeg alatt hive ezt, hogy ő fok nemzetsegeknek lenne Attya, az mint neki meg mondottak vala: Ekkepen leßen az te magod. *Et 5. 1.* Meg igazultatvan hitből, bekefegünk vagy az Istennel az mi Urunk Iesus Christusnak altala. *Et 10. 10.* Szível leßen az hitel az meg igazulafra, fájat leßen peniglen az vallas-tétel az idvősségre. Mert az ki ketelkődik hasonlatos az tengeren levő habokhoz mely az felektől ideftova hanyattatik es verettetik. *Luc. 1. 68.* Aldot az UR az Iraelnek ISTE NE, hogy meg latogatta es meg váltotta az ű nepet. *Et 2. 19, 29, 30.* Dicsíret legyen az ISTE NEK az magasságokban, es ez földön bekefeg, emberekhez penig jo akarat. Most bocsatod el UR AM bekefeggel az te fogadat az te beféded szerint. Mert meglatak az en semeim az te idvőzítő fiadat. *c. Matth. 16. 17.* Bodog vagy Simon Barjona, mert az test es az ver ezeket meg nem jelentette te neked, hanem az en Attyam ki az eghekben vagy. *Ioan. 3. 5.* Felele Iesus Urunk, Bizony bizony mondom te neked hogy ha valaki víztől es Lelektől ujjonnan nem születendik, be nem mehet ISTE NEK országában. *Gal. 5. 22.* Az Leleknek győmölcsse ezek, Szeretet, öröm, bekefeg, engedelmesseg, kegyelmesség, jószág, hit, bízidseg, mertekletesség. *Phil. 1. 19, 29.* Jól tudom hogy ez idvősségemre leßen ennekem az ti imadságtoknak altala, es az Iesus Christusnak Lelekenek altala, mellyet ennekem foglaltat az en figyelmetős varasom es remenfegem szerint. Ti nektek adattat az Christusfert, nem csak hogy hidgyetők ő benne, hanem annak felette hogy fenvedgyetek is ű erette. *2. Cor. 4. 13.* Es miért hogy az hitnek ugyan azon lelke vagy mi bennünk amaz iras szerint. Hívek es azért follek, mi-is híšunk annak okaert folunk-is. *d. Rom. 1. 16.* Én nem szégyenlem az CHRISTUSNAK Evangeliumat: Mert az ISTE NEK hatalma minden hívőnek idvősségere, főkepen Sido nepnek, annak utánna Görögnek is. *Et 10. 17.* Ez okaert az hit hallasból vagy, az hallas penig ISTE N igejenek altala. *1. Cor. 1. 21.* Mert minekutanna az Istennek bölcseségeben ez világ meg nem ismere az ISTE N az ő bölcsesegéből: Tettek az ISTE NEK, az bolondságnak hirdetése által idvőziteni az híveket. *Marc. 16. 15, 16.* Mennyetek el ez feles vilagra, praedikallyatok az Evangeliumot minden teremtet allatnak. Az ki hiend es meg kereftelkedendik idvőzül, az ki penig nem híjend el karhozik. *Act. 16. 14.* Neminemű ašonyiallat penig, kinek neve Lydia vala az mely

barfont

barfont arul vala az Thyatirusoknak városában, fístólven az ISTE N meg halgata az mi befédinket, kinek az UR ISTE N meg nyita az ő fívet, hogy rea figyelmezne azokra, az mellyek az ſent Paltul mondattak vala. *c. Habac. 2. 4. & Rom. 1. 17. & Gal. 3. 11. & Hebr. 10. 38.* Az igaz ember peniglen hitből el, de ha valaki magát felőn vonandgya es elšakad en túlem, nem javallya azt az en Lelekem. *Matth. 9. 2.* Mikoron latta volna Iesus azoknak hitőket, monda az gutta űtőt embernek: Bizzal fiam, meg bocsattatvan vadnak az te bűneid. *Ephes. 2. 7, 8, 9.* Kegyelemből vattok meg tartattatvan hit által, es ez nem ti magatokból vagy, ISTE NEK ajandeka, nem az ti jo cselekedettőkből, hogy valaki ne dicsekedgyek. *Rom. 5. 1.* Annak-okaert meg igazultatvan mi hitből, bekefegünk vagy az Istennel, az mi Urunk Iesus Christus altal. *f. Rom. 3. 24, 25, 26.* Meg igazultatnak ingyen az Istennek kedvéből az Iesus Christusban lótt valtiag által, kit elő ada mi nekünk az Isten engeftelő aldozatul hit által az ő vereben, az ő igazságnak megh mutatafara, az előve jaro bűnőknek meg bocsatafa által, mellyeket az Isten el túre az ő igazságnak megh mutatafara ez jelen valo űdőben, ezért hogy ő igaz legyen, es az ki meg igazittya azt, az ki az Iesusnak hitből vagy. *Galat. 2. 16.* Tudvan ezt, hogy az ember nem idvőzül az törvennek cselekedetiből, de az Iesus Christusban valo hit által. Meg mi-is az Iesus Christusban hittünk, hogy meg igazittatnánk az Christus hitből, es nem az törvennek cselekedetiből. Ez okaert mert csak egy test sem idvőzülhet az törvennek cselekedetiből. *Luc. 1. 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78.* Az mikenen folt az ő ſent Prophetainak fájok által, kik ez vilagnak kezdetitől fogvan voltanak, hogy jóvendőre meg ſabaditana minket az mi ellenšeginktől, es mindeneknek kezeiből kik gyűlölnék minket. Hogy irgalmaságot tenne az mi Attyainkval es meg emlekeznék az ű ſent Testamentomarol, es hog be tellyesítene az ő esküvet, mellyel meg eskút vala Abrahamnak, az mi Attyainknak, es ezt ű meg adna mi nekünk, hog az mi ellenšeginknek kezéből meg ſabaditavan, felelem nélkül foglalnánk ő neki, ſent életel es igazsággal ő előtte az mi életünknek minden napjaiban. Es te kisgyermek az főlšeges Istennek Prophetajanak hivattatol. Mert az URnak ortzaja előt jár, hogy az ő utait keftíted, es hogy idvősségnek íšmeretít adgyad az ő nepenek az ű bűnőknek meg bocsatafa által, az mi Istenünknek könyörűletes hívenek altala, mellyekkel meg latogata minket: Fől tamadot mag az magasságból. *Ioan. 20. 31.* Ez okaert irattattanak meg, hogy hidgyetek hogy az Iesus legyen Christus Istennek Fia, es hogy híven életők legyen az ő neve által. *Act. 10. 43.* Erről minden Prophetak bizonyágot tesnek hogy bűneinek bocsanattyat nyeri az ő neve által, valaki híjend ő benne.

C 2

XXII.

XXII. KERDES.

Mellyek azok az mellyeket fűkseg az keresztyen embernek hinni?

Mind azok az mellyek mi nekünk az Evangeliumban igertettek. Mellyeknek sum-maja az Apostoli Hitnek formajában, avagy az minden keresztyeneknek ketseg nélkül való közönséges hitöknek főa-gaiban rövideden be foglalta-tik.

^a Ioan. 20. 31. Ezek azért vadnak megirattatvan, hogy hidgyetők az Iesus Christust Istennek fiának lenni, es hogy ezt hiven életetők legyen az ő nevenek általa. *Matt. 28. 20.* Tanitvan őket hogy meg tartsanak mindeneket, a mellyeket en ti nektek parancsoltam.

XXIII. KERDES.

Mellyik az Apostoli Hitnek formaja?

Im-ez: Hisők egy Istenben, mindenható Attyában, menynek es az földnek teremőjében. Es az Iesus Christusban, az ő egy fűlőt Fiában mi Urunkban, ki fogantatek fent Lelektől: Szű-letek fűz Mariatul, Szenvede Pontius Pilatusnak idejében, meg fűtettek, meg hala, el temettetek fälla poklokra, harmad napon fől tamada az halottak közzül, Mene mennyegben, űl az mindenható Attya Istennek jobjara, onnan leßen el jöven-dő itelni eleveneket es holtakat. Hisők fent Lelekben, hisők közönséges keresztyen Anyafent-egyházat, Szenteknek egy-gyességet, Bűnnek bocsanattyat, Testnek fől tamadasat, es az örök életet Amen.

XXIII. KERDES.

Hany refre őstetik az Apostoli Credo, avagy hitnek formaja?

Harom refre: Első az örök Attya Istenről es az mi Teremte-sűnkrol vagy on. Masodik az Fiuról, es az mi valtsagunkrol, Harmadik az Szent Lelekről, es az mi meg fentelesűnkrol.

XXV.

XXV. KERDES.

Miert hog az Isten allattya-ban csak egy. ^a Mi az oka hogy ez harminc neveződ, az Attyat, az Fiut, es az fent Leleket?

Mert az Isten az ő igejében így jelentette meg magát ^b hog ez harom egy mastul meg valastatot semely legyen, amaz egy bizony es örökke való Isten.

^a *Dent. 8. 4.* Hald meg Israel, az IEHOVAH az mi Istenünk egy IEHOVAH. *Ephes. 4. 5, 6.* Egy az UR, egy az hit, egy az keresztfeg, egy az Isten es ki mindeneknek Attya, ki mindeneknek felette vagy on, es ti bennetek is mindenitökben. *Esa. 44. 6.* Ezt monda az IEHOVAH az Israelnek Kirallya, es az ő meg fűbaditoja, az Seregöknek Ura Iste-ne: En vagyok az első, es en va-gyok az utolsó is, es en kívülem nin-csen mas Isten. *1. Corint. 8. 4.* Tud-gyuk hogy az balvany semmi ez vi-lagon, es hogy egyeb Isten egy fűal sincsen az egy Istentől meg valva.

^b *Esa. 61. 1. & Luc. 4. 18.* Az Urnak Lelke en raytam vagy on, ezért mert ke-nettel meg kent engemet, el bocsata engemet hogy az fűegyeneknek E-vangeliumot hirdessek, hogy meg gyógyitsam az tőredelmes fűiveket hogy az foglyoknak meg fűabadulast prädikallyak es az vakoknak latast, es az meg tőrettetteket ki bocsassam az fűabadfagra. *Psal. 110. 1.* Monda az UR az en Uramnak, űly az en job kezem fől, miglen az te ellenfűgi-det te neked labaid ala vetem samolyul. *Matth. 3. 16, 17.* Meg keresztfelked-ven az Iesus, fől jöve mindgyarast az vizből, es ime meg nyilatkozanak ő neki az egek, es lata az Istennek fűent Leleket, hogy galamb kepeben ala fűallana: es fűllyül ű rea jűne, es ime fűozat lőn az egekből ezt mond-van: Ez az en fűerelmes fűiam kiben en meg nyugfom. *Et 28. 19.* El men-ven ez okaert tanitsatok minden nemzetsegeket, meg kőrűstőlven ű-keket Attyanak, Fiunak, es Szent Lelek Istennek neven. *Ioan. 14. 25.* Amaz vigasztalo penig, az az, az Szent Lelek, kit az Attya el bocsat az en ne-venben, az meg tanit titöket mindenekre. *Et 15. 26.* Mikoron el jövend-amaz vigasztalo, az kit en el bocsatok ti nektek az Attyatul (mondom amaz igazfagnak Szent Lelke ki az Attyatul fűarmazik) az tanubizonfagot tesen en fűlőlem. *1. Ioan. 5. 7.* Harman vadnak kik tanubizonfagot tesnek az egekben, az Attya, az Ige, es az Szent Lelek, es ez harmak eg-gyek. *Tit. 3. 5, 6.* Nem az igaz cselekedetekből, az mellyeket mi cseleke-dűnk, hanem az ő igralmassagabol idvűzit minket, az uyjonnan valo fűű-letesnek mosodo feredűje által, es az fűent Leleknek meg uyitafa által, mely fűent Leleket nagy bűfeggel ki őnte mi reank az mi idvűzítő Iesus Christusunk által. *2. Corint. 13. 13.* Az mi Urunk Iesus Christusnak ked ve,

C 3

es

es az Istennek szerelme, es az Szent Leleknek közösülése legyen ti veletek mindenitökkel, Amen. Gal. 4. 6. Miért hogy fiak vattok, ki bocsata az Isten az ő fiának Lelket az ti síveitökben, ki azt kialsztta Abba. Eph. 2. 18. Miért hogy mi nekünk kik ket fele nepek valánk, ő általa vagy on menetelünk az egy Lelők által az Attya Istenhöz.

AZ ATTRAROL.

Dom:

XXVI. KERDES.

9.

Mithise mikor azt vallod: Hisek az mindenható Attya Istenben, menynek es földnek teremőjében?

Hisem az mi Urunk Iesus Christusnak örökke valo Attyat, ki az mennyet es az földet minden benne valo allatok val egyetemben semmiből teremőtte^a es ki ugyan az onokat örökke valo tanarsával es gondvisellel tartya es igazgattyaa^b hogy az Christusfien Istenem es en Attyam.^c Ezokaert ugy bizom ő hozza, es ugy hisek ő neki, es ugy nyugsom meg ő benne, hogy semmit nem ketelkődöm felőle, hogy mind lelki s mind testi szükségimre gondot nem viselne.^d Sőt meg annak felette az mi gonosokat ez nyavalyaságos es nyomorult életben ream bocsat, azokat is az en idvöllegemre fordittyaa^e miért

^a Olvasd el az Moyses első Könyvenek, első es második részeit.

^b Psalm. 33. 6. Az Ur bešede által teremtettenek az egek es az ű űsajának Lelke által minden ő seregők.

^c Job. 33. 4. Mert engemet is az Urnak Lelke teremtet, es az mindenható Istennek lehellese adott en belem életet. Olvasd az Szent Iob Könyvenek 38. es 39. részeit. Es az Szent Davidnak is 26. dicsíretit.

^d Act. 4. 24. Te vagy amaz Isten, ki az mennyet es az földet teremőtted, es az tengert minden benne valo allatokkal egyetemben. Exod. 20. 11. Hat napon teremte az Ur Isten a mennyet es az földet, az tengert es minden benne levő allatokat. Act. 14. 15. Ti férfiak miért cselekeditek ezeket: Mi is emberek vagyunk, ugyan azon indulatokra, az kikre ti vattok kötelezők, hirdeten ti nektek hogy ez hejában való balvanyoktul amaz első Istenhöz fordulyatok, az ki teremőtte az mennyet

hogy azt megh cselekedheti, ugy mint hatalmas Isten^f es meg is akarja cselekedni ugy mint kegyes Attyam.^g

menyhet es az földet, az tengert, es mind azokat kik ezekben vadnak. Efa. 45. 7. En vagyok egyedül az I E H O V A H Isten, es mas en kivülem nincsen, ki formalom az vilagosságot, es teremőm az sötetsegeket,

en sörzem az bekefeget es teremőm az gonost. En vagyok egyedül az I E H O V A H, ki mind ezeket cselekedem. Ioan. 1. 3. Mindenek ez ige által teremtettenek, es valami teremőtt semmi nem teremtetett ő nala nélkül. ^b Psalm. 104. 2, 3, 4, 5. Ki teryešte az eghet mint egy fatort, ki az ő föld hazanak gerendit allattyaa az vizekben, es az földhőket kocsijava tefi, es az űseleknek űarnyan jar ideštova, ki az ő Angyalit tefi Lelkekke, es az ő űolgait langozo tűzze, es ki az földet fundalta az ő erőššegin, hogy ő örökön ő örökke soha helyeből meg ne indullyon. Et 15. 2. Az mi Istenünk az egekben vagy on, ki veghőz visen mindeneket, valamellyeket akar. Matt. 10. 29, 30. Nemde ket verebetsket adnake el egy kisdéd penzen, es azok között csak egy sem eshetik le az földre az ti Attyatoknak akarattyaa nélkül: Ti nektek peniglen meg az fejeteknek hayšala is mind megh vadnak űamlaltatvan. Rom. 11. 36. Mindenek ő túle vadnak, ő általa, es ő benne. Hebr. 1. 3. Ki holot legyen az ő Attyanak dicsőšegenek fenye, es az ő allattyanak ki metcőšt abrazattyaa, es mindeneket igazgallon az ő hatalmaságos bešedevel, &c. ^c Ioan. 1. 12. De valamenin űtet be fogadak ada azoknak ezt ez meltošagot, hogy Isten űiaiva lennenek, azoknak kik az ő neveben hisek. Rom. 8. 15. Nem vőttetők az űolgalatnak Lelket višontag az felelemre, de vőttetek az űuva fogadašnak Lelket, ki által ezt kialsytuk Abba, az az, Attyam. Gal. 4. 5, 6. Ki bocsata az Isten az ő fiat aššonyiallattul űűlettet, az törveny ala vettettett, hogy meg valta na azokat, kik az törvennek hatalma alat valanak, hogy ő neki fogadot űiaiva lennenek. Miért hogy penig fiak vattok, ki bocsata az Isten az ő fiának Lelket az ti síveitökben, ki ezt kialsattyaa, Abba, az az, Attyam. Ephes. 1. 5. Ki előve el valašta minket, hogy űiaiva fogadna az Iesus Christusnak általa ő magaban, az ő akarattyanak jokedve űerint. ^d Psalm. 55. 23. Had az Ur az te gondodat, es ő el tart tegedet, es nem engedi hogy az igaz soha el ešsek. Matth. 6. 26. Forditsatok űőmőšőket az eghi madarakra, mert űk nem vetnek, sem nem aratnak, sem az ő csűrőkben nem gyűtenek, es az ti menyei Attyatok el elteti űket. Nemde nem vattok te böcsűletőšbek azoknal. Luc. 12. 22, 23, 24. Monda penig Iesus az ő tanitvaninak: Ez okaert mondom ti nektek, hogy ne legyetek űorgalmatofok az ti életőšőknek taplalasa felől, mit egyetők, sem az ti testőšőkről mivel ruhazzatok magatokat. Az Lelek dragab hogy nem mint az eleddel, es az test, hogy nem mint az ruhazat, gondollyatok jol meg az holokat,

lokat, mert sem nem vetnek, sem nem aratnak, kiknek nincsen sem tar-
hazok, sem csűrök, es mind az által az Isten el tartya azokat. Menivel
vattok ti dragabbak az madaraknak. ^a Rom. 8. 28. Tudgyuk pedig hogy az-
oknak kik az Istent szeretik mindenek javokra vadnak, azoknak tudni il-
lik, kik az ű öröktől fogva valo el vegeztetők jo akarattyal el vadnak
hivattatvan. ^f Esa. 46. 3, 4. Iacobnak haza, es Israelnek hazanak minden
maradeki halgassatok engemet, halgassatok en hozzam, kik viseltetők
en tőlem anyatok mehetől fogva, es hordoztattok en tőlem sületet-
tektől fogva. En en magam hordozlak titőket mind venfegtőkig, es
mig meg nem őfűltők. En, terömtöttelek, es en viseltelek, en mon-
dom hordozlak es meg szabaditlak titőket. ^g Rom. 8. 38, 39. Mert en nyilván
el hittem ezt en magamban, hogy sem az halál, sem az élet, sem az jelen
valok, sem következőzendők, sem magasság, sem mélység, sem semmi e-
gyeb teremtetett allat, el nem szakíthatnak minket az Istennek szereteti-
től, mely az mi Urunk Iesus Christusban vagyon. ^h Et 10. 12. Nincsen kü-
lömbőség az Sido avagy az Görög között. Mert ugyan azon mindeneknek
Ura, ki kazdag mindenekhez kik útét segítsegül hijak. ⁱ Matth. 6. Olvasd
el az Christushnak egész predicationját, melyet az embernek eletemben va-
lo visssa fordult forgalmatossága ellen tesen. ^j Matth. 7. 9, 10, 11. Kicsoda
közületek az az ember, ki ha az ő fia kenyeret kerend ő tőle, követ ad-
na neki? es ha halat kerend ő tőle, nemde kigyot áde neki? Ha ez okaert
ti, holot gonoszok vattok, tuttok jo ajandekot adni az ti fiaitoknak: me-
nível inkább az ti Attyatok, az ki az mennyegben vagyon, ad jokat azok-
nak, az kik ő tőle kernek?

XXVII. KERDES.

Dom:

10.

Micsoda az Istennek gondvi- selese?

**Az Ur Istennek mindenható
es mindenütt jelen valo ereje, a
mellyel az mennyet es az földet,
minden teremtetett allatokkal
egyetemben úgy bírja, mint
ha kezevel tartana es igazgat-
na. ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^{aa} ^{ab} ^{ac} ^{ad} ^{ae} ^{af} ^{ag} ^{ah} ^{ai} ^{aj} ^{ak} ^{al} ^{am} ^{an} ^{ao} ^{ap} ^{aq} ^{ar} ^{as} ^{at} ^{au} ^{av} ^{aw} ^{ax} ^{ay} ^{az} ^{ba} ^{bb} ^{bc} ^{bd} ^{be} ^{bf} ^{bg} ^{bh} ^{bi} ^{bj} ^{bk} ^{bl} ^{bm} ^{bn} ^{bo} ^{bp} ^{bq} ^{br} ^{bs} ^{bt} ^{bu} ^{bv} ^{bw} ^{bx} ^{by} ^{bz} ^{ca} ^{cb} ^{cc} ^{cd} ^{ce} ^{cf} ^{cg} ^{ch} ^{ci} ^{cj} ^{ck} ^{cl} ^{cm} ^{cn} ^{co} ^{cp} ^{cq} ^{cr} ^{cs} ^{ct} ^{cu} ^{cv} ^{cw} ^{cx} ^{cy} ^{cz} ^{da} ^{db} ^{dc} ^{dd} ^{de} ^{df} ^{dg} ^{dh} ^{di} ^{dj} ^{dk} ^{dl} ^{dm} ^{dn} ^{do} ^{dp} ^{dq} ^{dr} ^{ds} ^{dt} ^{du} ^{dv} ^{dw} ^{dx} ^{dy} ^{dz} ^{ea} ^{eb} ^{ec} ^{ed} ^{ee} ^{ef} ^{eg} ^{eh} ^{ei} ^{ej} ^{ek} ^{el} ^{em} ^{en} ^{eo} ^{ep} ^{eq} ^{er} ^{es} ^{et} ^{eu} ^{ev} ^{ew} ^{ex} ^{ey} ^{ez} ^{fa} ^{fb} ^{fc} ^{fd} ^{fe} ^{ff} ^{fg} ^{fh} ^{fi} ^{fj} ^{fk} ^{fl} ^{fm} ^{fn} ^{fo} ^{fp} ^{fq} ^{fr} ^{fs} ^{ft} ^{fu} ^{fv} ^{fw} ^{fx} ^{fy} ^{fz} ^{ga} ^{gb} ^{gc} ^{gd} ^{ge} ^{gf} ^{gg} ^{gh} ^{gi} ^{gj} ^{gk} ^{gl} ^{gm} ^{gn} ^{go} ^{gp} ^{gq} ^{gr} ^{gs} ^{gt} ^{gu} ^{gv} ^{gw} ^{gx} ^{gy} ^{gz} ^{ha} ^{hb} ^{hc} ^{hd} ^{he} ^{hf} ^{hg} ^{hh} ^{hi} ^{hj} ^{hk} ^{hl} ^{hm} ^{hn} ^{ho} ^{hp} ^{hq} ^{hr} ^{hs} ^{ht} ^{hu} ^{hv} ^{hw} ^{hx} ^{hy} ^{hz} ^{ia} ^{ib} ^{ic} ^{id} ^{ie} ^{if} ^{ig} ^{ih} ⁱⁱ ^{ij} ^{ik} ^{il} ^{im} ⁱⁿ ^{io} ^{ip} ^{iq} ^{ir} ^{is} ^{it} ^{iu} ^{iv} ^{iw} ^{ix} ^{iy} ^{iz} ^{ja} ^{jb} ^{jc} ^{jd} ^{je} ^{jf} ^{jj} ^{jk} ^{jl} ^{jm} ^{jn} ^{jo} ^{jp} ^{jq} ^{jr} ^{js} ^{jt} ^{ju} ^{jv} ^{jw} ^{jx} ^{ja} ^{jb} ^{jc} ^{jd} ^{je} ^{jf} ^{jj} ^{jk} ^{jl} ^{jm} ^{jn} ^{jo} ^{jp} ^{jq} ^{jr} ^{js} ^{jt} ^{ju} ^{jv} ^{jw} ^{jx} ^{ka} ^{kb} ^{kc} ^{kd} ^{ke} ^{kf} ^{kg} ^{kh} ^{ki} ^{kj} ^{kk} ^{kl} ^{km} ^{kn} ^{ko} ^{kp} ^{kq} ^{kr} ^{ks} ^{kt} ^{ku} ^{kv} ^{kx} ^{ky} ^{kz} ^{la} ^{lb} ^{lc} ^{ld} ^{le} ^{lf} ^{lg} ^{lh} ^{li} ^{lj} ^{lk} ^{ll} ^{lm} ^{ln} ^{lo} ^{lp} ^{lq} ^{lr} ^{ls} ^{lt} ^{lu} ^{lv} ^{lw} ^{lx} ^{ly} ^{lz} ^{ma} ^{mb} ^{mc} ^{md} ^{me} ^{mf} ^{mg} ^{mh} ^{mi} ^{mj} ^{mk} ^{ml} ^{mm} ^{mn} ^{mo} ^{mp} ^{mq} ^{mr} ^{ms} ^{mt} ^{mu} ^{mv} ^{mw} ^{mx} ^{my} ^{mz} ^{na} ^{nb} ^{nc} nd ^{ne} ^{nf} ^{ng} ^{nh} ⁿⁱ ^{nj} ^{nk} ^{nl} ^{nm} ⁿⁿ ^{no} ^{np} ^{nq} ^{nr} ^{ns} ^{nt} ^{nu} ^{nv} ^{nw} ^{nx} ^{ny} ^{nz} ^{oa} ^{ob} ^{oc} ^{od} ^{oe} ^{of} ^{og} ^{oh} ^{oi} ^{oj} ^{ok} ^{ol} ^{om} ^{on} ^{oo} ^{op} ^{oq} ^{or} ^{os} ^{ot} ^{ou} ^{ov} ^{ow} ^{ox} ^{oy} ^{oz} ^{pa} ^{pb} ^{pc} ^{pd} ^{pe} ^{pf} ^{pg} ^{ph} ^{pi} ^{pj} ^{pk} ^{pl} ^{pm} ^{pn} ^{po} ^{pp} ^{pq} ^{pr} ^{ps} ^{pt} ^{pu} ^{pv} ^{pw} ^{px} ^{py} ^{pz} ^{qa} ^{qb} ^{qc} ^{qd} ^{qe} ^{qf} ^{qg} ^{qh} ^{qi} ^{qj} ^{qk} ^{ql} ^{qm} ^{qn} ^{qo} ^{qp} ^{qq} ^{qr} ^{qs} ^{qt} ^{qu} ^{qv} ^{qw} ^{qx} ^{qy} ^{qz} ^{ra} ^{rb} ^{rc} rd ^{re} ^{rf} ^{rg} ^{rh} ^{ri} ^{rj} ^{rk} ^{rl} ^{rm} ^{rn} ^{ro} ^{rp} ^{rq} ^{rr} ^{rs} ^{rt} ^{ru} ^{rv} ^{rw} ^{rx} ^{ry} ^{rz} ^{sa} ^{sb} ^{sc} ^{sd} ^{se} ^{sf} ^{sg} ^{sh} ^{si} ^{sj} ^{sk} ^{sl} sm ^{sn} ^{so} ^{sp} ^{sq} ^{sr} ^{ss} st ^{su} ^{sv} ^{sw} ^{sx} ^{sy} ^{sz} ^{ta} ^{tb} ^{tc} ^{td} ^{te} ^{tf} ^{tg} th ^{ti} ^{tj} ^{tk} ^{tl} tm ^{tn} ^{to} ^{tp} ^{tq} ^{tr} ^{ts} ^{tt} ^{tu} ^{tv} ^{tw} ^{tx} ^{ty} ^{tz} ^{ua} ^{ub} ^{uc} ^{ud} ^{ue} ^{uf} ^{ug} ^{uh} ^{ui} ^{uj} ^{uk} ^{ul} ^{um} ^{un} ^{uo} ^{up} ^{uq} ^{ur} ^{us} ^{ut} ^{uu} ^{uv} ^{uw} ^{ux} ^{uy} ^{uz} ^{va} ^{vb} ^{vc} ^{vd} ^{ve} ^{vf} ^{vg} ^{vh} ^{vi} ^{vj} ^{vk} ^{vl} ^{vm} ^{vn} ^{vo} ^{vp} ^{vq} ^{vr} ^{vs} ^{vt} ^{vu} ^{vv} ^{vw} ^{vx} ^{vy} ^{vz} ^{wa} ^{wb} ^{wc} ^{wd} ^{we} ^{wf} ^{wg} ^{wh} ^{wi} ^{wj} ^{wk} ^{wl} ^{wm} ^{wn} ^{wo} ^{wp} ^{wq} ^{wr} ^{ws} ^{wt} ^{wu} ^{wv} ^{ww} ^{wx} ^{wy} ^{wz} ^{xa} ^{xb} ^{xc} ^{xd} ^{xe} ^{xf} ^{xg} ^{xh} ^{xi} ^{xj} ^{xk} ^{xl} ^{xm} ^{xn} ^{xo} ^{xp} ^{xq} ^{xr} ^{xs} ^{xt} ^{xu} ^{xv} ^{xw} ^{xa} ^{xb} ^{xc} ^{xd} ^{xe} ^{xf} ^{xg} ^{xh} ^{xi} ^{xj} ^{xk} ^{xl} ^{xm} ^{xn} ^{xo} ^{xp} ^{xq} ^{xr} ^{xs} ^{xt} ^{xu} ^{xv} ^{xw} ^{ya} ^{yb} ^{yc} ^{yd} ^{ye} ^{yf} ^{yg} ^{yh} ^{yi} ^{yj} ^{yk} ^{yl} ^{ym} ^{yn} ^{yo} ^{yp} ^{yq} ^{yr} ^{ys} ^{yt} ^{yu} ^{yv} ^{yw} ^{ya} ^{yb} ^{yc} ^{yd} ^{ye} ^{yf} ^{yg} ^{yh} ^{yi} ^{yj} ^{yk} ^{yl} ^{ym} ^{yn} ^{yo} ^{yp} ^{yq} ^{yr} ^{ys} ^{yt} ^{yu} ^{yv} ^{yw} ^{za} ^{zb} ^{zc} ^{zd} ^{ze} ^{zf} ^{zg} ^{zh} ^{zi} ^{zj} ^{zk} ^{zl} ^{zm} ^{zn} ^{zo} ^{zp} ^{zq} ^{zr} ^{zs} ^{zt} ^{zu} ^{zv} ^{zw} ^{za} ^{zb} ^{zc} ^{zd} ^{ze} ^{zf} ^{zg} ^{zh} ^{zi} ^{zj} ^{zk} ^{zl} ^{zm} ^{zn} ^{zo} ^{zp} ^{zq} ^{zr} ^{zs} ^{zt} ^{zu} ^{zv} ^{zw} ^{aa} ^{ab} ^{ac} ^{ad} ^{ae} ^{af} ^{ag} ^{ah} ^{ai} ^{aj} ^{ak} ^{al} ^{am} ^{an} ^{ao} ^{ap} ^{aq} ^{ar} ^{as} ^{at} ^{au} ^{av} ^{aw} ^{ax} ^{ay} ^{az} ^{ba} ^{bb} ^{bc} ^{bd} ^{be} ^{bf} ^{bg} ^{bh} ^{bi} ^{bj} ^{bk} ^{bl} ^{bm} ^{bn} ^{bo} ^{bp} ^{bq} ^{br} ^{bs} ^{bt} ^{bu} ^{bv} ^{bw} ^{bx} ^{by} ^{bz} ^{ca} ^{cb} ^{cc} ^{cd} ^{ce} ^{cf} ^{cg} ^{ch} ^{ci} ^{cj} ^{ck} ^{cl} ^{cm} ^{cn} ^{co} ^{cp} ^{cq} ^{cr} ^{cs} ^{ct} ^{cu} ^{cv} ^{cw} ^{cx} ^{cy} ^{cz} ^{da} ^{db} ^{dc} ^{dd} ^{de} ^{df} ^{dg} ^{dh} ^{di} ^{dj} ^{dk} ^{dl} ^{dm} ^{dn} ^{do} ^{dp} ^{dq} ^{dr} ^{ds} ^{dt} ^{du} ^{dv} ^{dw} ^{dx} ^{dy} ^{dz} ^{ea} ^{eb} ^{ec} ^{ed} ^{ee} ^{ef} ^{eg} ^{eh} ^{ei} ^{ej} ^{ek} ^{el} ^{em} ^{en} ^{eo} ^{ep} ^{eq} ^{er} ^{es} ^{et} ^{eu} ^{ev} ^{ew} ^{ex} ^{ey} ^{ez} ^{fa} ^{fb} ^{fc} ^{fd} ^{fe} ^{ff} ^{fg} ^{fh} ^{fi} ^{fj} ^{fk} ^{fl} ^{fm} ^{fn} ^{fo} ^{fp} ^{fq} ^{fr} ^{fs} ^{ft} ^{fu} ^{fv} ^{fw} ^{fx} ^{fy} ^{fz} ^{ga} ^{gb} ^{gc} ^{gd} ^{ge} ^{gf} ^{gg} ^{gh} ^{gi} ^{gj} ^{gk} ^{gl} ^{gm} ^{gn} ^{go} ^{gp} ^{gq} ^{gr} ^{gs} ^{gt} ^{gu} ^{gv} ^{gw} ^{gx} ^{gy} ^{gz} ^{ha} ^{hb} ^{hc} ^{hd} ^{he} ^{hf} ^{hg} ^{hh} ^{hi} ^{hj} ^{hk} ^{hl} ^{hm} ^{hn} ^{ho} ^{hp} ^{hq} ^{hr} ^{hs} ^{ht} ^{hu} ^{hv} ^{hw} ^{hx} ^{hy} ^{hz} ^{ia} ^{ib} ^{ic} ^{id} ^{ie} ^{if} ^{ig} ^{ih} ⁱⁱ ^{ij} ^{ik} ^{il} ^{im} ⁱⁿ ^{io} ^{ip} ^{iq} ^{ir} ^{is} ^{it} ^{iu} ^{iv} ^{iw} ^{ix} ^{iy} ^{iz} ^{ja} ^{jb} ^{jc} ^{jd} ^{je} ^{jf} ^{jj} ^{jk} ^{jl} ^{jm} ^{jn} ^{jo} ^{jp} ^{jq} ^{jr} ^{js} ^{jt} ^{ju} ^{jv} ^{jw} ^{jx} ^{ja} ^{jb} ^{jc} ^{jd} ^{je} ^{jf} ^{jj} ^{jk} ^{jl} ^{jm} ^{jn} ^{jo} ^{jp} ^{jq} ^{jr} ^{js} ^{jt} ^{ju} ^{jv} ^{jw} ^{jx} ^{ka} ^{kb} ^{kc} ^{kd} ^{ke} ^{kf} ^{kg} ^{kh} ^{ki} ^{kj} ^{kk} ^{kl} ^{km} ^{kn} ^{ko} ^{kp} ^{kq} ^{kr} ^{ks} ^{kt} ^{ku} ^{kv} ^{kx} ^{ky} ^{kz} ^{la} ^{lb} ^{lc} ^{ld} ^{le} ^{lf} ^{lg} ^{lh} ^{li} ^{lj} ^{lk} ^{ll} ^{lm} ^{ln} ^{lo} ^{lp} ^{lq} ^{lr} ^{ls} ^{lt} ^{lu} ^{lv} ^{lw} ^{lx} ^{ly} ^{lz} ^{ma} ^{mb} ^{mc} ^{md} ^{me} ^{mf} ^{mg} ^{mh} ^{mi} ^{mj} ^{mk} ^{ml} ^{mm} ^{mn} ^{mo} ^{mp} ^{mq} ^{mr} ^{ms} ^{mt} ^{mu} ^{mv} ^{mw} ^{mx} ^{my} ^{mz} ^{na} ^{nb} ^{nc} nd ^{ne} ^{nf} ^{ng} ^{nh} ⁿⁱ ^{nj} ^{nk} ^{nl} ^{nm} ⁿⁿ ^{no} ^{np} ^{nq} ^{nr} ^{ns} ^{nt} ^{nu} ^{nv} ^{nw} ^{nx} ^{ny} ^{nz} ^{oa} ^{ob} ^{oc} ^{od} ^{oe} ^{of} ^{og} ^{oh} ^{oi} ^{oj} ^{ok} ^{ol} ^{om} ^{on} ^{oo} ^{op} ^{oq} ^{or} ^{os} ^{ot} ^{ou} ^{ov} ^{ow} ^{ox} ^{oy} ^{oz} ^{pa} ^{pb} ^{pc} ^{pd} ^{pe} ^{pf} ^{pg} ^{ph} ^{pi} ^{pj} ^{pk} ^{pl} ^{pm} ^{pn} ^{po} ^{pp} ^{pq} ^{pr} ^{ps} ^{pt} ^{pu} ^{pv} ^{pw} ^{px} ^{py} ^{pz} ^{qa} ^{qb} ^{qc} ^{qd} ^{qe} ^{qf} ^{qg} ^{qh} ^{qi} ^{qj} ^{qk} ^{ql} ^{qm} ^{qn} ^{qo} ^{qp} ^{qq} ^{qr} ^{qs} ^{qt} ^{qu} ^{qv} ^{qw} ^{qx} ^{qy} ^{qz} ^{ra} ^{rb} ^{rc} rd ^{re} ^{rf} ^{rg} ^{rh} ^{ri} ^{rj} ^{rk} ^{rl} ^{rm} ^{rn} ^{ro} ^{rp} ^{rq} ^{rr} ^{rs} ^{rt} ^{ru} ^{rv} ^{rw} ^{rx} ^{ry} ^{rz} ^{sa} ^{sb} ^{sc} ^{sd} ^{se} ^{sf} ^{sg} ^{sh} ^{si} ^{sj} ^{sk} ^{sl} sm ^{sn} ^{so} ^{sp} ^{sq} ^{sr} ^{ss} st ^{su} ^{sv} ^{sw} ^{sx} ^{sy} ^{sz} ^{ta} ^{tb} ^{tc} ^{td} ^{te} ^{tf} ^{tg} th ^{ti} ^{tj} ^{tk} ^{tl} tm ^{tn} ^{to} ^{tp} ^{tq} ^{tr} ^{ts} ^{tt} ^{tu} ^{tv} ^{tw} ^{tx} ^{ty} ^{tz} ^{ua} ^{ub} ^{uc} ^{ud} ^{ue} ^{uf} ^{ug} ^{uh} ^{ui} ^{uj} ^{uk} ^{ul} ^{um} ^{un} ^{uo} ^{up} ^{uq} ^{ur} ^{us} ^{ut} ^{uu} ^{uv} ^{uw} ^{ux} ^{uy} ^{uz} ^{va} ^{vb} ^{vc} ^{vd} ^{ve} ^{vf} ^{vg} ^{vh} ^{vi} ^{vj} ^{vk} ^{vl} ^{vm} ^{vn} ^{vo} ^{vp} ^{vq} ^{vr} ^{vs} ^{vt} ^{vu} ^{vv} ^{vw} ^{vx} ^{vy} ^{vz} ^{wa} ^{wb} ^{wc} ^{wd} ^{we} ^{wf} ^{wg} ^{wh} ^{wi} ^{wj} ^{wk} ^{wl} ^{wm} ^{wn} ^{wo} ^{wp} ^{wq} ^{wr} ^{ws} ^{wt} ^{wu} ^{wv} ^{ww} ^{wx} ^{wy} ^{wz} ^{xa} ^{xb} ^{xc} ^{xd} ^{xe} ^{xf} ^{xg} ^{xh} ^{xi} ^{xj} ^{xk} ^{xl} ^{xm} ^{xn} ^{xo} ^{xp} ^{xq} ^{xr} ^{xs} ^{xt} ^{xu} ^{xv} ^{xw} ^{xa} ^{xb} ^{xc} ^{xd} ^{xe} ^{xf} ^{xg} ^{xh} ^{xi} ^{xj} ^{xk} ^{xl} ^{xm} ^{xn} ^{xo} ^{xp} ^{xq} ^{xr} ^{xs} ^{xt} ^{xu} ^{xv} ^{xw} ^{ya} ^{yb} ^{yc} ^{yd} ^{ye} ^{yf} ^{yg} ^{yh} ^{yi} ^{yj} ^{yk} ^{yl} ^{ym} ^{yn} ^{yo} ^{yp} ^{yq} ^{yr} ^{ys} ^{yt} ^{yu} ^{yv} ^{yw} ^{ya} ^{yb} ^{yc} ^{yd} ^{ye} ^{yf} ^{yg} ^{yh} ^{yi} ^{yj} ^{yk} ^{yl} ^{ym} ^{yn} ^{yo} ^{yp} ^{yq} ^{yr} ^{ys} ^{yt} ^{yu} ^{yv} ^{yw} ^{za} ^{zb} ^{zc} ^{zd} ^{ze} ^{zf} ^{zg} ^{zh} ^{zi} ^{zj} ^{zk} ^{zl} ^{zm} ^{zn} ^{zo} ^{zp} ^{zq} ^{zr} ^{zs} ^{zt} ^{zu} ^{zv} ^{zw} ^{za} ^{zb} ^{zc} ^{zd} ^{ze} ^{zf} ^{zg} ^{zh} ^{zi} ^{zj} ^{zk} ^{zl} ^{zm} ^{zn} ^{zo} ^{zp} ^{zq} ^{zr} ^{zs} ^{zt} ^{zu} ^{zv} ^{zw} ^{aa} ^{ab} ^{ac} ^{ad} ^{ae} ^{af} ^{ag} ^{ah} ^{ai} ^{aj} ^{ak} ^{al} ^{am} ^{an} ^{ao} ^{ap} ^{aq} ^{ar} ^{as} ^{at} ^{au} ^{av} ^{aw} ^{ax} ^{ay} ^{az} ^{ba} ^{bb} ^{bc} ^{bd} ^{be} ^{bf} ^{bg} ^{bh} ^{bi} ^{bj} ^{bk} ^{bl} ^{bm} ^{bn} ^{bo} ^{bp} ^{bq} ^{br} ^{bs} ^{bt} ^{bu} ^{bv} ^{bw} ^{bx} ^{by} ^{bz} ^{ca} ^{cb} ^{cc} ^{cd} ^{ce} ^{cf} ^{cg} ^{ch} ^{ci} ^{cj} ^{ck} ^{cl} ^{cm} ^{cn} ^{co} ^{cp} ^{cq} ^{cr} ^{cs} ^{ct} ^{cu} ^{cv} ^{cw} ^{cx} ^{cy} ^{cz} ^{da} ^{db} ^{dc} ^{dd} ^{de} ^{df} ^{dg} ^{dh} ^{di} ^{dj} ^{dk} ^{dl} ^{dm} ^{dn} ^{do} ^{dp} ^{dq} ^{dr}**

az kedvünk szerint való dolgokban pedig halaadok legyenek^b jövődó dolgainkban pediglen Istenben az mi bizodalmas Attyankban jó remesegünk legyen. Ezt bizonynal tudvan hogy az ő szerelmetül semmi minket el nem szakathat.^a Miért hogy minden teremtetőt allattal úgy bír hogy az ű akarattya nélkül, nem csak az hog semmit nem mivelhetnek, de meg csak meg sem mozdulhatnak.^c

nek akarattya az CHRISTUS IESUS által ti hozzatok.^c Rom. 5. 4, 5, 6. Az nyomorúsagnak szenvedése probalást serez, az probalas pedig remesfeget. Tovabba az remesfeget meg nem segyenit, mert az Istennek szereteti ki öntetöt az mi fiveinkben az Szent Lelek által, ki mi nekünk adattatot. Mert az CHRISTUS meg mikor erőtelének volnank, az időnek mi volta szerint bűnösökért hala meg.^a Rom. 8. 38, 39. En el hittem ezt magamban, hogy sem az halál sem az élet, sem az Angyalok, sem az fejedelemségek, sem az hatalmasságok, sem az jelen valók, sem az következők, sem magasságok, sem mélységek, sem semmi egyéb teremtet allat el nem szakathat minket az Istennek szeretetétől, az mely az mi Urunk IESUS Christusban vagyon.^c Iob. 1. 12. Monda az IEHOVA az Satannak: Ime valamelyeket bír az Iob, azokat mind te kezdedben bocsatom, csak hog kezdedet ű rea ne vesséd. El 2. 6. Monda az IEHOVAH az Satannak: Ime az Iobot te kezdedben bocsatom, de ily ok alatt hogy az ő életet meg tartjad. Prov. 21. 1. Az Kiralynak five az IEHOVA kezében vagyon, mint az vizeknek folyása, valahova akarja oda haytya útét. Act. 17. 25, 26, 27, 28. Nem emberi kezekkel tisztoltetik az ISTEEN, mint ha fűkös volna valami allat nélkül, holot ő adgyon életet mindeneknek, lehellest, es mindeneket egybeket: Es egy verből teremte az embereknek minden nemzetit, hogy laknanak mind az egész földnek finen, es előve el vegeze az embereknek adott időnek meddig kellyön tartani, es az ő földön való lakásoknak határtón, hogy keresnek az Istent, ha történet szerint kezökvel útét meg tapasztalhatnak es meg találhatnak. Iollehét bizonyara egyyikünkől is nem igen tavul vagyon. Mert ű általa elünk, ű általa mozgunk, es ű általa vagyunk.

AZ

AZ FIUROL.

XXIX. KERDES.

Az Isten Fia miért neveztetik Iesusnak, az az, idvözítőnek?

Mert minket minden bűneinkből idvözít^a nem is kelmasunnan idvösseget kerni, nem is találhatni pedig egyebűt.^b

zitheti azokat, kik ű általa az Istenhöz mennek, ki mindenkoron el ez vegre, hogy esedőzzek ő erőttök.^b Act. 4. 11, 12. Ez amaz kű, melyti túletők építőktől semminek bocsúttetek, mely segeletbeli fű kő lön. Nincsen senkiben egyebben idvösseget. Mert egyeb nev az egh alatt nem adattatot az emberek között ki által kellyön mi nekünk idvözölünk.

XXX. KERDES.

Hírneke ez okaert azok az egyyetlen egy idvözítő Iesusban, kik az fentökről, avagy ő magokról, avagy masunnan keresnek meg bodogulást, avagy idvösseget?

Nem hírnek: Mert jollehét soval ez idvözítővel dicsekednek, de mind az által tagadgyak az Iesust voltakepen egyyetlen egy idvözítőnek lenni.^a Mert fűkseg hogy az Iesus vag nem tellyesseggel való idvözítő, avagy az kik útét idvözítőt igaz hittel hozzajok kapcsollyak, azok ő bēne mindeneket bírnak, valamelyek az idvössegre fűksegeselek.^b

^a 1. Cor. 1. 30, 31. Nemde el östátotte az Christus? Az Pal fesíttetötte meg erőttök, avagy Pal nevében köröfötlöktetöke meg. Ti ugyan azon Istentől vattok az Iesus Christusban, ki az Istentől sereztetöt mi-nekünk bölcsesegünke, vált sagunka, igaz sagunka, es fentsegünke, miképen meg vagyon irvan: Az ki dicseködik, az Ur Istenben dicsekedgyek. Gal. 5. 4. Az Christus hasonlatanna leszen ti nektek, valakik az oh törvennek általa akartok meg igazulni, es az Istennek kedveből ki estetök.

D 2

^b Hebr.

Dom:
II.

^b Hebr. 12. 2. Nevezzen az Iesufra ki az hitnek kezdője es elvegezője, ki az ő előtte való örömnék helyőtte elűenvede az keresztfan való halalt, az gyalazatot meg utálván, es az Istennek fűkinék jobjara ülven. *Esa. 9. 6.* Gyermekek születettek mi nekünk es fiu adatek mi nekünk, kinek birodalma leűen az ő vallan, ki neveztetik csudalatosnak, nagy tanatfu Istennek, erős es hatalmas Istennek, öröкке való Attyanak es bekefegnek fejedelmének. *Et 43. 11, 25.* En, en vagyok az Ur es en kivülem nincsen idvőzítő. En, en magam vagyok egyedül ki elűrlőm az te alnoksagidat en erőttém, es az te bűneidről többbe megh nem emlekezőm. *Coloss. 1. 19, 20.* Miért hogy így tétzöt az Attyanak hogy az Istenfegnek tellyesfege állat ferent es valósággal lakozzek az Christus Iesusban. Es az ő keresztfan való vere-hullafának általa bekefegest fűrőzven, mindeneket ő általa meg bekeltetne magaval, mind kik ez földön vadnak mind kik az mennyegben. *Et 2. 10.* Es be tellyesfettető ő benne, ki minden fejedelemsfegnek es hatalmasfagnak feje. *Ioan. 1. 16.* az ő tellyes voltabol vőtűnk mindnyajan kedvet is kedvert, kegyelmet is kegyelemert.

Dom:
12.

XXXI. KERDES.

Miért neveztetik Christufnak, az az,
kenetnek?

Mert az Attyatul rendeltet, es fűent Lelektől meg kenetett^a fű Prophetava es Doctora,^b ki mi nekünk az mi valóságunk felől az ő Attyanak titkos tanatfat es minden akarattyat meg jelentette,^c fű Pappa-is,^d ki az ő testének egyfűr való aldozattyával minket meg váltot, es erettűnk az Attyanak fűnetlen esedőzik.^e Kirallya-is, ki minket az ő igejevel es Szent Lelkevel bir, igazgat, es az nekünk keresőt idvőségben otalmaz es meg tart.^f

^a *Psal. 45. 8.* Szeretőd az igazsagot es gyűlölöd az hamissagot, ez okaert meg kent tegedet az Isten az te Istened vigafagnak olajával fellyebben az te tarsaidnal. *Hebr. 1. 9.* *Idem locus.* ^b *Deut. 18. 15.* *Et Act. 3. 22.* *Et 7. 37.* Prophetat tamaft ti nektek à ti Uratok Istenők az ti Attyatok fiai között, mint fűinten engemet űtet halgassatok. ^c *Ioan. 1. 18.* Az Isten fűha senki nem latta, amaz egyyetlen egy fűu ki az Attyanak kebeleben vagyon, az jelentette meg mi nekünk *Et 15. 15.* Mindeneket valamellyeket hallottam meg jelentettem ti nektek. *Matth. 11. 27.* Senki nem ismeri az Fiut, hanem csak az Attya, az Attya-is nem ismeri senki, hanem csak az Fűu, es az kinek az Fűu akarandgya meg jelenteni.

^d *Psal.*

^a *Psal. 110. 4.* Meg eskűt az UR ISTE N es eskűveset fűha meg nem bannya, hogy te öröкке való Pap legy Melchisedech Papnak rendi ferint. *Hebr. 7. 21.* Meg eskűt az UR ISTE N es fűha ő eskűveset meg nem bannya: Te vagy öröкке való fűent Pap Melchisedech Papnak rendi ferint. *Et 10. 12.* Ez penig az bűnőkert egy aldozatot teven, öröкке űl az Istennek jobja felől. ^e *Rom. 8. 34.* Kicsoda volna az az ki minket karhoztatna? CHRISTUS az, az ki meg holt, fűt meg az ki fűl-is tamadot halottaiból, ki űl az Istennek jobja felől, es ki annak felőtte esedőzik mi erőtűnk. *Et 5. 9, 10.* Meg igazittatvan ez okaert az ű verevel, most fűokkal inkab meg tartatunk az haragtul ű általa. Mert ha meg akkoron is mikor ellenfegők volnank, megh bekeltettűnk az Istennek, az ő Fianak halalanak általa, most mikor immar meg engefűteltettűnk, fűokkal inkab meg tartatunk az ő elete által. ^f *Psal. 2. 6.* En peniglen rendeltem az en Kiralyomat az en fűent hűgyemen az Sionon. *Luc. 1. 33.* Uralkodik az Iacobnak hazan mind öröкке, es az ő orűaglasának nem leűen vege. *Matth. 28. 18.* Adattattot en nekem minden hatalom mennyen es földön. *Ioan. 10. 28.* En örök életet adok ő nekik, es öröкке el nem vesűnek, es senki azokat az en kezem között ki nem ragadgya.

XXXII. KERDES.

Miért neveztetől rehat te Keres-
tyennek?

Ezert, mert az hit által az Iesus Christufnak tagja, ^a es az ő kenetnek reűese vagyok, ^b ez okaert hogy az ő nevet is vallyam, ^c es magamat ő eleiben, halaadasnak elő aldozattyának allassam, ^d es hogy ez vilagon való eletemben, az bűn es az Sathan ellen fűabad es nagy jo lelki ismerettel viaskodgyam ^e es ez eletnek utanna az Christussal minden tereműtűt allatokon öröкке orűagollyak. ^f

Hanem mikepen ugyan azon kenet tanit títűket mindenekről, az mely igaz is, es nem csalard: es az mikepen tanitot titeket, meg is marattok abban. *Esa. 59. 21.* Azt mondgya az I E H O V A: Illyen frigyűt között en

^a *Act. 11. 26.* Lőn penig ez, hogy egesz eztendű által az Anyafűnt egyházban egyben gyűlűnenek, es az nepnek fűokasagat tanitanak, es hogy az tanitvanyok előűr Antiochiaban neveztetűnenek Keresűtyenneknek. *1. Cor. 6. 15.* Avagy nem tudgyatoke hogy az ti testűtűk az Christufnak tagyai legyenek. Ez okaert az Christufnak tagyait el vevén azt tegyeme hogy paraznaknak tagyai legyenek? Tavol legyen ez. ^b *1. Ioan. 2. 27.* De az kenés, melyet ti az UR Istenűl vőtűk, megh marad ti bennetűk, es nincsen fűűfűűtűk rea, hogy valaki tanitson titeket. Hanem mikepen ugyan azon kenet tanit títűket mindenekről, az mely igaz is, es nem csalard: es az mikepen tanitot titeket, meg is marattok abban. *Esa. 59. 21.* Azt mondgya az I E H O V A: Illyen frigyűt között en

D 3.

tűk en

Dom:
13.

XXXIII.

19

XXXIIII. KERDES.

Dom :

140

aranyon sem ezüstön, hanem az ő dragalatos szent verevel meg váltvan, es az őrdögnek minden hatalmatul meg fahatván, minket ő magának saját nepeve tett. 7

tőkben, mellyek az Istene. *Et 7. 23.* Arron vattok meg váltatvan, ne legyetek ez okaert embereknek foglái. *Ephes. 1. 7.* Mely Christusban lőt mi nekünk válttságunk az ő vere által, bűneinknek mondom bocsanattya az ő kazdag kegyelméből. *1. Timoth. 2. 5, 6.* Mert egy az Isten, egy az közbenjaro Isten között es emberek között, az ember Iesus Christus, ki ada ő magat mindenekert, hogy az válttságunk arra lenne, az Christus mondom, amaz alkalmatos időre rendeltetöt bizonylag.

XXXV. KERDES.

Mit hisz akkor mikor azt mondod: Ki fogantaték szent Lelektől, születek szüzMariatul?

Hogy az Iesus Christus, az ki igaz es örökke valo Isten^a es az ő Istenfegeben mind örökke meg marad^b, az szüzMariának testéből es vereből^c az szent Leleknek cselekedete által, ő magara bizonyos emberritermesztöt vött föl, ^d hogy egybers-mind Davidnak bizony magva,^e es az ő atyafiaihoz mindenben hasonlatos lenne,^f az bűntől meg valva. 8

fia felől, ki test szerint Davidnak magvából tamadot, ki nyilván meg jelentetek, hogy Istennek fia legyen hatalmassaggal az meg sentsélesnek Lelke szerint, ebből hogy föl tamada hallottaiból az mi Urunk Iesus CHRISTUS. *Coloss. 1. 15, 16, 17.* Ki az lathatatlan Istennek kepe, es minden terem-

^a Ioan. 1. 3, 4, 5. Kezdetben vala az ige, es az ige az Istennel vala, es az az ige Isten vala. *Et 17. 3.* Ez az örök élet, hogy tegedet csak egyedül ismerjenek igaz Istennek lenni, es kit el bocsátal az Iesus Christust. En tegedet dicsőítettelek itt ez földön, azt az munkat az kit által vala, hogy meg cselekedgyem, veghöz vittem. Most ez okaert te en Attyam, dicsőíts meg engemet is te magadnal azzal az dicsőséggel, az mely vala te nálad meg annak előtte, minek előtte ez világ teremtetöt volna. *Rom. 1. 3, 4.* Az ő

20
teremtöt allatoknak első súlított, mert ő általa teremtettenek minden valamelyek az egekben es it ez földön vadnak, lathatok es lathatatlan allatok, avagy Kiralyi fekek legyenek, avagy fejedelemségek, avagy hatalmasságok, mindenek ő általa es ő erette teremtettenek, es minden teremtet allatoknak előtte valo, es minden teremtet allatok ő általa vadnak es tartatnak. *Psal. 2. 7, 8. Et Act. 13. 33. Et Hebr. 1. 5. Et 5. 5.* Az Ur monda ennekem, en fiam vagy te, ez mai napon súltelek en tegedet. Kery en tülem valamit, es az nemzetsegeket te neked adom öröksegül, es ez földnek hatarit birodalmul. *Matth. 3. 17. Et 17. 5. Et Marc. 1. 11.* Ime az felhőkből szózat lön. Ez amaz en szerelmes Fiam, kiből en meg engeszteltettem, útet halgassatok. *Matth. 16. 16. Et Luc. 9. 20.* Felelvén Simon Peter monda: Te vagy az CHRISTUS amaz első Istennek fia. *Rom. 9. 5.* Ezeknek Attyok azok is, kiktől az CHRISTUS test szerint tamadot, mely CHRISTUS mindeneknek felette mind örökke aldando es dicsőerendő ISTEN, Amen. *Esa. 7. 14. Et Matth. 1. 23.* Ime egy nememű súz terehben esik, es fiat súl, es neveződ útet Immanuelnek, mely annit tesen, mint mi velünk lakozo Isten. *Esa. 9. 6.* Gyermekek súllettetik mi nekünk es fia adattatik mi nekünk, kinek birodalma lehen az ő vallan, es az ő neve hivattatik csudalatosnak, nagy tanacosnak, erős es hatalmas Istennek, örökke valo Attyanak, bekefének fejedelmének. *Ierem. 23. 6.* Es ez az ő neve, az mellyel nevezik útet IEHOVAH mi igazságunk. *1. Ioan. 5. 20.* Tudgyuk peniglen hogy az Istennek fia eljűt es adot mi nekünk oly ezt s-oly elmet hogy meg ismerjük azt, az ki igaz, es vagyunk abban az igazban az ő Fiában az Iesus Christusban. Ez az igaz Isten es az örök élet. *Ioan. 20. 28.* Felele Thamas es monda neki en URAM vagy te, es en Istenem vagy te. *Ioan. 1. 14.* Ez az ige teste lön, es lakozek mi közöttünk es neztük az ő dicsőséget úgy mint az Attyatul eggyetlen egy súlötnek dicsőséget, ki tellyes kegyelemmel es igazsaggal. *Galat. 4. 4, 5.* De minek utanna el jöve az időnek tellyes volta, el bocsáta az ISTEN az ő fiat aszonyiallattal súllettet, es az törvény alá vettetett, hogy meg váltana azokat kik az törvennek atka alatt valanak, hogy ő neki fogadot fia lennenk. *Matth. 1. 18, 19, 20.* Az Iesus Christusnak peniglen súlteste ekkepen lön: Mikoron az ő Anyja Maria jegyösül adattatott volna Iosephnek, annak előtte, minek előtte eggyüve jutottanak volna, talaltatek terhesnek lenni az szent Lelek Istentől. Az Ioseph penig az ő URAM mivel hogy igaz ember vala, es ő hozza gonoz hirt nem akar vala adni, titkon útet el akara hadni. Mikoron penig ezeket forgatna efeből az Ioseph, ime az Ur Istennek Angyala almban meg jelenek ő neki ezt mondvan, Ioseph, Davidnak fia, ne fely te hozzád venni az Mariat a te feleségedet. Mert az mi ő benne fogantatott, sentsent Lelek Istentől vagyon. *Luc. 1. 35.* Es felelvén az Angyal monda az Marianak: Az

E

sentsent

Szent Lelek Isten fal onnan fellől te read, es az fellegetes Istennek hatalmas ereje meg arnyekoz tegedet. Annak-okaert az is az Szent, az ki sülettek te túled, neveztetik Istennek fíának. *c Psal. 132. 11. Et 2. Samuel. 7. 12. Et Luc. 1. 32.* Esküvek az IEHOVAH az Davidnak igazságot, es attul soha el nem tavozik. Az te mehednek gyümölcséből ültetők az te fiekődben. *Act. 2. 30, 31.* Mikoron ez okaert Propheta volna, es tudna hogy az Isten nagy esküvessel esküt volna meg ű neki, hogy az ő agyekanak gyümölcséből tamastana az Christust test berint, kit helyhőztetne az ő fiekiben, Meg előve megh tudvan folla az Christusnak fől tamadafa felől, hogy nem hagyattatot legyen az ő lelke az földnek gyomraban, es hogy az ő teste rothadaft nem latot legyen. *f Phil. 2. 7.* Ő maga magát meg üresítven, fólgai format vőn fől magara, es hasonlatos lőn az emberekhez. *g Hebr. 4. 15.* Nincsen mi nekünk oly fő Papunk ki nem erőzne velünk egyetemben az mi gyarloságinkat, hanem oly az ki hasonlatoskepen mindeneben meg kefertetöt az bűn nélkül. *Et 7. 26, 27.* Illyen fő Papunknak kel vala mi nekünk lenni, kegyes, artatlan, tífsta, az bűnőfők közzül ki valasztatot, es ki főllegesbe tetet az egeknel. Kinek ne legyen fűkség naponkent, mint amaz egyeb fő Papoknak, előfő az únnőn tulaydon saját bűnejert aldozatot tenni, annak utanna oftan az nepnek bűnejert. Mert ezt egyfő cselekette megh mikoron únnőn magát az aldozatra fől vitte.

XXXVI. KERDES.

Mi hasznat veszed az Christusnak fentsegeffen valo fogantatasának es sületesének?

Ezt hogy ő mi nekünk közben jaronk ^a ki az ő artatlanságával es tökelletes fentsegevel az en bűneimet, mellyekben fogantattam, el fődőzi, hogy Isten eleiben ne mennyenek. ^b

ert hogy fénvedöt mikoron kefertetöt, segitfeggel lehet azoknak is az kik kefertetben vadnak. ^{b Psal. 32. 1, 2.} Bodog az, az kinek alnoksági meg vadnak bocsattatvan, es az kinek bűnei el vadnak fedeztetuen. Bodog ember az, az kinek bűneit az IEHOVAH bűnne nem tulaydonította, es az kinek fíveben lelkeben nincsen csalardság. *1. Corit. 1. 30.* De ti ő túlevatok az CHRISTUS Iesusban, ki tetetöt mi nekünk az Istentől bölcseségünke,

^a *Hebr. 2. 16, 17, 18.* Mert bizonyára nem az Angyaloknak termesetít vette fől, hanem az Abrahamnak magvat. Azert mindenkben hasonlatosnak kellet lenni az attyafiakhoz, hogy irgalmas es hú fő Pap lenne azokban mellyeket az Istennel kellene cselekedni az nepnek bűnnek meg tífstítására. Mert ez-

günke, igazságunka, fentsegünke es valtságunka. *Rom 3. 34.* Mert mikoron az törvennek erőtlensége az testben semmit nem tehetne, az Isten az ő fiat, az mi bűnös testünkhöz hasonlatos testben el bocsatvan az bűnert az bűnt el karhóztata az testben. *Galat. 4. 4, 5.* De minek utanna el jút volna az időnek tellyes volta, el bocsata az Isten az ő fiat afsonyiallattul sülettetet es törvény ala vettettett, hogy azokat megh valtana az kik az törvennek atka alat valanak hogy ő neki fogadot fia lennenk.

XXXVII. KERDES.

Mit hisz akkor, mikor azt mondod, fzenvede?

Ezt hiszem, hogy ő tellyes ceterenek idejeben is, az míg ez földön lakozot, de fűkepen halalakor az ő testben es lelkében mind az egész emberi nemzetert fénvedte az Istennek a bűn ellen valo haragját, hogy az ő fénvedesevel úgy mint engeftelő es kegyelem nyerő egygetlen egy aldozattal ^b az mi testünket es lelkünket az örök karhóztattul meg szabaditana, es minekünk Istennek kegyelmet, igazságot, es örök életöt keresne.

ert peniglen, de meg annak felette ez egész vilagnak bűnejert is. *Ioan. 4. 10.* Ebben tetzik meg az Istennek fíreteti nem hogy mi fírettük legyen az Istent előfő, de hogy ű fíretet legyen minket, es el bocsatotta legyen az ő Fiat hogy lenne engeftelő aldozat az mi bűneinkert. *Rom. 3. 25, 29.* Kit elő ada mi nekünk az Isten hogy lenne engeftelő aldozat az ő vere hullafaban valo hitnek altala, ezért hogy meg mutassa az ő igaz voltat az elebbi bűneinknek bocsanattya altal, mely lőt az Istennek nagy túrhető voltabol, hogy meg mutassa az ő igazságot ez jelen valo időben, tudni illik, hogy ő legyen az igaz, es az ki meg igazította azt az ki az Iesusnak hitből vagyon.

E 2

KERDES.

^a *1. Petr. 2. 24.* Ki az mi bűneinket az keresifan az ő testben el fénvette, hogy az bűnőknek meghalvan elnenk az igazságnak, kinek testnek kekeivel meg gyógyultatok. *Et 3. 18.* Mert az Christus is egyfő fénvedöt az bűnőkert, igaz legyen az hamissáakert, hogy minket az Istenhez vinne, meghalvan testben de lelkeben meg elevenődiven. *Esa. 53. 12.* Ez okaert mert az halakra vitte fől únnőn magát, es az bűnőfők köziben famlaltatot es sokaknak bűnőket el viselven, a bűnőfőkert esedőzöt. ^b *1. Ioan. 2. 2.* Szofollonk vagyon az Attya Istennel az igaz Iesus CHRISTUS, es ő az mi bűneinkert engeftelő aldozat, es nem csak az mi bűneink-

XXXVIII. KERDES.

Mi volt az oka, hogy Pilatusnak biroságában szenvedne?

Hogy ő artatlan leventé Polgari tarsaságban levő biro előtt halálra ítéltetven^a minket az Istennek kemény ítéletiből, mely az bűnert mindnyájunknak fejen vala ki véne es meg szabaditana.^b

mellyekben vadollyatok útet. De meg Herodes sem talala, mert ő hozza bocsatalak titóket, es ime semmi halálra melto dolog nem cselekettetet ő túle. *Ioan. 19. 4.* Ismeglen ki mene ez okaert Pilatus, es monda ő nekik. Ime en ki hozom ti nektek útet, hogy meg tudgyatok, hogy en semmi vetket ő benne nem talalok. *Pf. 69. 5.* Az kik gyűlölnék engemet ok nélkül, többen vadnak hogy nem mint az en fejemnek hayfalai, hatalmasokká löttének es meg sokasultanak az en ellensegim, kik ok nélkül üldöznek engemet, az mellyeket el nem ragattam, akkor fizettem meg. *Esa 53. 4, 5.* Ó viseli az mi betegseginket, es az mi faydalminkat ő hordozza. Mi pedig azt vellyük vala, hogy az Isten nyomoritotta volna meg útet. Ó megh sebösítettét az mi bűneinkert, es meg verettetet az mi alnoklaginkert, az ő fanyargasa volt az mi bekefegünk, es az ő kekei voltak mi nekünk gyógyulasunk. *2. Corinb. 5. 12.* Az ki bűnt nem tud vala, mi erettünk bűnne teve, hogy mi Istennek igazsagava tetetnenk ő benne. *Galat. 3. 13, 14.* Az Christus meg váltot minket az törvennek atkatul, mikoron mi erettünk atokka tetetet: Mert meg vagyon irvan: Atkozot minden az ki az fan fűg. Hogy az Abrahamnak igert aldas az Iesus Christus által az Pogan-nepekre-is szálljon, es hogy amaz meg igertetet Lelköt az hit által el vegyük.

XXXIX. KERDES.

Nagyob dologe az hogy kereft fara feztették, hogy nem mint ha valami egyeb halálnak nemével öltek volna meg?

Bizonyara nagyob: Mert ebből ez dologbol vagyok bi-

^a *Luc. 23. 13, 14, 15.* Az Pilatus peniglen őve hivan az Papoknak fejedelmet, es az fő embereket, es az köz nepet, monda azoknak. Ennekem előmben hozatok ezt ez embert, mint ki az nepet el forditanaja, es ime en úteti előttetők meg kerdven, semmi bűnt nem talalok ez emberben, azok között, az

^a *Deut. 21. 23.* Miért hogy Isten atkaban vagyon az föl figgeztetett ember.

zonyos, hogy azt az atkot ki nek terhe en raytam vala, ő magara vette: Mert az kereft-fan valo halalt Isten megh atkozta vala.^a

ember. *Galat. 3. 13.* Az Christus meg váltot minket az törvennek atkatul mikoron mi erettünk atokkalót Mert meg vagyon irvan: Atkozot minden az ki az fan fűg.

22

XL. KERDES.

Mifűkseg volt hogy az Christus mind halalig meg alazna ő magat?

Dom:
16.

Ez okaert: mert az Isten íteletinek es igazsaganak^a semmi modon egyebkepen az mi bűneinkert elég tetel nem lehetet, hanem csak az Isten fiának halalaval.^b

^a *Genes. 3. 17.* Az jó es az gonoz tudasanak fajanak gyümölcsében semmikepen ne egyel: Mert valamely napó abban ejendef, halálnak halalaval halál meg. *b Hebr. 2. 9, 14, 15.* Az Iesust peniglen lattuk hogy dicsőséggel es tífteféggel koronaztatot megh, ki egy keves ideiglen

alab valova tetetet vala az Angyaloknal az halálnak szenvedeseert, hogy az Istennek kedvenek általa mindenekert halalt kóstolna. Miert hogy ez okaert az gyermekek az testnek es az vernek rešefi, ú-is azonkepen ugyan azokban rešefle löt, hogy az halálnak általa el rontana azt, az kinel az halálnak birodalma vala, az az, az őrdögöt, es meg szabaditana azokat, kik az halaltul valo feltekben mind egeš eletekben kötelesek valanak az szolgálatra.

XLI. KERDES.

Miért hogy el-is remettetet?

Azert hogy azzal meg bizonyitana hogy ő bizonynyal es valosaggal meg holt legyen.^a

^a *Actor. 13. 29.* Mikoron mindene ket veghöz vittének volna, az mellyek ő felőle megh valanak irattatvan, le veven az farol tevek útet

az koporsóban. *Matth. 27. 59, 60.* Es az Ioseph mikoron le vette volna az Christusnak testet, be takara azt šep tífsta gyoltsban, es helyheztete az úy koporsójában, mellyet ki faragot volna egy kű šiklából, es nagy követ forditvan az koporso šajara el mene. *Luc. 23. 52, 53.* Az Arimathiabol valo Ioseph menven az Pilatushoz meg kere az Iesusnak testet, es leveven az farol be takara gyoltsban, es helyheztete azt kűből ki faragtatot koporsóban, melyben meg soha senki nem tetettet vala.

E 3

Ioan.

Joan. 19. 38, 39, 40, 41, 42. Ezeknek utanna kediglen kere Pilatust az Ioseph, ki Arimathiabol valo vala, es ki titkon valo tanitvanya vala az Iesusnak az Sidoktul valo felteben, hogy le venne az Iesusnak testet, mellyet meg engede az Pilatus. El mene ez okaert, es le veve az Iesusnak testet. El juve penig az Nicodemus-is, az, az ki elein ejel ment vala az Iesus-hoz, Mirrhabol es Aloesbol elegittetot draga folt hozvan, közel fasz font fele: Le vevek annak-okaert az Iesusnak testet, es azt be takargatak sepi tista ruhakban draga kenetokkel egyetemben, miken az Sidok foltanak temetkőzni. Vala penig az helyen, holot meg fešittetot vala, egy kert, es az kertben egy uy koporso, melyben meg fenki nem tetette-tot vala. Ot az helyen annak-okaert, miert hogy az Sidoknak az innep-re kesülő napjok vala, tevek az koporsóban az Iesust mert közel vala az koporso.

XLII. KERDES.

De ha az Christus meg holt erettünk, mi az oka
hogy minekünk-is az halalt meg kel
kostolnunk?

Az mi halálunk nem bűne-
inkert valo eleg tetel, hanem
az bűnnek el töröltetese, es ro-
lunk valo el fenivedese, es az
örök életre valo által mene-
sünk.

ket felől, kivanvan ez testből ki menni, es az Christussal egygút lenni,
mert az fokkal job dolog. *Rom. 7. 24, 25.* En nyavalyas ember: kicsoda
ment ki engemet ez halálra köteles testből? Halat adok az Istennek, az
Iesus Christusnak az mi Urunknak általa.

XLIII. KERDES.

Micsoda hasznat vesünk egyebet ezeknek fe-
lette az Christus aldozattyabol
es halalabol?

Hogy az ő fent halalanak e-
rejevel az mi oh emberünk ő
vele egygút meg fešittetik,

a Rom. 6. 6, 7, 8, 11. Tudvan azt hog
amaz mi bennünk valo oh ember
ő vele egyetemben meg fešittetot,
hogy

megh őlettetik es el temette-
tik^a hogy az gonoz kivanfa-
gok, es az testnek gonofra va-
lo vagyakozasi ez utan mi
bennünk ne uralkodgyanak,
hanem ő neki magunkat hala-
ado aldozatul adgyuk.

tők az Istennek az Iesus Christusnak az mi Urunknak általa. *b Rom. 6. 17.*
Ne uralkodgyek ezokaert az bűn az ti halando testetekben, hogy en-
gednetők az bűnnek, az testnek kivanfagi seerint. *c Rom. 12. 1.* Kerlek ez
okaert titőket attyamfiái az Istennek irgalmassagaert, hogy az ti testete-
ket adgyatok elő, fent es az Istennek kedves aldozatul, es az ti Isteni
solgalattok okos legyen.

XLIII. KERDES.

Miert tesed eztis hozza fälla ala poklokra?

Hogy az en nagy banatim-
ban es kemeni kesertetimbem
en magamat ezzel ez vigaszt-
lással taplallyam, hogy az en
Uram az Iesus Christus az ő
bívenek megh mondhatatlan
keserűségivel, gyötrelmivel es
rettegésivel, mellyekben jól
lehet hogy annak előtte-is for-
got, de főkepen halalanak ide-
jen tellyességgel el burittatotvala, engemet az pokolnak ken-
nyatul es gyötrelmitul meg szabaditot.

a Esa. 53. 10. Akara az Ur őtet meg
erőtelenitven meg törti, hogy mi-
nek utanna adandgya az ő életet
az bűnert aldozatul, lassá az ő hős-
su ideiglen levő fiait, es az Urnak
akarattya seerenceffe tetessek ő al-
tala. *Matth. 27. 46.* Kilentz ora fele
peniglen föl kialta az Iesus nagy
fölhöval mondvan: Eli, Eli, lama-
sabachtani, az az, en Istenem en I-
stenem, miert hagyal el engemet.

XLV. KERDES.

Mit hasznal mi nekünk az Christusnak
föl tamadasa?

Először ezt hasznallya: hogy
az ő föl tamadasaval az halalt

a 1. Corint. 15. 16, 17, 18, 54, 55. Mert ha
az halottak föl nem tamadnak, az
Christus sem tamadot föl, hogy ha

Dom:
17.

meg győzte, hogy minket az ő
sént halálával keresőt örök i-
gazságban részesítke tehetne.^a
Mafodőor ezt hasnallya: mert
az ő föl tamadasanak hatalma-
val, miis immar uyeletre föl
tamaftatunk.^b Utolőor az mi
fejűnknek az Christusnak föl
tamada az mi jővendő dicső-
seges föl tamadasunknak-is za-
laga es bizonysága.^c

Christus halála adattat az mi bűneinkert, es föl tamadot az mi meg
igazulasunkert. ^{1. Petr. 1. 3, 4, 5, 21.} Aldando az Isten, es az mi Urunk Iesus
Christusnak sént Attya, ki az ő bűseges irgalmassága sérint vyonnan,
sűlt minket elő remenségben, az Iesus Christusnak halottaiból valo föl
tamadasanak általa, oly öröksegre, mely el nem vesűhet, meg fűrtűzhe-
tetlen es meg hervadhatatlan, es mely mi nekűnk tartattatik az egek-
ben, kik Istennek erejéből őriztetűnk hitnek általa az idvűsegre, mely
ez vegre kesűttetűt, hogy ki jelennek az utolsó időben. Kik ő általa hisű-
tűk az Istenben, ki föl tamafta útet halottaiból, es dicsűseget ada ő ne-
ki, hogy ti nektek hitűtűk es remenségűk lenne az Istenben. ^{b Rom. 6. 4.}
Annak-okaert el temettettűnk ő vele egyetemben az keresűsegek al-
tala az halála, hogy mikepen föl tamaftatott halottaiból az Christus az
Attya Istennek dicsűsegere azonkepen, miis uy életben jarunk. ^{Coloss. 3.}
^{1, 2, 3, 4.} Annak okaert ha az Christussal egyetemben föl tamattatok, az
mennyei dolgokat keresűtetűk, ahol az Christus vagyon az Istennek job-
jan űlven. Az mennyei dolgokra visűllyetek gondot, nem az földiekre,
mert meg holtatok, es az ti elettűk el vagyon reytetven az Istenben az
Christussal. Valamikoron az mi életűnk az Christus megű jelűnendik,
akkoron tiis ő vele egyetemben meg jelentűk az dicsűségben. ^{Eph. 2. 5, 6.}
Meg akkoron-is mikoron meg holtunk volna az bűnnek általa, egye-
temben meg elevenite minket az Christussal, kinek kedvezert tartatta-
tok meg, es ő vele egyetemben tamafta föl, es ő vele egyetemben hely-
hezte minket az mennyeiek kűzűt az Christus Iesusban. ^{c 1. Corinth. 15.}
^{12, 13, 14.} Hogy ha az Christus prűdikaltatik halottaiból föl tamadotnak
lenni, mikepen mondgyak nemellyek ti kűzűttetek, hogy nincsen az ha-
lottaknak föl tamada? Mert hogy ha nincsen az halottaknak föl ta-
madafok, az Christus sem tamadot föl. Hogy ha az Christus föl nem

tamadot,

27
tamadot, bizony hasontalan az mi prűdicallafunk, hejaban valo penig
annak felette az ti hitűtűk-is. ^{Rom. 8. 11.} De hogy ha annak lelke az ki föl
tamaftotta az Iesus halottaiból lakozik ti bennetek, az, az ki föl tamaft-
totta az Christust halottaiból, az ti halando testeteket-is meg eleveniti
az ti bennetek lakozo Leleknek általa.

XLVI. KERDES.

Mikepen erted azt az czikűlt, föl mene
mennyeiben?

Igy hogy az Christus az A-
postoloknak lattara ez földről
mennyeiben fel vitetűt,^a es
mi erettűnk mostan-is ott va-
gyon,^b es mind addiglan ott
lesűn, mig nem ismeg el jű
meg itelni eleveneket es hol-
takat.^c

^{a Act. 1. 9.} Es ezeket meg mond-
van semek lattara föl emeltetek,
es az kűd be fogvan útet sűműk e-
lűl el veve. ^{Marc. 16. 19.} Az UR mi-
nek utanna ezeket meg mondotta
volna, föl vitettetek mennyeiben,
es űle az Istennek jobjara. ^{Luc. 24. 51.}
Es lűn ez, mikoron űket meg alda-
na, el valek ő tűlűk, es menyűrsűg-
ban föl vitetik vala. ^{b Hebr. 4. 14.}

Annak-okaert miért hogy oly fű Papunk vagyon mi nekűnk ki az ege-
ken fellyűl ment, az Iesus az Istennek Fia, tartűk meg erűűn ezt ez val-
las tetűt. ^{Et 7. 24, 25.} De az mi fű Papunk az Christus, mivel hogy mind ő-
rűk meg marad, örűk valo papűgot bir, mely fűha mafta nem fűal.
Ez okaert tellyűseggel idvűzitheti azokat, es kik ő általa mennek az I-
stenhűz, ki mindenkoron el ez vegre, hogy erettűk esedezzek. ^{Et 9. 11.}
El jűven penig az Christus mint jűvendűjoknak fű Papja nagyob es ep-
peb Satornak általa, mely nem kezzel vala csinaltatvan, az az, nem ez
sele alkotmany vala, sem bakoknak es borűknak verenek általa, ha-
nem az ő tulaydon verenek általa mene be egyűr az Sanctuariumban,
örűk valűűgot talalvan. ^{Rom. 8. 34.} Kicsűda az, az ki minket karhűztat-
na? az Christus az, az ki meg holt, sűt meg annak felette az ki föl-is tama-
dot, ki űl is az Istennek jobjan es esedűzik mi erettűnk. ^{Ephes. 4. 10.} Az
Christus az, az ki ala fűallot mennyeibűl, es az ki föl-is ment minden e-
geknek felette, hogy mindeneket be tűltene. ^{Coloss. 3. 1, 3.} Annak-oka-
ert ha az Christussal egyetemben föl tamattatok az mennyei jűkat ke-
resűtetűk ahol az Christus vagyon, űlven az Istennek jobjan. Az men-
yei dolgokra visűllyetek gondot nem ez földiekre. ^{c Act. 1. 11.} Ez Ie-
sus ki föl vitetek tűletek mennyeiben, akkepen el jű az mikepen latta-
tok útet föl menni. ^{Matth. 24. 30.} Akkoron meg tetűk az embernek fűa-
nak jele az eghben, es akkoron sűralmat teűnek ez földűn valo nepek

F

nek

nek minden nemzetfégi, és meg lattyak az embernek fiat, hogy az egh-
nek felyhőjében eljű nagy hatalommal es búfégős dicsőféggel.

XLVII. KERDES.

Nincsene tehát mi velünk az Christus mind
vilag vegezetiglen, az mint föl
fogatta?

Az Christus bizony Isten es
bizony ember, Minek-okaert
emberfégenek termefeti fe-
rint nincse immar ez földön.
De Istenfége, dicsőfége, ke-
gyelme es Lelke ferint soha
semmi időben túlünk tavul
nincsen.

ez vilagon, de ezek ez vilagon vadnak, es en te hozzád megyek. En
fent Attyam tarts meg azokat az te nevednek altala, az kiket ennekem
attal, hogy egyek legyenek mint mi hogy egyek vagyunk. *Actor. 3. 21.*
kinek az eghekben kel lenni, mind addig az ideig, mikor mindenek he-
lyere allattatnak, mellyekről fölt az Isten ez vilagnak kezdetitől fog-
van minden ő sent Prophetainak fajoknak altala. *c Ioan. 14. 16, 17.* En pe-
niglen keröm az en Attyamat, es mas vigasztalot ad ti nektek, hogy ti
veletők lakozzek mind örökke, ki igazfagnak Lelke, es kit ez vilag el
nem vehet, mert nem lattyá, sem nem ismeri őtet. Ti pedig len ismeritők
űtet, mert ti nalatok lakozik, es ti bennetők lefen. *Ephes. 4. 9.* Mikoron
az magassagokban föl ment volna az foglagot fogva vive, es ajandekot
ada az embereknék.

XLVIII. KERDES.

Nem faggattatike ilyen modon ket fele az Christusban
valo ket termefet, ha az ő emberi termefete min-
denűg ott nem lejend ahol Isteni terme-
fete vagyón?

Semmikepen nem: Mert
mivel hogy az Istenfégnék ter-
mefetit meg nem foghatni, ki

a Math. 28. 20. Ime en ti veletek va-
gyok minden napokban mind vi-
lag vegezetiglen. *b Matth. 26. 11.*
Mindenkoron vadnak fegyenek ti
veletek, en pedig len nem minden-
koron lefek veletek. *Ioan. 16. 28.* Ki
jűttem az Attyatul es jűttem ez vi-
lagra, ismeg el hagyom ez vilagot,
es föl megyek az en Attyamhoz.

Et 17. 11. Es immaran nem vagyok

a Esa. 66. 1. & Actor. 7. 49. Az
mennyorfag ennekem fiekem, az
föld pedig len az en labaimnak sa-
mollya.

mindenűt jelen vagyón, a ab-
bol fűkfegkepen követkőzik,
hogy noha az föl vőtt emberi
termefetnek kívüleis vagyón
az ő Istenfége, de mind az al-
tal ugyan azon emberi terme-
fetben is benne vagyón, es fe-
melye ferint azzal egyyefül-
ven vele meg marad.

nem vagyok oly Isten, ki mēsse volnekt űletek. El reythetic valaki űn-
nőn magat valami tickos helyre, hogy űtet ne lathassam, azt mondgya
az UR: Nemde en, nem tőltőme be az eget es az földet? Azt mondgya
az UR. *b Colof. 2. 9.* Az Christusban lakozik az Istenfégnék tellyes volta
test ferint. *Ioan. 3. 13.* Senki föl nem ment mennyegben, hanem csak az
ki ala jűt mennyegből, az embernek fia, az ki mennyegben vagyón.
Et 11. 15. űrűlők ti erettetők (hogy el hidgyetek) hogy en ot nem voltam,
de mennyűnk el ő hozzá. *Matth. 28. 6.* Nincsen it mert föl tamadot, az
mint meg mondotta: jűtetők ide lassatok meg az helt ahol fekszik vala
az UR.

XLIX. KERDES.

Mi hasnor hoz mi nekűnk az Christusnak meny-
ben valo föl menele?

Először ezt hozzá, hogy men-
nyegben az ő sent Attyanal e-
rettűnk esedőzik. a Masodszor
mert az mi restűnk menyben
vagyón, hogy ebből mint bizo-
nyos zalaggal hitűnkben meg
erősíttesűnk, hogy megh jó-
vendőre az, az ki mi nekűnk
fejűnk minket is ő tagait ő ma-
gához föl vesen. b Harmad-
szor, hogy mi nekűnk az ő sent
Lelket visontag zalagkeppen
adgya, c kinek bennűnk cse-

a 1. Ioan. 2. 1. Fiatskaim ezeket i-
rom ti nektek, hogy ne vetkőzze-
tek, hogy ha pedig valaki vetkő-
zendik, fűkfollonk vagyón az At-
tyanal az igaz Iesus CHRISTUS.
Rom. 8. 34. Ki volna az, az ki karhoz-
tathá? CHRISTUS az, az ki meg
holt, fűt inkább az ki föl is tamadot,
ki vagyón az Istennek jobban, es ki
esedőzik mi erettűnk. *b Ioan. 14. 2.*
Az en Attyamnak hazaban fok la-
ko helyek vadnak, hogy ha külőm-
ben volna meg mondottam volna
ti nektek, el megyek hogy helyt
ferezsek ti nektek. *Et. 20. 17.* Ne

leködő ereje által nem ez földieket keresztsük, hanem az fönvalokat, ahol ő vagyon az Istennek jobban ülven. ^d

hoz, az en Istenemhöz es az ti Istentőkhöz. *Ephes. 2. 6.* Egyetemben ő vele földtámasztot minket, es együt helyőztetöt minket vele az egekben az Christus Iesusban. ^c *Ioan. 14. 16.* En keröm az en Attyamat, es más vigasztalot ad ti nektek, hogy mind örökre ti veletök meg maradgyon. *Et 16. 17.* De en igazságot mondok ti nektek, ha én ti nektek hogy en el mennek, mert ha el nem menendők, amaz vigasztalo el nem jü ti hozzatok, ha pedig el menendők, el küldöm ütet ti hozzatok. *Act. 2. 33.* Annak-okaert az Istennek hatalmasságával föld magasztaltatvan, es az megígert fent Lelket el veven az Attyatul, mennyországba ki önte ezt, az mellyet ti mostan lattok es hallotok. *2. Corinth. 1. 21, 22.* Tovabba az ki meg erősít minket ti veletek egyetemben az Christusban, es ki megkent minket Isten az, az ki annak felette el is pecsetelt minket, es az ő fent Lelket zalagul attá az mi fivéinkben. *Et 5. 15.* Tovabba az Isten az, az ki minket erre rendelt, es ki attá mi nekünk az ő Lelket foglalozalagul. ^d *Coloss. 3. 1.* Ha az Christussal együt földtámasztatok az mennyeket keresztesetek, ahol az Christus az Istennek jobban ül. *Philip. 3. 20, 21.* Mert mi mint egy mennyei polgarok úgy viseljük magunkat, honnan varjuk is az mi idvőzítőket az UR IESUS CHRISTUST, az ki el változtattá az mi alá való testünket, hogy hasonlatos legyen az ő meg dicsőült testéhez az ő tehetősége fent, mellyel mindeneket az ő hatalma alá vethet.

L. KERDES.

Miert refed ezt-is hozza: ül az mindenható Attya Istennek jobba felől?

Mert az Christus azért ment föld mennyekben, hogy ott ő magát az ő Anyaszent-egyházának fejének bizonsítsa lenni, ^a mely fő által bir es igazgat az Attya mindeneket. ^b

csak ez vilagon, hanem az jövődő vilagon-is. Es mindeneket labai) alá vete neki, es ütet az Anyaszent-egyháznak fejéve tevé mindeneknek felette,

^a *Ephes. 1. 20, 21, 22, 23.* Mely erőt az Christusban kijelente akkoron mikor földtámasztá ütet halottakból, es az ő jobbara üttete ütet az egekben minden fejedelemségnek es hatalmasságnak es erősségnek, es uraságnak, es minden nevnek felette valamely nevezetik nem. ^b

felette, mely ő neki teste, es annak tellyes volta, ki mindeneket mindenekben be tölt. *Et 5. 23.* Az Christus az Anyaszent-egyháznak feje, es oly ő ki életöt ad az testnek. *Coloss. 1. 18.* Az Christus feje az Anyaszent-egyháznak az ő testének, kezdet es első fülöt az halottak között, hogy ő legyen mindenekben első. ^b *Matth. 28. 18.* Adatot ennekem minden hatalom mennyen es földön. *Ioan. 5. 22.* Az Attya nem ítel megh senkit, de minden íteletöt bizot az ő fia kezében hogy mindenek tisztöllyek az Fiut miképen tisztollik az Attyat.

LI. KERDES.

Mit hasznal mi nekünk az mi fejünknek az Christusnak ilyen dicsősége?

Először ezt hasznallya, hogy az Sz. Lelek által mi belénk ő tagjaiban mennyei ajándékokat ad. ^a Másodszor hogy minket az ő hatalmával minden ellenfelek ellen meg őriz, es meg otalmaz. ^b

^a *Ephes. 4. 10, 11, 12.* Az ki lefallot, ugyan azon az ki föld-is mene minden egeknek földben, hogy mindeneket betöltene. Ada ez okaert ő nemeltyeket hogy Apostolok lennének, nemeltyeket hogy Prophetak, nemeltyeket hogy Evangelistak, nemeltyeket hogy Pastorok es Tanitok legyenek, az fentőknek egyfűlesekre, az szolgálatnak munkajára, es az Christus Iesusnak testének építesére. ^b *Psal. 1. 9.* Az vas porólylyal ősvetődő üket es mint az cserepéket ősvetődő üket. *Et 110. 12.* Monda az UR az en Uramnak: úgy az en job kezem felől, miglen az te ellenfeleidet vetőd az te labaid alá samolyul. Az UR ki bocsattá az te hatalmadnak veséjét Sionból, Uralkodgyek ez okaert az te ellenfeleid között. *Ioan. 10. 28, 29, 30.* En örök életet adok ő nekik, es mind örökre el nem vesnek, es senki azokat az en kezemből ki nem ragadgya. Az en Attya ki azokat ennekem attá, fellyeb való mindeneknél, es senki azokat az en Attyának kezéből ki nem ragadhattá. En es az en Attya egyek vagyunk. *Ephes. 4. 8.* Mikor föld ment volna az magasságban, fogva vive az fogasagot, es ajándékokat osztogata az embereknek.

LII. KERDES.

Micsoda vigasztalásod vagyon abból, hogy az Christus eljövendő itelni eleveneket es holtakat?

F 3

Hogy

Hogy minden nyomorúságimban és háborúságimban fejemet föl emelve, az az, vigán, ugyan azon én Christum, somat ki annak előtte én erőtem az Istennek ítéletiben előallott volt, és én roham minden atkot el vőt, varom ítélobíróul az egekből, ^a ki minden ő ellensegít kik enyémek-is az örökke való kínokra veti, ^b engemet pedig minden valástotakkal egyetemben ő magához az mennyei örömben, és az örök dicsőségre által visón. ^c

az mi halando testünket, hogy hasonlatos legyen az ő meg dicsőült testéhez, az ő tehetsége szerint, mellyel mindeneket az ő hatalma alá vethet. *Tit. 2. 13.* Varvan amaz bodog reménfegőt, és az nagy Istennek az mi meg valtonknak az Iesus Christusnak dicsőséggel való meg jelölését. *2. Thes. 1. 6, 7, 8, 9, 10.* Bizonyára igaz dolog az Istennel, azokat ísmeglen sanyarúsággal illetni, kik titókat sanyargatnak, ti nektek pedig nyugodalmat adni mi velünk egyetemben kik sanyarúságot szenvedtök, mikorön meg jelenendik az UR Iesus mennyországbol az ő hatalmanak Angyalival, lángalo tűznek egesével, bossút alvan azokon kik nem ismerik az UR Istent, és kik nem engednek az mi Urunk Iesus Christusnak Evangéliomanak, kik büntetést fizetnek az ő örök veszedelmekre, mellyet szenvednek az UR Istennek finenek látásabol, és az ő hatalmas dicsőségeből. Mikorön eljövend hogy meg dicsőítessék az ő bántiben és csudalatos legyen minden hívekben azon az napon, mivel hogy ti hittetök az mi tanubizonyság tetelünknek ti köztetök. *1. Thes. 4. 16, 17.* Mert az UR ISTE N le sal az mennyországbol az Archangyalnak intésével és savával, és az Istennek trombitájával, és az halottak tamadnak először föl az kik az Christusban holtanak meg. Annak utánna mi kik elők lesünk, kik akkorra meg maradunk, azokkal egyetemben föl ragtattunk az ködökben, az UR Istennek finenek eleiben az egekben, és ezönkepen mindenkorön az UR Istennel lesünk. *Matth. 25. 41, 42, 43.* Akkorön mond azoknak és kik bal kez felől lesnek: Ti atkoztak mennyetök

^a *Luc. 21. 28.* Mikorön azok kez dandnek lenni, emellyetek föl az ti fejeteket, miért hogy el közelget az ti valtságok. *Rom. 8. 23, 24.* Nem csak azok peniglen, hanem mi is, kik az Szent Leleknek első fengejet birjuk, mi is mondom mi magunkban fohazkodunk az fiuva fogadaft varvan, az az, az mi testünknek meg valtasat. Mert reménfegnek általa tartattunk meg. Az mely reménfegést penig lat valaki, nem reménfeg az. Mert az mit lat valaki, miért remenli ugyan azont. *Phil. 3. 20, 21.* Mert mi mint egy mennyei polgarok úgy viseljük magunkat, honnan varjuk-is az mi megh szabaditonkat az UR Iesus Christust, aki el változtattya

nyetök én túlem az örök tűzben, mely az ördögnek és az ő Angyalinak készített: Mert ehözem és nem adatok ennekem ennöm, somehozam és nem adatok ennekem innom, uton jaro valek és hazatokban be nem fogadatok, ruhatalan valek és meg nem ruhazatok, kór beteg valek és tömöltzben valek, és meg nem latogatatok engemet. *c Matth. 25. 34, 35, 36.* Akkorön az Kiraly mond azoknak, az kik ő neki job keze felől lesnek: jüvetök el én Attyamnak aldottai, birjatok az országot, mely ti nektek meg volt készítettven ez vilagnak fundamentomanak föl vetesetül fogvan: Mert ehözem és ennekem ennöm adatok, somehozam és ennekem innom adatok, uton jaro valek és hazatokban be fogadatok, mezitelen valek, és meg ruhazatok engemet, kór beteg valek és hozzam latatok, tömöltzben valek, és én hozzam jövetök.

AZ SZENT LELEKRŐL.

LIII. KERDES.

Domz

Mit hiáz az Szent Lelekről?

20.

Először azt hiém, hogy bizony és egyenlő örökke Isten az örökke való Attyával és Fiúval. ^a Másodszor hogy az ő Szent Lelek ennekem-is adatatot ^b ez vegre hogy engemet az igaz hit által az Christusban, és minden ő jo tette menyiben minden ő javaiban rekesse tegyen, ^c engemet vigasztallyon ^d és én velem mind örökke meg maradgyon. ^e

^a *Genes. 1. 2.* Es az Istennek Lelke ingadoz vala az vizek fölöt. *Esa. 48. 16.* Es most az UR Isten bocsatot el engemet és az ő Lelke. *1. Cor. 3. 16.* Avagy nem tudgyatoke hogy ti Istennek templomi vattok, és az Istennek Lelke lakozik ti bennetek. *Et 6. 16.* Avagy nem tudgyatoke hogy az ti testötök az Szent Leleknek temploma, az mely ti bennetök lakozik, és mellyet az Istentül vöttetök, és ti nem vattok az ti magatok hatalmaban. *Act. 5. 3, 4.* Monda peniglen Peter: Anania, miért töltötte be

az Sathan az te fívedet, hogy hazudnal az Szent Leleknek, és felre tennel és el fakaftanal valami részt az örökfegnek arrabol? Nemde mindenestül fogvan te nalahat maradhat valae, ha meg tartottad volna, és mikorön el adad, nemde az arra az te hatalmadban valae? Miért gondoltad ez dolgot az te fívedben? Nem embereknek hazuttal, hanem az Istennek. ^b *Matth. 23. 19.* Megh kőöröstölven őket Attyanak, Fiunak és Szent

LIIII. KERDES.
Mit hisz az Christusnak szentes közönségös
Anyaszent-egyhazarol?

Pásztor, az jó Pásztor az ő életet adja az juhokért. *Genes. 26. 4.* Megfoka-
sitom az te magodot, mint az eghnek csillagit, es mind ez egész földet
adom

b *Ioan. 10. 11.* En vagyok amaz jo
a az juhokert. *Genef. 26. 4.* Megfoka-
k csillagit, es mind ez eges földet
adom

G

az Isten ki mindeneknek Attya, ki mindeneknek felette vagyon es mindeneken vagyon, es ti bennetek mindenitökben. ^a 1. Ioan. 3. 21. Szerelmes attyamfiai, ha az mi szívönk nem karhoztat minket bizodalunk vagyon az Istenben. 2. Corinth. 13. 5. Késértetők meg ti magatokat, ha az hitben vattok, proballyatok meg magatokat, nem ismeritöke ti magatokat, hog az Iesus Christus bennetek vagyon, hanem ha meg vettettek vattok. ^b 1. Ioan. 2. 19. Mi közzülünk mentenek ki de nem mi közzülünk valok voltanak, mert ha mi közzülünk valok voltanak volna, bizony meg marattanak volna mi velünk, de ez ezért lön, hogy megjelennek, hogy nem mindnyajan legyenek mi közzülünk. ^c 1. Corinth. 1. 8, 9. Mely Isten meg is erősit titeket mind végiglen, hogy fegyhetetlenök legyetök az mi Urunk Iesus Christusnak napjan. Rom. 8. 35, 36, 37. Kicsoda fakaft el minket az Istennek szeretetül? Sanyarufage? keferüfage? haborusfage? ehfage? mezitelenfage? veszedelöme? fegvere? az mint meg vagyon irvan. Te eretted minden nap halakra adattatunk, olyanokka lettünk mint az meg ölesre rendeltetett juhok. De mind ezökben gyözödelmesek vagyunk az által, ki minket szeretet. Psal. 71. 9, 18. Ne vés el engemet előled az en venfegemnek idejen, mikoron meg fogyatkozik az en erőm ne hagy el engemet. Minek-okaert meg most is mikor immar venfegemre jutottam es meg ösültem, UR ISTEN ne hadgy el engemet, miglen hirdetöm az te erödet ennek ez nemzetfegnek, es minden követhözendö nemzetfegnek az te hatalmadat.

LV. KERDES.

Mit tessen az hogy ezt mondod, Szenteknek egyfelleget?

Először azt tetsi: Hogy közönfeggel mindnyajan es egyenkent is az kik hisznek az Christusnak es minden ö javainak úgy mint ö neki tagjai, közösi es rebesi. ^a Másodszor hog ki ki mind az mely ajandekokat az Istentől vött, kefelegyen azokkal közönfeges haszonra, es mindeneknek idvössegökre nagy örömeft szolgál.

^a Rom. 8. 32. Ki az ö tulaydon Fianak nem kedveze hanem mi erettünk mindnyajunkert halakra ada, miképen lehetne, hogy mindent ö vele egyetemben mi nekünk nem ajandekozna? 1. Corinth. 12. 12, 13, 21. Mert miképen az test egy, es sok tagja vagyon, az egy testnek peniglen noha sok tagjai vadnak, azért ugyan egy test. Ezönképen az Christus is. Mert azon egy Istennek Lelkenek általa mi mindnyajan megh körsztölköttünk, hogy egy teste legyünk, akár Sidok legyünk, akár Görögök, akár solga-

rendbeliek, akár szabadok, es mindnyajan ugyan azon egy itallal itattunk meg azon egy Lelök által, avagy hogy azon egy Lelök legyünk. Nem mondhattya az öm ezt az kéznek, nem búkölködöm en te nalad nélkül, sem az fü nem mondhattya ezt az labaknak, nincsen búkfezem ti nalatok nélkül. 1. Cor. 6. 17. Az ki az UR Istenhöz ragaszkodik ö vele egy Lelök. ^b 1. Cor. 13. 6. Az szeretet nem cselekedik ektelenül, nem keresi, az üveit, haragra nem indul, nem gondol gonost, nem örül a hamis dolgon, hanem örül az igaz dolgon. Phil. 2. 4, 5, 6. Eggyitök se nezze az üveit, hanem mindentök azt nezze a mellyek egyebeke. Ezokaert oly indulat legyen ti bennetek, az mely az Christus Iesusban volt, ki mikor Istének formajában volna, nem tarta ragadomannak az ö Istennel valo egyenlő voltat.

LVI. KERDES.

Mit hisz az bűnöknek bocsanattyarol?

Hiszem hogy Isten az Christusnak elég tetejert, ^a minden bűneimről, es arról az bűnre való haylandosagrol, ki ellen ennekem tellyes eletembö kel viaskodnom, ^b tellyesfeggel el feletközöt, es engemet az Christusnak igazsagaval ingyen megh ajandekoz, hogy soha meg ne iteltessem. ^c

hogy mi ö általa Istennek igazsagava lennenk. ^b Jerem. 31. 34. Irgalmas es kegyelmes lessek az ö alnokfagoknak, es az ö bűnökről, soha többé meg nem emleközöm. Psal. 103. 4, 5, 10, 12. Ki megh bocsattya minden te alnokfagidat, ki meg gyógyittya minden te betegfegedet, ki az te utadat az veszedelemtől meg szabadittya, es tegedet meg ekeft jo tetemenyel es irgalmassaggal. Nem büntet minket az mi bűneink berent, sem nem fizet meg mi nekünk az mi alnokfaginknak erdeme berent. Mely igen messze az Nap kelet az nap nyugattul, olyan igen messze vetötte mitülünk az mi gonosfaginkat. Rom. 7. 24, 25. En nyavalyas ember, kicsoda ment ki engemet ez halakra köteles testből? Halat adok az Istennek az mi Urunk Iesus CHRISTUSNAK általa. Annak-okaert en en magam lelkem berent az Istennek Törvényenek solgalok, test berent peniglen az bűnnek törvényenek. Et s. 1. 2, 3, 4. Annak-okaert semmi karhoztatások nincsen most azoknak, kik az Christus Iesusban vadnak, az az, kik nem test berent jarnak, hanem lelek berent. Mert az élet-

nek lelki törvénye meg szabadita engemet az bűnnek es halálnak törvényetül. Mert mikoron az törvennek erőtlensége az testben semmit nem tehetne az Isten az ő Fiat ki hasonlítottatek bűnös emberi testhöz, el bocsátván, az bűnert karhoztata az bűnt az testben, hogy amaz oh törvénybeli igazulás be tellyesedgyek mi bennünk, kik nem test érint hanem Lelők érint jarunk. ^a Ioan 3. 18. Az ki hisz ő benne el nem karhozik, az ki pedig nem hisz, immar el karhozot. Mert nem hit az Istennek egyetlen egy fiút Fianak.

Dom:

22.

LVII. KERDES.

Micsoda vigasztalásod vagyon abból hogy az testnek föl tamadást hiszed?

Ez hogy nem csak lelkem vitetik azontul mihelt ez testből ki megyen az ő fejehez az Christusköz, ^a hanem testem is föl tamad az Christusnak hatalma által, es lelkemmel, is megh eggyesül, es hasonlatos leszen az en Christusomnak dicsőséges testéhez. ^b

eggyüt lenni: mert az sokkal dragab dolog volna. ^b 1. Corinth. 15. 53, 54. Mert ez rothadando testnek rothadatlanfogban kel öltözni, es ez halando testnek halhatatlanfogot kel föl venni. Mikoron pediglen ez ez rothadando test rothadatlanfogban öltözik, es ez halando test halhatatlanfogot veszen föl, akkoron be tellyesedik amaz befed, mely így vagyon megirvan: Az halál be nyeltetett az győzedelemben. ^c Job. 19. 25, 26, 27. Iol tudom hogy az en meg valtom el, es az utolsó napon az földből föl tamadok, es ismeglen környül vetettetem az en bőrömmel, es az en testemben meg latom az Istent, kit tulaydon en magam latok meg, es az en femeim nezik útet, es nem egyeb. ^d 1. Ioan. 3. 2. Szerelmes atyamfiai, most Istennek fiai vagyunk, de meg meg nem jelent az mive lesünk. Tudgyuk pedig hogy mikor ő meg jelenendik, hasonlatosok lesünk ő hozzaja, miért hogy meg lattuk útet fínten úgy az mint vagyon. ^e Philip. 3. 21. Ki el változtattya az mi ala való testünket, hogy hasonlatos legyen az ő dicsőséges testéhez az ő tehetősége érint, mellyel mindeket az ő hatalma ala vethet.

^a Luc. 23. 43. Monda az Iesus az Tolvainak: Bizony mondom te neked, hogy ma en velem lesz Paradicsomban. ^b Phil. 1. 21, 22, 23. Az Christus ennekem mind eletemben s mind halalomban nyereseg. Ha jobbè pedig ennekem ez testben elnöm, es mellyiket vallásom nem tudom. Mert mind ket felől sorongattatom, kivanvan ez testből ki menni es az Christussal

KER

LVIII. KERDES.

Micsoda vigasztalást vesz ebből az te hitődnék agabol, mikor azt mondog, hiszem az örök életet?

Ezt hogy, miért hogy az en mostani eletemben is erzöm az en szívemben az örök életnek bennem való kezdetit, ^a hiszom es bizonynal remenlöm hogy ez életnek utanna tellyes es tökelletes bodogságom leszen, melyben az Istent mind örökké dicseröm. ^b Az pedig az bodogság oly leszen, hogy soha emberi szem ollyant nem latot, sem fül nem hallot, soha ember szive meg sem gondolt. ^c

^a 2. Corinth. 5. 2, 3. Ezert fohazkodunk, es kivannank föl öltöztetni a mi hazunkban, mely menyország-ból vagyon. Hogy ha föl öltöztetven tataltatunk, es nem mezitelesen. ^b 1. Corinth. 2. 9. De hirdetünk az mint meg vagyon irvan, mellyeket sem nem latot, fül sem hallot, sem az embernek szive meg nem gondolt, az mellyeket kecsit az Isten azoknak kik útet szeretik. ^c Ioan. 17. 3. Ez az örök élet hogy megh ismerjenek teged egyedül igaz Istének lenni es kit el bocsátal az Iesus Christust.

LIX. KERDES.

Immar mikor mind ezeket hiszed, mi hasznat veszed?

Ezt hogy Isten előtt az Christusban meg igazulok, es az örök életnek örökösé vagyok. ^a

^a Habacuc. 2. 4. Ime az hitetlen csak ollyan mint egy buborek, az igaz pedig az ő hitből el. ^b Rom. 1. 17. Mert az Istének igazsága az Evangeliumnak általa nilatkozik ki hitből hitre, az mint meg vagyon irvan, az igaz pediglen hitből el. ^c Ioan. 3. 36. Az ki hiszen az Fiuban, annak örök elete vagyon.

LX. KERDES.

Mi módon igazul meg az Isten előtt?

Csak az Iesus Christusban való hittel, ^a úgy annyira hogy noha engemet az en Lelki is-

^a Rom. 3. vers. 21. ad 28. usq. Mostan pediglen az törven nélkül jelentet meg az Istennek igazsága, meg bizonyittatvan az törvennek es az

G 3

Prophe-

Dom:

23.

meretem vadol azzal: hogy az Istennek minden parancsolati ellen igen vetkőztem, és azoknak csak egyike sem tartotta meg. ^b Sőt meg annak felette jöllehet minden gonóbra haylando vagyok: ^c De meg is mind az által (csak hog ezeket az en Uramnak jo tetemenit fővem ferint valo igaz bizodalommal vegyem) ^d minden erdemem nélkül ^e tulaydon csak az Istennek irgalmaslagabol, ^f a Christusnak tellyes eleg tetele, ^g igazsaga es bentsége, ^h ennekem tulaydonittatik es ajandekoztatik, ⁱ nem külömben mint ha en magam semmi bünt nem tettem volna, es semmi ruslag bennem nem volna. Sőt inkább mint ha minden fogyatkozás nélkül en voltam volna olyan engedelmes az Isten akarattyanak, mint az Christus engedőt en erettem ő neki. ^k vagy on az Istennel az mi Urunk Iesus Christusnak altala, kinek altala be menetelünk lőt hit által, ebben ez kegyelemben az kiben allunk es dicseködünk az Istennek dicsőfegenek remensege által. ^{Galat. 2. 26.} Tudvan hogy ember nem igazultat meg az törvennek cselekedetiből, hanem az Iesus Christusban valo hitnek altala. Mi is az Christus Iesusban hittünk, hogy az Iesus Christusban valo hitnek altala igazza legyünk, es nem az törvennek cselekedetiből, azért mert az törvennek cselekedetiből egy test sem igazul meg. ^{Ephes. 2. 8, 9.} Kegyelemből idvőzültetők meg hitnek altala, es ez nem ti magatoktól vagy on, Istennek ajandeka: Nem az jo cselekedetökből hogy valaki ne dicsekedgyek. ^{Philip. 3. 9.} Es hogy ollynak találtaam ő benne, kinel ne legyen az en igaz-

Prophetaknak bizonylag tetelevel. Az Istennek igazsaga mondom az mely az Iesus Christusban valo hit által vagy on mindenekhez es mindenekben az kik hisnek. Mert nincsen valogatas: Mert mindnyajan vetkőztenek, es meg fogyatkozot mindenekben az Istennek dicsereti. Meg igazultatnak penig ingyen az ő kegyelmeből, az valtság által, mely lőt az Iesus Christusnak altala, kit az Isten elő adot, hogy lenne engeftelő aldozat az hit által az ő vereben, az ő igazsaganak meg mutatasa, az elebbi bünöknékbocsanattya által, az Istének türeféből, az ő igazsaganak meg mutatasa ez jelen valo időben, ezért hogy ő igaz legyen, es meg igazitaja annak, az ki az Iesusnak hitből vagy on. Annak-okaert hol vagy on az dicseködes? Ki rekeftetöt. Mely törvennek altala? Az cselekedetnek törvényenek altala? Nem. Sőt az hitnek törvényenek altala. Annak-okaert azt itellyük, hogy az ember hitnek altala igazittatik meg az törvennek cselekedeti nélkül. ^{Et 5. 1.} Annak-okaert meg igazultatvan az hitből, bekefegünk

igazsagom, tudni illik, mely az törvenből vagy on, hanem az mely az Christusban valo hitnek altala vagy on, az az, mely igazsag Istentől vagy on az hit által. ^{b Rom. 3. 9.} Annak-okaert mit mondgyunk. Iobbak vagyunk mi Sido nepek az Pogan nepeknel? Semmikepen nem. Mert ennek előtte okat advan megh mutatam hogy mind az Sidok s mind az Görögök, mindnyajan az bün alatt vadnak. ^{c Rom. 7. 23.} Mas törvent latok az en tagaimban, mely az en lelkemnek törvényenek ellene viaskodik, es mely foglyul ad engemet az bünnek törvényenek, az mely az en tagaimban vagy on. ^{Rom. 3. 27.} Az Istennek igazsaga, mely az Iesus Christusban valo hitnek altala vagy on, mindenekhez es mindenekön az kik hisnek. Mert nincsen valogatas. ^{Joan. 3. 18.} Az ki hisen ő benne el nem karhozik az ki penig nem hisen, immar el karhozot: Mert nem hit az Istennek egyetlen egy fűlőt fának nevében. ^{d Rom. 3. 24.} Meg igazultatnak penig ingyen az ő kegyelmeből az valtság által, mely lőt az Iesus Christusnak altala. ^{Deut. 9. 6.} Annak-okaert tudgyad hogy nem az te igazsagodert adgya te neked az te Urad Istenöd ezt az jo földet hogy birjad, holot igen kemeny nyaku nep legy. ^{Ezec. 36. 22.} Ezt mondgya az Ur Isten. Nem ti erőttetők cselekedem oh Israel haza nepe, hanem az en bents nevé mert mellyet meg undokítottatok az nemzetlegők között, az kikhez menterek. ^{f Tit. 3. 5.} Nem az igazsagnak cselekedetiből, a mellyet mi cselekedtünk, hanem az ő irgalmaslagabol idvőzite minket az víznek fürödőjenek altala, melyben uyjonnan fűletünk, es az Sz. Leleknek altala, melynek altala meg uyjulunk. ^{Ephes. 2. 8, 9.} Kegyelemből idvőzültetők az hitnek altala, es az nem ti túletők vagy on, Istennek ajandeka. Nem az jo cselekedetökből hogy valaki ne dicseködggyek. ^{g 1. Ioan. 2. 2.} Ő engeftelő aldozat az mi bűneinkert, nem csak az mi bűneinkert, hanem mind ez eges vilagnak bűnejert is. ^{h 1. Ioan. 2. 1.} Szerelmes fiatskaim ezt irom ti nektek hogy ne vetkőzzetek, hogy ha valaki vetkőzendik ti közzülelek, főszollonk vagy on az igaz Iesus Christus. ^{i Roman. 4. 4, 5.} De annak az ki munkalkodik, nem kedv ferint tulaydonittatik az bér, hanem adoffag ferint. Annak penig az ki nem munkalkodik, hanem hisen abban, az ki megh igazittya az hitlent, tulaydonittatik az ő hiri igazsagul. ^{2. Corinth. 5. 19.} Mert az Isten az Christusban vala, ki ez vilagot magaval meg bekeltete, bűne nem tulaydonitvan ő nekiek az ő bünöket, ki ez meg engeftelesnek ezt ez befedet, mi bennünk helyőztete. ^{k 2. Corinth. 5. 21.} Mert az ki nem tud vala bünt, azt mi erettünk bűne tevé, hogy mi ő altala az Istennek igazsaga lennenk ő benne.

LXI. KERDES.

Miert mondod azt, hogy csak az hit által igazul meg?

Nem

Nem azért, mint ha az Istennek az en hitemnek meltságar-
ert volna kellemetes, hanem
hogy Isten előtt, csak az Chri-
stusnak elég tetele igazsága es
sentsége legyen ennekem igaz-
ságom, ^a en pedig azt külö-
ben meg nem foghatom es e-
nyimre nem tehetöm hanem
csak hitemmel, ^b

nem hisz az Istennek, hamis be-
fedőve tőtte őtet, mert nem hisz az
tanubizonfagnak, mely tanubizon-
fagot ten az Isten az ő fia felől. Es ez
az tanubizonfag, hogy az Isten örök
életet ada mi nekünk, es ez élet az
ő fiában vagyon.

Dom:

24.

LXII. KERDES.

Az mi jó cselekedetünk miért nem lehet igazság,
avagy az Isten előtt való igazságnak
valami része?

Azokaert, mert annak az i-
gazságnak, mely az Isten előtt
meg alhat vetők nélkül való-
nak es tökéletesnek kel lenni,
es olynak hogy az Isten törve-
nyhez mindenképpen ille-
dő legyen. ^a Mi nekünk pe-
nig legh job cselekedetünk is,
az míg ez gyarló testi életben
vagyunk nem vetők nélkül va-
lok, hanem bűnökkel meg-
főrtőztettek. ^b

havas asfonyallatnak fertelmes ruha, es le hullottunk mint az faknak
levelei, es az mi alnokságunk el ragattak minket, mint egy felek.

^a 1. Corint. 1. 30, 31. Ki lőtt mi nekünk
az Istentől bölcseségünkre, igazsá-
gunkra, sentségünkre es valtságun-
ka. Hogy miképen meg vagyunk ir-
van, az ki dicsekődik, dicseked-
gyek az Urban. Et 2. 2. Mert semmit
nem iteltem hogy tudnektől közte-
tők egyebet, hanem csak az Iesus
CHRISTUS, es azt is meg feshittet-
tet. ^b 1. Ioan. 5. 10, 11. Az ki hisz az
Istennek fiában annak tanubizon-
faga ő magában vagyon: Az ki

^a Gal. 3. 10. Mert valaminen az
törvennek cselekedetiből vadnak,
atokat vadnak. Mert meg va-
gyon irvan: Atkozot minden, ki
meg nem marad mindenkben, az
mellyek meg vadnak irattatvan az
törvennek könyveben, hogy azo-
kat be tellyesítse. Deut. 27. 26. At-
kozot az ki tökéletesen meg nem
tarttya ez törvennek igeit, hogy
azokat be tellyesítse, es az egeiz
nep Ament mondgyon. ^b Esa. 64. 6.
Mindnyajan mi lettünk tisztalanok-
ka, es minden mi igazságunk olya-
tanok mint az verfyasban levő

KER

LXIII. KERDES.

Hogy hogy lehetne az hogy az mi jó cselekedetünkvel
semmit nem érdemlenek, ha az Isten mind ez világ
s-erint s-mind az jövőendő életben, jutalmat
ígert hogy ad erettők?

Az az jutalom nem az mi er-
demünkert adatik, hanem ke-
gyelemből. ^a

tok, Hasontalan foglak vagyunk, mert azt cselekedtük meg az mit
meg kellett cselekednünk.

^a Luc. 17. 10. Ezönképen ti is mi-
koron mindeneket meg cseleked-
tők, mellyek ti nektek meg vad-
nak parancsoltatvan ezt mondgya-
nak mert azt cselekedtük meg az mit

LXIII. KERDES.

Nem ade ez tudomány gonoz életre való testi ba-
torlást az embereknek, avagy nem teszie
rőtők ke az jó cselekedetre?

Nem. Mert az semmiképen
nem lehet, hogy azok az kik
hit által az Christusban ol-
tattanak, Istennek tisztellegere
hala-adásnak gyümölcsöt nem
teremtenek. ^a

nelkül semmit nem cselekedhettők.

^a Matth. 7. 18. Az jó fa gonoz gyü-
mölcsöt nem teremthet, sem az
rothas, jó gyümölcsöt nem te-
remthet. Ioan. 15. 15. En vagyok az
főző-tűke, ti vattok az főző ves-
zők. Az az ki en bennem marad es
az kiben en maradok, az terem-
fok gyümölcsöt. Mert en nalam

AZ SACRAMENTOMOK-
rol avagy az idvőségnek pecsetiről.

LXV. KERDES.

Miert hogy ezokaert csak az hit teszen minket rebesők-
ke az Christusban es minden ő jo tetemenyiben,
honnas farmazik ez az hit?

Dom:

25.

H

Az

Az Szent Lelektől, ^a ki azt az Evangéliomnak predicalisa által gerjesztí föl az mi biveinkben es az Sacramentomokkal való eleffel erősítí meg bennünk, ^b

hoz való szerelmők hittel egyetemben. *Joan. 3. 5.* Bizony bizony mondom te neked, hogy valaki víztől es Szent Lelektől nem születendik, be nem mehet az mennyegnek országában. *Phil. 1. 29.* Mert ti nektek adattott az Christusnak dolgában ez, hogy nem csak hidgyetek ő benne, hanem hogy ő erette nyomorúságot is szenvedgyetek. ^b *Matt. 23. 19, 20.* Elmenven tanítatok minden nepeket meg körülötölven őket az Attyának es Fiának, es az Szent Leleknek nevében, tanítván őket hogy meg tartanak mindeneket az mellyeket en ti nektek parancsoltam. *1. Pet. 1. 22, 23.* Megtisztítván az ti lelketeket, miért hogy Szent Lelők által engettetők az igazságnak. Tettetősség nélkül való Attyafiú szeretettel tista biből egy mást igen szeressetők, úgy mint kik ujjonnan születettetők, nem halandó hanem halhatatlan magból, az elő Istennek becéde által, mely örökre meg marad.

LXVI. KERDES.

Micsodak az Sacramentomok?

Szemeinknek predikallo bent es lathato bent jegyek es pecsetek, kiket az Isten ez vegre főrzött, hogy azok által mi nekünk inkább ki nyilatkoztatna es bizonyossokká tenne, avagy meg pecsetelne, az mellyeket az Evangéliomban íger, tudni illik, hogy nem csak közönfegeskepen mindeneknek, hanem megh egyenként is minden híveknek ingyen ajandekozza az Christus keresztfan való egygyetlen egy aldo-

^a *Ephes. 2. 8, 9.* Kegyelemből idvőzöttetők hit által, es az nem ti magatoktól vagyón, Isten ajandeka. Nem az jo cselekedetökből, hogy valaki ne dicseködyek. *Et 6. 23.* Kevanom az Attya Istentől es az Ur. Iesus Christustól hogy bekefegyek legyen az Attyafiaknak, es egy mas-

^a *Gen. 17. 11.* Környül metellyetek az ti nemző testötöknek börtöskéjet, mely en köztem es ti köztetők való frigy kötfesnek jegye lehen. *Rom. 4. 11.* Es az Abraham az környül metelködesnek jegyet veve a környül metelködetlenségben levő hit által való meg igazulásnak pecsetit. Erre hogy ő Attya lenne mindeneknek az kik híének az környül metelködetlenségben, ez vegre hogy azoknak is tulaydonittatnak az igazság. *Dent. 30. 6.* Es környül meteli az te Urad Istened az te fívedet, es az te magodnak fívet, hogy szeressed az te Uradat Istened tellyes fívedből, es tellyes lelködből,

23
zattyáert, bűnöknek bocsát kedből, hogy ely. *Levit. 6. 25.* Es nattyat es az örök életet. ^a Solla az Ur az Moysesnek ilyen bökkel. Szolly az Aaronnak es az ő fiainak ilyen becédekkel: Ez az bűnert való aldozatnak törvénye: Azon az helyen ahol az egeffen meg egető aldozatra való allat meg ölettetik, az bűnert való aldozat is ott ölettefnek meg az Ur előtt, mert sentseges. *Hebr. 9. 8, 9, 24.* Ezt az Szent Lelek megh jelentötte hogy meg nem nyittatott ott az sentseges helyre vagy az Sanctuariumra míg az e-lebbi Sator helyen all vala, mely hasonlatossá vala akkorbeli időhöz kepest, melyben ajandekokat es aldozatokat vísnak vala föl, mellyek fogyatkozás nekül valóva nem teherik az Istennek bögáját az ő lelki ismereti szerent. Mert az Christus nem kezzel csinaltatott (sent helyre) Sanctuariumba ment be, mely jegyző példaja volna az igaz sent helynek, hanem az menyországba ment be, hogy mostan ott az Istennek sine előtt elő allyon mi erettünk. *Ezech. 20. 12.* De meg annak felette az en főmbatimat is attam nekik, az mellyek en közötttem es ő közöttők lennenek jegyek, hogy meg tudnak, hogy en vagyok az Ur ki meg sentölöm őket. *1. Samuel. 17. 36.* Nem csak Oroslant de Medvet is ölt meg az te bögad. Ez ezokaert ez környül-meteletlen Philisthæus csak olyan lehen mint egyik azoknak, miért hogy gyalazattal es fidalommal illette az elő Istennek sereget. *Esa. 6. 6, 7.* Es repüle en hozzam egy az Seraphin angyalok között, kinek kezében eleven fen vala, mellyet az oltarrol vött vala föl egy fogóval, es ezt az en fajamhoz viven monda: Ime ez meg illete az te ajakidat, hogy az te alnokfogod el tavozzek te túled, es az te bűnöd meg bocsattatfekt neked. *Et 34. 9.* Mert sinton olyan ez ennekem mint az Noe idejében az víz özön. Mert miképen meg esküttem vala az Noenak, hogy többé víz özönt nem hozok ez földre, így meg eskűsöm hogy az en haragom többé föl nem görjed te ellened, es meg nem dorgallak tegedet.

LXVII. KERDES.

Az ige azért es az Sacramentomok mind ketten arra valóke, hogy az mi hitünket az Christusnak keresztfan lőrt aldozattyara, mint idvősségünknek egygyetlen egy fundamentomara

igazítsak?

Ugy vagyón: Mert az sent Lelek az Evangéliommal tanít, es az sent jegyökkel erős-

^a *Rom. 6. 3.* Avagy nem tudgyatokke hogy mi valamenin meg körülötköttünk az Christus Iesus nevében, az ő halálában körülötköttünk

sit ebben, hog' mi nekünk minden idősségünk csak az Christusnak egyetlen egy aldozatyában helyheztesd, ki ő magát az magas kereftanak ol-
taran ada erettünk aldozatra.^a

LXVIII. KERDES.

Hany Sacramentomot őrző az Christus az
uy Testamentomban?

Kettőt, az Kereftsegőt es az Urnak Vacsoráját,

AZ KÖRÖSTSEG RÖL.

LXIX. KERDES.

Dom:

26.

Mi módon emlekeztesd es erősit regedet az Isten
arrol az kereftsegben, hogy te neked rebed vagy on
abban az Christusnak egyetlen egy
aldozattyában?

Ekkepen, mert Christus pa-
rancsolta az külső víznek fir-
dójet,^a Mely parancsolathoz
ez ígeretöt-is hozza tette,^b
hogy engemet az ő vere es
Lelke fínten olyan bizony-
nyal meg mos az en lelkemnek ru-
sfagatul, az az, minden bűneim-
ből, mint igaz fínten hogy az
vizzel külsőkepen megh mo-
sattattam, mellyel az testnek
minden fennyet es rufagat el
foktak mosni,^c

köttünk meg. Galat. 3. 26, 27. Mert
mindnyajan ti Istennek fiai vattok
az Christus Iesusban valo hit által.
Mert valakik az Christusban meg
köröftőlköttetők, az Christust öl-
töztetők föl.

^a Matth. 28. 19, 20. El menven ta-
nítatok minden nepeket, meg kö-
röftölven őket az Attyanak, az Fi-
unak es az Szent Leleknek neve-
ben, tanítván őket hogy meg tart-
sának mindeneket, az mellyeket
en ti nektek parancsoltam. Act. 2.
38. Monda Peter nekik: Pœniten-
tiát tartatok es köröftőlködgyek
meg mindenitők az Iesus Christu-
nak nevében bűnnek bocsanat-
tyara, es az Szent Leleknek ajan-
deka ti nektek adattatik. ^b Matth. 3.
11. En köröftöllek titőket vizzel az
ti életötőknek meg jobbitására, de

az ki en utannam jút el en nalamnal erősb, kinek nem vagyok melto
hogy en sarujat hordozzam, az meg köröftől titeket Szent Lelekkel.
Et 16. 16. Az ki hisön es megh köröftőlködendik időzül, az ki penig
nem hisön el karhozik. Rom. 6. 3, 4. Avagy nem tudgyatoke hogy mi va-
lamennin meg köröftőlköttünk az Christus Iesus nevében, az ő halala-
ban köröftőlköttünk meg. Annak-okaert el temettettünk ő vele egye-
temben az köröftsegnek általa az halatra, hogy miképen föl tamafttatot
halottaiból az Christus az Attya Istennek dicsősegere, azonképen mi is
uy életben jarjunk. ^c Marc. 1. 4. Köröftől vala Iános az pustában es præ-
dikallya vala az pœnitentianak köröftseget bűnőknek megh bocsanat-
tyara. Luc. 3. 3. El mene mind az tartományokra, mellyek az Iordan vi-
ze környül valanak, prædikálván az pœnitentianak köröftseget bűnők-
nek megh bocsanattyara.

LXX. KERDES.

Micsoda az Christusnak verevel es Lelkevel
meg mosattatni?

Istentül bűneinknek bocsá-
nattyat venni ingyen az Chri-
stusnak verejert, mellyet mi
erettünk az ő aldozattyában
az köröftfan ki ontot. ^a An-
nak utanna az Szent Lelektül-
is meg uyittatni, es annak meg
söntöléséből Christusnak tag-
java lenni, hogy az bűnőknek
napról napra inkább megh hal-
lyunk, es söntül es artatlanul
elnyünk. ^b

es bekefeg fokafodgyek ti nalatok. ^c Apo. 1. 5. Es az Iesus Christustul, ki
amaz igaz hú bizonyag tevő, es ki első fűlöt az halottak közzül, es feje-
delme ez földnek kiralynak. Az ki szeretöt minket es megh mosogatot
minket az mi bűneinkből az ő vere által. Et 22. 14. Bodogok azok az kik
meg tarttyak az ő parancsolatit, hogy fábadsagok legyen ő nekik az e-
lő fan, es az kapukon be mennyenek az varasban. Zach. 13. 1. Azon az
napon az David hazanak es az Ierusalembe lakozoknak kut fű nittatik
meg az bűnösőknek es tisztatalanoknak meg mosogatására, az az, az Ie-

^a Hebr. 12. 24. Es az uy Testamen-
tomnak közben-jarójához az Iesus-
hoz, es az ő meg hintő verehöz ki
fokkal jelesbeket föl az Abel vere-
nel. ¹ Petr. 1. 1, 2. Peter Iesus Chri-
stusnak Apostola, az jövevényök-
nek kik füllel el oflattatván vad-
nak Pontusban, Galatiában, Cap-
padociában, Asiában, es Bithynia-
ban, kik el valaftván vadnak az
Attya Istennek eleitül fogván valo
vegezeféből, az Szent Lelek által
valo meg söntölésre, az Iesus Chri-
stusnak engedelmenek, es vere
hintesenek általa. Az Isteni kedv

s űs Christusnak vere, az mellyel minden bűnösök es tisztátalanok meg mosogattatnak es szentőkke tetetnek. *Ezech. 36. 25, 26, 27.* Es meg hintlek tiszta vizet, es meg tisztultok minden ti undoklagitokból, es meg tisztitlak titeket minden ti hasonlalan es idegön Istenitőkűl, es adok ti nektek új szívet, es új Lelköt öntök ti beletek, ki veszőm az kű szívet az ti testötökűl es adok ti nektek helyette hus szívet. Az ti belső re-
 sejtőkben be oltom az en Lelkemet, es meg cselekedőm hogy jarjatok az en parancsolatimban, es az en törvenyimet őrizzetők es cseleked-
 gyetők. *b Ioan. 1. 33.* En nem ismerőm vala űtet, hanem az ki engemet küldöt, hogy vizzel kőrőstőllyek, az mondotta vala ennekem: Az kire latod hogy az Lelők ala szál, es rayta marad, ez az, az ki Szent Lelekkel kőrőstől. *Et 3. 5.* Felele az Iesus: Bizony bizony mondom te neked, ha ki nem szűlettetik víztűl es Szent Lelektűl, nem mehet be az Istennek országaban. *1. Corint. 6. 11.* Es illyenők valatok egynehanyan. De megh mosogattattatok, de meg szentöltettetők, de meg igazultattatok az űr Iesusnak nevében, es az mi Istenűnknek Lelke által. *Et 12. 13.* Mert mi-is ugyan azon egy Lelők által mindnyajan megh kőrőstőlköttűnk, hogy egy teste legyűnk, akar Sidők legyűnk, akar Görögők, akar szolgak, akar szabadok, es mindnyajan ugyan azon egy italt ittuk, hogy egy Lelőkke legyűnk. *Rom. 6. 4.* El temettettűnk azért egyetemben ő vele az kőrőst-
 seg által az halakra. Hogy az miképen föld tamat az Christus az halottak között az Attyanak dicsősege által, azonképen mi-is az életnek úyfaga-
 ban jarunk. *Colos. 2. 11, 12.* Kiben kőrnyűl is meteltettetők kez nélkül va-
 lo kőrnyűl metelkődéssel, midőn az bűn ala vettettetöt emberi terme-
 setöt le vetettetők az Christusban valo kőrnyűl metelkődésnek általa. El temettetven ő vele az kereszteseknek általa, melynek általa föld-is ta-
 mattatok vele egyetemben, az Istenben valo hitnek általa, mely latha-
 tokepen cselekedik, ki űtet föld tamaštotta az holtak között.

LXXI. KERDES.

Hol igerte azt az Christus hogy ő minket oly bi-
 zonnyal meg főrőst es megh tisztit az ő verevel es
 Sz. Lelkevel, mint igaz az kőrőst vizzel hogy
 meg mosattatunk?

Az kőrőstsegnek főrzese-
 ben, kinek ígei ekképen vad-
 nak: Mennyetők el es tanit-
 satok minden nepeket, megh

a Matth. 28. 19. El menven tanit-
 satok minden nepeket, megh kőr-
 őstőlven űket Attyanak, Fiúnak,
 es Sz. Leleknek nevében. *b Mar. 16.*
 16. Az ki hiend es megh kőrőstől-
 kőden-

kőrőstőlven űket Attyanak,
 Fiúnak, es az Szent Leleknek
 nevében, *a* az ki hiend es meg
 kőrőstőlkődik idvözűl, az ki
 pedig nem hiend el karhozta-
 tik. *b* Ez igeretöt masut-is elő-
 hozza az iras, mikor on az kőr-
 őstseget uyjonnán valo szűle-
 tesnek főrődőjenek *c* es bűne-
 inknek el mosásának nevezi. *d*

kődendik idvözűl, az ki pedig nem
 hiend, el karhozik. *c Tit. 3. 5.* Nem
 az igazságnak cselekedetiből, mel-
 lyeket mi cselekedtűnk volna, de az
 űnnön irgalmaságabol idvözitöt,
 minket, az uyjonnán valo szűletés-
 nek főrődője által, es az Szent Le-
 leknek meg uyitása által. *d Act. 22.*
 16. Es mostan mit késő, föld kelven,
 kőrőstőlkődgyel meg, es mosd el
 az te bűneidet segitűgűl hivan az
 űrnak nevet.

LXXII. KERDES.

Ezokaert az külső vizzel valo meg kőrőstől az
 bűnőknek el mosásae?

Nem az. *a* Mert csak egye-
 dűl az Christus Iesusnak vere
 tisztit meg minket minden bű-
 neinkből. *b*

a Matth. 3. 11. En titeket kőrőst-
 töllek vizben az poenitentiara, az
 ki pedig en utannam jövendő, c-
 rősteb en nalamnal, kinek en meg
 farujanak-is hordozására nem va-
 gyok melto, ű kőrőstől meg titeket Szent Lelekkel es tűzzel. *1. Pet. 3. 21.*
 Melyhöz az kőrőstsegnek hasonlatos példaja minket-is megtart (nem
 az a mosogatas, mellyel az testnek szennye el vetettetik, hanem mel-
 lyel ez lehen, hogy az jo lelki ismeret az Istennel kereszkedik) az Iesus
 Christusnak föld tamadasanak általa. *Ephes. 5. 26, 27.* Hogy azt (az Anya-
 sent-egyházat) meg szentölne, meg tisztitvan az viznek főrődőjevel az
 igenek általa. Hogy allatna azt ő magának eleiben dicsősegőssen, az az,
 szőzene oly Anyasent-egyházat, az melynek nincsen maculaja, szőplője,
 avagy főrőrgőzese, avagy valami effele, de hogy lenne szent es fegyhe-
 tetlen. *b 1. Ioan. 1. 7.* Az Iesus Christusnak az Istennek Fiának vere megh
 tisztit minket minden bűneinkből. *1. Corint. 6. 11.* Es illyenők valatok egy-
 nehanyan, de meg mosogattattatok, de meg szentöltettetők, de megh
 igazultattatok az űr Iesusnak nevében, es az mi Istenűnknek lelke által.

LXXIII. KERDES.

Miert nevezi tehát az Szent Lelek az kőrőstseget uy-
 jonnán valo szűletésnek főrődőjenek es bűne-
 inknek el mosásának?

Az

Az Isten nem valami nagy oka nélkül föl akkepen, hanem azért mert nem csak akar tanítani minket hogy mint az vizek mossa az testi bűnyet, azonkepen az mi bűneinkből az Christusnak vere es Lelke tisztít meg. ^a De fokkal inkább azért, hogy azzal az szent jeggyel es zalaggal bizonyosra tegyen arról, hogy binten azonkepen bizonyosra meg mosattatunk az mi bűneinkből az belső főrdéssel, mint binten az külső es meg latható vízzel hogy meg főrdöttünk. ^b

az bővetséget, mellyet az Isten annak előtte meg erősítőt az Christusra nevez az törvény, mely negy száz es harmincz eztendővel annak után kezdete, erőtlenne nem teszi, hogy semmive tenne az igeretöt.

LXXIIII. KERDES.

Az kis gyermektskőket-is meg kelle kőrőstőlteni?

Meg kel: Mert holot űk-is binten azonkepen benne vadtak az Istennek frigyében, es az Anyaszent-egyháznak tagjai közé valok, mint az öreg emberek, ^a az miért hogy ő nekik-is igeri az Isten az Christus vere által bűnöknek bocsanattat. ^b Es az szent Lelköt, ki az hitnek adoja es bőrdője, mint igaz az öregőknek, ^c

^a *Apocal. 1. 5.* Es az Iesus Christusul az ki amaz hú bizonyosag tevő, az ki első szűlőt az holtak között es fedelme ez földnek Kiralynak. Az ki szeretőt minket es meg mosogattot minket az mi bűneinkből az ő vereben. *Et 7. 14.* Es mondek neki, URAM te tudod. Es monda nekem: Ezők az kik jűttenek nagy nyomorusagból, es meg mostak az ő ruhajokat, es meg fejeztették az ő ruhajokat az Barannak vereben. *1. Corinth. 6. 11.* De meg mosogattatok, de meg szenteltettettek, de meg igazultattatok az UR Iesusnak nevében, es az mi Istenünknek Lelke által. ^b *Marc. 16. 16.* Az ki hisz es meg kőrőstőlködik idvözül, az ki pedig nem hisz, el karhozik. *Gal. 3. 17.* Ezt mondom pedig, hogy

^a *Genes. 17. 7.* Es meg erősítöm az en frigy-kötésmet en közötttem es te közötted, es az te magod között te utánad az ő nemzetségekben örökke valo frigy-kötéssel, hogy en te neked Istenöd lesők, es az te magodnak te utánad. ^b *Math. 19. 14.* Az Iesus pedig monda: Haggyatok beket a kis gyermeköknek, es ne tiltatok meg űket en hozsam jűnni, mert illyetenőke az mennyeknek orsága. ^c *Luc. 1. 14, 15.* Es lesők te neked vigasagodra es örven-

Ezokaert űket is szükség be szentolni es be oltani az kőrőstőlteni által az Christus szent gyűlékőzetinek tarsasagaban, hogy meg valasztassanak a hitőtlenőknek magzatitúl. ^d Nem különben mint az oh Törvényben, hogy az környűl metelelssel valasztanak vala megh az Isten nepe nek magzati az hitőtlen Pogánoknak gyermekitúl, ^e mely helyet az Úy Testamentomban az Kőrőstőlteget szőrdőtte az Christus közöttünk. ^f

ked segitseggel volt. Ne fely oh Iakob en szolgam es te igaz Israel kit magamnak valasztottalak. Mert a szomch földre vizeket bocsatok, es az szarazra folyo vizeket, ki öntöm az en lelkömet az te magodra, es az en aldasomat az te maradékidra, es föl nevéködnek ugy mint egy fűvek, es mint az folyo vizek mellet plantaltatot fűzfak. *Act. 2. 39.* Mert ti nektők adattat az igeret, es az ti fiaitoknak es mindeneknek az kik tavul vadnak, valakiket el hivand az UR az mi Istenünk. ^d *Act. 10. 47.* Nemde meg tilthattya valaki az vizek hogy ezők meg ne kőrőstőlkötessenek, az kik az Szent Lelköt vettek, miképen mi is. ^e *Genes. 17. 14.* Az környűl meteletlen firfui gyermeknek, kinek nemző teste környűl nem meteltettetik, lelke ki töröltessek az ő nepe között, mert az en frigy-kötésmet hejaban valova tette avagy föl bontotta. ^f *Colos. 2. 11, 12, 13.* Kiben környűl is meteltettettek kez nélkül valo környűl metelkődéssel, midőn a bűn ala vettetőt emberi testöt le vetöttettek az Christusban valo környűl metelkődésnek általa, el temettetven ő vele az kőrőstőltegetnek általa, melynek általa föl is tamattatok vele egyetemben az Istenben valo hitnek általa mely hathatokepen cselekedők, ki űtet föl tamattotta az holtak között. Titöket is meg holtakat az bűnökben, es az ti testötöknek környűl meteletlensegeben, ő vele egyűt meg elevenitöt, meg bocsatvan ti nektek minden bűneitöket.

AZ URNAK VACSORAIAROL

28. Mi módon emlékdzertől és erőfsítettől az Urnak Vacsorájában arról, hogy te neked az Christusnak kerest: fan lőrt egygyetlen egy aldozattyában és minden ügyeb jó tetemenyiben-is re-féd vagyón?

Mert az Christus minden ő hiveinek és ennekem-is megh parancsolta, hogy abból az meg segőt kenyerből együnk, és az poharbol ki öfzogattatik ígyünk az ő emlékdzertire, ez igeretöt-is hozza teven: ^a Elő-őr hogy az ő teste en erettem az keresfan fínten olyan biz-sonnyal meg aldoztatot és tő-rettetöt, és vere ki ontattatot, mely bizsonnyal fímeimmell la-
tom, hogy azt az Urnak ke-nyeret ennekem segítik, és az ő Poharanak italát en velem közlik. Annak utanna hogy ű az en lelkemet fínten ol-lyan biyonnyal és valoban le-
gelteti, és taplallja az ő teste-vel, mely mi erettünk meg fe-
sítettöt, és az ő verevel, mely mi erettünk ki ontatot, az ő-
rök életre: Mint igaz az Ke-nyeret és az Bort, az Ur teste-
nek és verének külfő meg lat-
hato jegyeit az Anyafent-egy-
hazi folganak kezéből fogvan
testi fímmal hozzam vesőm.

^a Matth. 26. 26, 27, 28. Mikoron pe-nig ők ennek, veve Iesus az ke-nyeret, és mikoron megh aldotta volna, meg sege, és ada az ő tanít-vanyinak és monda: Vegyetek és egyetek, ez az en testem. Es ve-ven az pohart, és halakat advan, nekik ada, mondvan: Igyatok eb-ből mindnyajan, mert ez az en ve-rem, amaz uy Testamentome, mely fokakert ki ontatik bűnőknek bo-csanattyara. Marc. 14. 22, 23, 24. Es mikoron űk ennek, veven Iesus az kenyeret, halakat advan meg se-ge, ada nekik és monda: Vegye-tek, egyetek, ez az en testöm. Es veven az pohart-is, halakat advan, ada nekik. Es ivanak abból mind-nyajan és monda nekik. Ez az en verem, amaz uy Testamentomnak vere, mely fokakert ki ontatik. Luc. 22. 19, 20. Es veven a kenyeret, miko-ron halakat adott volna, meg sege és ada nekik mondvan: Ez am-az en testöm mely ti erettetek adat-tatik, ezt tegyetek az en emlékeze-temre. Hasonlatos-keppen az po-hart-is minek utanna vacsoraltan-ak volna, ada nekik mondvan: Ez az pohar amaz uy Testamentom az en veremben, az mely ti erette-tek ki ontatik. 1. Cor. 10. 16, 17. Az ha-la adasnak pohara az mellyet hala-
adással

adással vesőnk, nemde az Christus verevel valo közösfülese? Es az ke-nyer az mellyet meg segünk, nemde az Christus testevel valo közösfü-le? Mert egy kenyér s egy test vagyunk fokban. Mert mindnyajan az egy kenyerből refesülünk. Et u. 23, 24, 25. Mert en így vőttem az Urul azt, az mint előtőkben-is adtam ti nektek: Tudni illik hogy az UR IESUS az eyjel az mellyen el adattatek, veve az kenyeret, és minek utanna hala-kat adott volna, meg sege, és monda: Vegyetek és egyetek ez az en te-stöm, mely ti erettetek meg tőrettetik, ezt tegyetek az en emlékezetem-re. Hasonlatos-keppen az pohart-is minek utanna vacsorallot volna: Mondvan: Ez az pohar amaz uy Testamentom az en veremben, ezt te-gyetek, valamenyiser íffatok az en emlékezetemre. Et 12, 13. Mert mi-is az egy Lelek által mindnyajan egy teste lőtünk az köröztfegben, akar Sidok legyünk, akar Görögök, akar folgak, akar fábado-fok, és mind-nyajan egy italt ivan egy lelekke lőtünk.

LXXVI. KERDES.

Micsoda az Christus meg fésítettöt testet enni, és az ő ki ontot veret innya?

Semmi nem egyeb, hanem az Christusnak nem csak az ő tellyes kinsenvedeset és hala-lat bizonyos hittel fogni és hozzánk kapcsolni, és ez által bűneinknek bocsanattyat és az örök életöt nyerni. ^a Hanem meg annak felette az fíent Le-lők által, ki az Christusban és mi bennünk-is lakozik, napon-kent inkab inkab eggyesülni az ő fíentsegős testevel ^b annira hogy noha ő mennyegben, ^c mi pedig ez földön vagyunk, mind az által az ő testéből va-lo testők legyünk, és az ő csont-yaiból valo csontok, ^d és mint az eges testben hogy minden tagok csak az egy Lelektől

^a Ioan. 6. 35. Monda pedig neki Ie-sus: En vagyok az életnek kenye-re, az ki jő en hozzam nem ehőzik, és az ki hísen en bennem, nem fíomjuhozik soha. Ioan 6. vers. 40. ad 54. usq. Ez pedig annak akarattyá az ki el bocsatot engemet, hogy min-den, az ki lattya az Fiat, és hísen ő benne, legyen örök elete. En pedig fíol tamaftom útét az utolfo-
napon. Bizony bizony mondom ti nektek, hogy az ki hísen en ben-nem, örök elete vagyón. En va-gyok az életnek kenyeré, Es ez az kenyér mely az eghből le fallot, hogy az ki abban esik meg ne hal-lyon, En vagyok amaz elő kenyér, az ki az eghből le fallottam, az ki esik ez kenyérben, el mind örökke, és az kenyér az mellyet en adok az en testöm, mellyet en adok ez vi-lagnak eletiert. Bizony bizony mondom nektek, hog ha nem ejen
I 2 ditők

vesznek magoknak elevense-
get, azonkepen mi-is azon egy
szent Lelektől eleveníttessünk
meg és ő tőle igazgatra állunk.
tom út az utolsó napon. ^b *Ioan. 6. 55, 56.* Mert az en testöm valoban e-
tel, és az en verőm valoban ital. Az ki efi az en testömet és issza az en
verőmet, en bennem marad, en is ő benne. ^c *Actor. 3. 21.* Kit főkfeg az
eghnek be fogni mindeneknek helyekre allatásának idejőkh, az mel-
lyeket meg mondott az Isten, minden ő fent Prophetainak szejok által
eleitől fogvan. *Actor. 1. 9, 10, 11.* Es mikoron ezeket meg mondotta vol-
na, szejek lattara föl emeltetek, és az kőd be fogvan el veve út az ő
szejmők elől. Es mikoron figyelmetőssen neznének az eghben, hogy ő
menne. Ime ket firfiu mellejők allapek fejer ruhazatban, kik monda-
nak is: Galilæabeli firfiak, mit allotok nezen az eghben. Ez az Iesus
az ki föl vitetek ti tőletők az eghben, akkepen jő el mikopen lattatok ú-
tet föl menni az eghben. ^{1.} *Corinth. 11. 26.* Mert vala menisőre efitők ezt
ez kenyeret, és isszatok ez pohart, az Urnak halalat hirdeffetők, miglen
eljövend. ^d *Ephes. 3. 16, 17.* Hogy engedgye ti nektek az ő kazdag dicsősé-
ge szejrint, hogy erőssen meg erőssüllyetők az belső ember szejrint az ő
Lelkenek általa, hogy lakozzek az Christus hitnek általa az ti szejveitők-
ben. *Et 5. 29, 30.* Mert soha senki az únnőn testet nem gyűlölte, de el-
teti és taplallya azt, mint az Ur-is az Anyaszent-egyházat. Mert tagjai va-
gyunk az ő testenek, az ő hufabol és az ő csontaiból. ^{1.} *Corinth. 6. 15, 17, 19.*
Nem tudgyatoke hogy az ti testeitők az Christusnak tagjai. Az ki pedig
ragaszkodik az Urhoz, egy Lelők ő vele. Avagy nem tudgyatoke hogy az
ti testőtok az ti bennetők lakozo Szent Lelőknek temploma, mely va-
gyon az Istentől, és nem vattok tőnnőn magatoke? ^{1.} *Ioan. 3. 24.* Az ki
meg tartya az ő parancsolatit ő benne marad, és ő abban, és ebből is-
merjük meg hogy meg marad mi bennünk, az Lelőkbel az mellyet mi
nekünk adot. *Et 4. 13.* Ebből ismerjük meg, hogy ő benne lakunk, és ő
mi bennünk, mert az ő Lelkeből adot mi nekünk. *Ioan. 14. 23.* Felele az
Iesus és monda neki: Az ki szejret engemet az en beszedőmet meg tartya,
és az en Attyam-is szejreti út, és ő hozza meggyünk, és marada ő nala
tesünk. ^e *Ioan. 6. 56, 57, 58.* Az ki az en testemet efi és az en verőmet issza
en bennem marad, és en ő benne. Az mikopen el bocsatot engemet a-
maz elő Attya, en-is elők az Attya által, azonkepen az ki engemet ejend,
el az-is en általam. Ez amaz kenyér mely az eghből szállot ala. Nem az
mikopen az ti Attyaitok az Mannat őttek és meg holtanak, az ki ezt az
kenyeret ejendi őrőkke el. *Et 15. 1, 2, 3, 4, 5, 6.* En vagyok amaz igaz szejő tő-
ke, és az en Attyam szejő mives. Minden szejő vesebő mely en bennem
gyű-

gyümölcsöt nem terőmt, el metzőn. Es mindent az mely gyümölcsöt
terőmt, megh tistit hogy tőb gyümölcsöt teremtfőn. Immar ti tistak
vattok az igejert az mellyet szejlottam nektők. Maradgyatok en ben-
nem, en is ti bennetők. Mikepen az szejő vesebő nem terőmthet gyü-
mölcsöt ő magatul, hanem ha marad az szejő tőken, azonkepen ti sem,
hanem ha en bennem marattok. En vagyok az szejő tőke, ti pedig az
szejő vesebők. Az a ki en bennem marad, és az kiből en, az terem sok
gyümölcsöt, mert en nalam nélkül semmit nem cselekedhettők. Hogy
ha ki en bennem nem marad, ki vettettetven az szejő kívől, mindgya-
rast mint az szejő vesebő meg szejrad, az utan egyben gyűjtetternek, és az
tűzre vettetternek, és meg eghnek. *Ephes. 4. 15, 16.* Igazsagot követven
pedig az szejrettel egyetemben nevedőgyünk ő benne mindenestől
fogvan, ki az fő, tudni illik, az Christus. Kiből az eges test szejpen őve
illettetven és őve kötetterten az egyben ereffetet izők által minde-
nik resznek mertek szejrent valo belső erejéből nevedődest vesebő, az
testhöz illendőt, az únnőn epületire szejretetnek általa.

LXXVII. KERDES.

Mely helyen igerte az Christus hogy az ő testet és
veret olyan bizonnyal adgya ennijők és innijők
az ő benne hívőknek az mely bizonnyal az
meg szejgőt kenyeret efit, és az
poharbol isznak?

Az ő fent Vacsorajanak szej-
zeseben, melynek igei ekke-
pen vadnak: ^a Az mi Urunk
Iesus az ejel, mellyőn el arul-
tatek veve az kenyeret, és ha-
lakat advan meg szejge és mon-
da: Vegyetők ez az en testem,
mely ti erőttetők meg tőrette-
tik, ezt tegyetők az en em-
lekőzetőmre. Azonkepen az
pohart-is minek utanna vacso-
raltanak volna, ez Pohar uy

^a *1. Corinth. 11. 23, 24, 25.* Mert en így
vettem az Urul, az mint attamis ti
nektek, tudni illik, hogy az Ur Ie-
sus az etzakan, az mellyen el adat-
tatek kezében vette az kenyeret, és
minek utanna halakat adot volna,
megh szejgte, és azt mondotta. Ve-
gyetők és egyetők, ez az en testem,
mely ti erőttetők meg tőrette-
tik, ezt tegyetők az en emlékezőtőm-
re. Hasonlatoskepen az pohart-is
minek utanna vacsoralt volna,
mondvan: Ez az pohar amaz uy
Testamentom az en verőmbe, ezt
tegyetek valamenyiszer ijangyatok

Testamentom az en verem által, ^b ezt tegyetek valamenyiser ijandgyatok az en emlékezetemre ^c mert valamenyiser ejendítők ez kenyeret, es ez pohart ijandgyatok, az Urnak halalat hirdessetek miglen eljövend. Ez igeretet penig Szent Pal Apostol masutis elő hozza ^d mikor ezt mondgya: Az hala adasnak pohara, mellyel halat adunk, nemde nem az Christus verének velünk valo közleseje? Es az kenyér kit el segdelünk, nemde nem az Christus testenek velünk valo közleseje? Mert sokan egy kenyér es egy test vagyunk, mert mindnyajan az egy kenyerbe részesülünk.

kezeteimre. Hasonlatoskepen az pohart-is minek utanna vacsoralt volna, ada nekiök mondvan: Ez az pohar amaz uy Testamentom az en verőmben, az mely ti erőttestők ki ontatik. ^b Exod. 24. 18. Elő veven Moyses az edenyőkben valo vert, hinti az nepre es monda: Imhol az Iehovanak amaz ti veletők tőt frigyének vere, mind ezek ez dolgok felől. Hebr. 9. 20. Ez az Testamentomnak vere, az mellyet parancsolt ti nektek az ISTEEN. ^c Exod. 13. 9. Ezokaert jegyül legyen az te kezeden es emlékezetül az te fêmeid előtt, hogy az Urnak törvénye az te fadjában legyen. Mert hatalmas kezzel hozot ki az Ur tegedet Egyiptusból. ^d 1. Corinth. 10. 16, 17. Az aldasnak pohara az mellyet meg aldunk, nemde az CHRISTUS verevel valo közöfűlese? Es az kenyér az mellyet megh segünk, nemde az CHRISTUS testevel valo közöfűlese? Mert egy kenyér es egy test vagyunk sokan. Mert mindnyajan az egy kenyerből részesülünk.

az en emlékezetömre. *Matth. 26. 26, 27, 28.* Mikoron penig űk ennek, veven Iesus az kenyeret, es meg aldvan megh sege es ada az tanitványoknak es monda: Vegyetők es egyetők ez az en testem, es veven az pohart es halakat advan, nekiék ada mondvan: Igyatok ebből mindnyajan, mert ez az en verőm amaz uy Testamentome, mely sokakert ki ontatik bűnöknek bocsanattyara. *Marc. 14. 22, 23, 24.* Es mikoron űk ennek elő veven Iesus az kenyeret meg aldvan megh sege, es ada nekiök es monda: Vegyetők es egyetők ez az en testöm. Es veven az pohart halakat advan ada nekiék, es ivának abból mindnyajan. Es monda nekiék: Ez az en verőm, amaz uy Testamentome mely sokakert ki ontatik. *Luc. 22. 19, 20.* Es veven az kenyeret, halakat advan, megh sege es ada nekiök mondvan: Ez amaz en testöm, az mely ti erőttestők adattatik, ezt tegyetők az en emlé-

KER.

LXXVIII. KERDES.

Nemde ezokaert az Szent Vacsorában valo Kenyer es bor az Christusnak tulaydon testeve es vereve lesőne?

Semmikepen nem: Mert mikopen hog az körűsegeben valo víz az Christusnak vereve nem változtatik, sem az bűnt el nem moshattya, hanem csak jele es zaloga azoknak az dolgoknak, ^a mellyek mi nekünk az keresztségben erősegül bepecsetöltetnek. Azonkepen az Ur vacsorajanak kenyere sem Christus termefet ferent valo teste, ^b noha az Sacramentomoknak mi voltokert, es az Szent Leleknek illyen forman valo sollarának modgya ferint, ^c az kenyér Christus testenek neveztetik,

esi ez kenyeret, avagy isik az Urnak poharabol meltatlanul, vetkes az Urnak teste es vere ellen. Meg proballya penig minden ünnön magat, es ekkepen egyek az kenyerből es igyek ez poharbol. ^c Genes. 17. 10, 11, 14, 19. Ez penig az en frigy-kötésöm, mellyet ti meg tartsatok en közötttem es ti közötttestők, es az te magod között te utannad. Minden ferfiui mag körül meteltettek ti közötttestők. Környül metellettők penig az ti nemző testötőknek bőrennek veget, mely jegyül leszen az en közötttem es ti közötttestötöklőt frigy-kötésnek. Es ha valamely ferfiui magzatnak nemző testenek bőrennek vege körül nem meteltetik, ennek elete ki töröltettek az ő nepe között, mert az en frigy-kötésömet erőtelenne tette. Monda az Isten: Bizonyara az te feleségöd az Sara fiat fűl te neked, es ezt te nevezöd Izaaknak, es en az en frigy-kötésömet meg erősitöm ő vele hogy örökke valo frigy-kötés legyen az ő magvaval is ő utanna. *Exod. 12. 26, 27, 43, 48.* Ha az ti fiaitok mondangyak ti nektek: Minemű ti-

telet

tőlet ez az ti tisztóltok. Ezt felellyetők: Az Urnak által menesenek barannyanak aldozattya, ki az Israel fiainak hazokon által főköllőt Egyiptusba, mikoron az Egyiptusbelieket le vaga, es az mi hazainkat meg szabadita. es monda az Ur Moysesnek es Aaronnak. Ez az Pefahnak rend tartasanak modgya. Egy idegön se egyek benne. Es hajővevény lakik te nalad, es az Urnak az Pefahot meg akarandgya tartani, ez környül metellyön minden ferfiui nemőt, es annak utanna késülyön hozza hogy ezt meg főörözze. Es olyan legyen mint egy ősf. Mert csak egy környül metelkődetlen se egyek abban. *Et 13. 9.* Ezokaert jegyül legyen az te kezedön, es emlekezettül az te fimeid előt, hogy tudni illik, az Urnak törvénye az te fadjadban legyen. Mert hatalmas kezzel hozot ki te gedet az Ur Egyiptusbol. *Actor. 7. s.* Es ada ő neki az környül metelkődesnek fővetseget. *Exod. 24. s.* Veve Moses az vert es meg hinte az nepet vele, ezt mondvan: Ime ez az kőtesnek vere, mellyet az Ur ti veletők tesőn, mind ez dolgok felől. *Levit. 16. 10.* De azt az Kost, melyre az meg szabadulsnak forsa esőt elevenen allassa az Ur eleiben, hogy ez által meg tisztullyon, es az meg szabadult kost bocsassa ki az pusztában. *Et. 17. 11.* Mert az testnek elete az verben vagyon, es en azt az oltarra attam ti nektek, hogy az ti lelketek ezzel meg tisztittassék, mert az ver az lelektisztitására valo. *Esa. 61. 6, 7.* Es repülte egy en hozzam az Seraphin Angyalok közzül, kinek kezében eleven fén vala, kit fogoval az oltarrol vet vala föl, es ezt illetven az en fadjamhoz monda. Ime ez meg illete az te ajakidat, hogy el tavozzek te túled az te alnoksagod, es meg tisztittassék az te bűnőd. *Tit. 3. 5.* Az únnön irgalmassága fserint idvőzítőt minket az uyjonnán valo főületesnek főrdője által es az fent Leleknek meg uyitasa által. *Actor. 22. 16.* Fől kelven kereftelkedgyel meg, es mosd el az te bűneidet segitsegül hivan az Urnak nevet. *1. Petr. 3. 21.* Melyhöz most az kőrdőstegnek hasonlatos peldaja minket is meg tart. (Nem az mosogatas, mellyel az testnek fennye el vettetik, hanem mellyel ez leben, hogy az jo lelki ismeret az Istennel kerdőzkődik) az Iesus Christusnak fől tamadasanak általa. *1. Corint. 10. 1, 2, 3, 4.* Nem akarom penig hogy ne tudgyatok attyamfiai hogy az mi Attyaink mindnyajan az kód alatt voltanak, es mindnyajan az tengőrdön által mentenek, es mindnyajan az Mosesre meg kőrdőtőlköttének az kódben es az tengerben. Es mindenek azon lelki etelt ettek es mindenek azon lelki italt ittak. Mert isnak vala az úket követő lelki kűsiklabol. Az kűsikla penig vala az CHRISTUS.

LXXIX. KERDES.

Miert nevezi rahat az Christus az kenyeret ű teste-
nek es az pohart ű verenek, avagy az ű vere által
valo

valo uy frigynek avagy testamentomnak: Azon-
kepen Szent Pal-is az kenyeret es az bort
Christus testének es verének velünk
valo közlesének:

Az Christus nem nagy ok-
nelkül fől ekkepen: Ha nem
ezert mert nem csak arra tanit
minket ez befeddel, hogy az
mint az kenyer es bor taplal-
lyak az testnek eletet, azon-
kepen az ű meg fészült teste es
ki ontatot vere az mi lelkünk-
nek bizony etele es itala, mel-
lyel az örök életre taplaltat-
tunk.^a Hanem sokkal inkább
ezert-hog ez meg lathato fent
jeggyel es zalaggal bizonyos-
tegyen minket, hogy az Szent
Leleknek cselekedete által fén-
ten oly bizonyal tesen minket
rebesőkke az ű testeben es vereben, mint igaz ez fent jegyeket
az ű halalanak emlekőzetire hog testi fankal hozzánk vessők.^b
Annak felette hog az ű fénvedese es engedelmessege olyan bi-
zonnyal mienk, mint ha az mi bűneinkert mi magunk lakol-
tunk volna, es az Istennek eleget tettünk volna.

LXXX. KERDES.

Micsoda különbseg vagyon az Ur Vacsoraja
közöt es az Papafok Micei közöt?

Az Urnak Vacsoraja mi ne-
künk arról tesen bizonygot,
hogy mi nekünk minden bű-
neink tellyeseggel megh bo-
csattattanak az Christusnak

Ioan. 6. 51, 55, 56. En vagyok amaz
elő kenyér ki az eghből le főallot-
tam, az ki esik ez kenyerből el
mind örökke. Es az kenyér az mel-
lyet en adok az en testöm, mellyet
en adok ez vilagnak eletiert. Mert
az en testem valoban etel, es az en
veröm valoban ital. az ki esik az en
testemet, es issza az en vere met, en
bennem marad en is ő benne. *1. Cor.
10. 16, 17.* Az aldasnak pohara, az mel-
lyet meg aldunk, nemde a Christus
verével valo közösűlese? Es az ke-
nyer a mellyet meg fegünk, nemde
az Christus testével valo közösűle-
se? Mert egy kenyér es egy test va-
gyunk fokban. Mert mindnyajan az
egy kenyerből rebesölünk.

^a *Hebr. 7. 26, 27.* Mert illik vala
hogy illyen fő Papunk lenne mi
nekünk, kegyes, artatlan, főrtelöm
nelkül valo, meg valasztatot az bű-
nőfőktől es az egeknel főlyebben
valova tetettetőt. Az kinek nin-
csen

Dom:

30.

amaz eggyetlen egy aldozat-
tyaert, mellyel ünnön maga al-
dozek egyßer az keresztan.^a
Tovabba hogy az szent Lelek
altal mi-is az Christusban olta-
tük,^b ki immar embersegenek
termesete szerint csak menyeg-
ben vagyon az Attyanak job-
jan,^c es azt akarja hog' ütöt
imadgyuk.^d Az Míseben pe-
nig tagadgyak azt, hogy az e-
levenöknek es holtaknak bü-
ne meg bocsattatvan volnanak
az Christushoz eggyetlen egy
kin szenvedesjert. Hanem
ha az Míse mondo Papok
es Baratok mástam-is minden
nap aldozandgyak eröttük az
Christust. Annak felette pe-
nig arra-is tanítanak, hogy az
Christus teste szerintis jelen va-
gyon az kenyerek es az bor-
nak semelye alat, es azokaert
azokban kel ütöt imadni.^e Es
igy az Mísenek fundamento-
ma semmi nem egyeb, hanem
az Iesus Christus eggyetlen
egy aldozattyanak es szenvede-
senek meg tagadása, es atkozot
balvány imadas.

ide hatra vagyon, miglen az ő ellenfelei az ő labainak samolya le-
gyenek. Mert egyßer valo aldozattyával tekelletőföкке tette mind ő-
röкке az meg sentsítetteteket. *Ioan 19. 30.* Mikoron meg kóltolta volna
Iesus az eczétöt, monda: Mindenek be tellyesettenek es fejet le hayt-
van az ő Szent Lelket ki bocsata. *Matth. 26. 28.* Ez az en veröm az Uly

Testa-

csen naponkent süksége, mint az
fő Papoknak először tulaydon bü-
nejert aldozatokat föl vinni, az u-
tan az népnek vetkejert, mert ezt
cselekette egyßer ő magát föl vi-
ven aldozatra. *Et 9. 12, 25, 26, 27, 28.*
Sem az kofoknak es tulikoknak
vere által, de az ő tulaydon vere
altal ment egyßer be az Sanctua-
riumban, öröкке valo valtságot
talalvan. Es nem hogy gyakor-
ta ünnön magát föl vinne az al-
dozatra, miképen az fő Pap min-
den estendőben idegön verrel be
megyön az Sanctuariusban. Mert
ha külömben volna, tehát gyakor-
ta kellett volna ő neki világ terem-
tetetül fogva ként szenvedni. Mos-
tan penig ez vilagnak vegezeti fe-
le egyßer jelent meg, hogy az bünt
semmive tenne az ünnön aldozat-
tyanak általa. Es miképen ez min-
den emberekre reájövendő, hogy
egyßer meg hallyanak, az utan pe-
nig az itelet vagyon: Ezönképen
az Christus-is egyßer ada aldozatra
ünnön magát, hogy fokaknak bü-
nőket el venne, es ismegh bűnnel-
kül lattatik azoktul megh, az kik
varjak ütöt az idvőfögre. *Et 10. 10, 12,*
13, 14. Az mely akarattal meg sentsít-
tettünk az Iesus Christus testenek
egyßer valo aldozattyanak általa.
Ez penig az bűnőkert egy aldoza-
tot teven mind öröкке ült az Isten
nek jobjara, azt varvan az mi meg

Testamentome, mely fokakert bűnőknek bocsanattyara ki ontatik.
Luc. 22. 19, 20. Ez az en testem, az mely ti eröttetők adattatik. Ez az pohar
amaz Uly Testamentom az en veröm által mely ti eröttetők ki ontatik.
1. Corint. 6. 17. Az ki az Uly Istenhöz ragaszkodik ő vele egy Lelöкке le-
sen. *Et 10. 16, 17.* Az aldafnak pohara az mellyet meg aldunk, nemde az
Christus verevel valo közöfölese? Es az kenyér az kit meg segünk, nem-
de az Christus verevel valo közöfölese? Mert egy kenyér es egy test
vagyunk fokban. Mert mindnyajan az egy kenyerből résesülünk. *Et 12. 13.*
Mert mi-is az egy Lelök által mindnyajan egy teste lettünk az kereszt-
ben, akár Sidok legünk, akár Görögök, akár Solgak, akár Sabadosok,
es mindnyajan egy italt ivan egy Lelöкке lettünk. *Hebr. 1. 3.* Ki az ő di-
csősegenek fenýősege leven es az ő allattyanak ki meczőt abrazattya,
viselven mindeneket az ő hatalmanak besedével ünnön maga által az
mi bűneinknek tisztulást meg sörözven üle jobjara az fölfegnek az ma-
galsagokban. *Et 5. 12.* Tovabba azoknak az mellyeket mondunk ez a feje,
hogy mi nekünk illyen fő Papunk vagyon az ki ült amaz fölfegnek beki-
nek jobjara az egekben. Az sents helynek Solgaja, es amaz igaz satornak
az mellyet föl vont az Uly, es nem ember. *Ioan. 4. 21, 22, 23, 24.* Monda neki
az Iesus: Asszonyiallat hidgy ennekem, eljút az ora, mikoron sem itt ez
hegyen sem Ierusalembe nem fogatok imadni az Attya Istent. Ti
imadgyatok az mit nem tuttok, mi imadgyuk az mit tudunk, mert az id-
vesseg az Sidok közzül vagyon. De eljút az ora es mostan vagyon mi-
koron az igaz imadkozok imadgyak az Attya Istent Lelekben es igazsag-
ban. Mert az Attya-is illyetenőket keres, kik ütöt imadgyak. Lelek az
Isten, es az kik ütöt imadgyak Lelekben es igazsagban kel imadnyok.
Et 20. 17. Monda neki Iesus: ne illyes meg engemet, mert meg föl nem
mentem az en Attyamhoz. De meny el az en attyamfiaihoz es mond ezt
ő nekik. Föl megyek az en Attyamhoz, es az ti Attyatokhoz, az en Iste-
nemhöz es az ti Istentőkhöz. *Luc. 24. 52, 53.* Es úk imadvan ütöt meg te-
renek Ierusalembe nagy örömmel, es valanak mindenkor az Tem-
plomban dicserven es aldvan az Istent. *Act. 7. 55, 56.* Mikoron penig
tellyes volna sents Istvan az Szent Lelekkel, nezven az eghben lata az
Istennek dicőseget, es az Iesus t allani az Istennek jobja felől. Es
monda: Ime latom az egeket meg nyilatkozvan, es az embernek fiat
alvan az Istennek jobja felől. *Coloss. 3. 1.* Ha föl tamattatok az Christussal
eggyüt, fön valokat keresetők, ahol vagyon az Christus ülven az Attya
Istennek jobjara. *Phil. 3. 20, 21.* Mert az mi nyajaskodasunk az egekben va-
gyon, honnet az idvőzitöt-is varjuk az Uly Iesus Christust, az ki el val-
toztattya az mi gyalazatos testünket, hogy legyen az hasonlo abrazatu
az ő meg dicőült testehöz, az erő szerint, az mellyel alaja-is vethet ő ma-
maganak mindeneket. *1. Thessal. 1. 9, 10.* Mert ő magok hirdetik mi felő-

K 2

lünk,

lünk, minemű be menetelünk lőt legyen ti hozzatok, es mikenen terte-
tők legyen meg az Istenhöz az balvanyoktul, hog' solgalnatok az igaz es
elő Istennek, es hogy varnatok az ű Fiat az egekből, az ki föl tama-
tot az holtak közzül az I E S U S T, az ki meg szabadit minket amaz jöven-
dő haragtul. Az Mife Canonnyaban.

LXXXI. KERDES.

Kiknek keljarulnyok az Urnak szent
asztalához?

Csak azoknak az kik ugyan
valóban bannyak hogy űk az ű
bűnökkel az Ur Istent megh
bantottak, de mind az által bi-
zodalnok vagyon az Ur isten-
ben, hogy az ű bűnök az Chri-
stusfert meg vadnak bocsattat-
van. Az mely erőtlenség pe-
nig es gyarolag meg bennünk
vagyon, azt mind el fődözte a
Christusnak kin szenvedese es
halala. Es tovább az kik az
igaz hitben es az jambor elet-
ben naponkent mind inkab e-
rőlködni erőgbülni. De az
kep mutatok es az kik bűnök-
ból Istenhöz valóban megh
nem ternek, űnnön magoknak
karhozatot esnek es isnak.

¹ 1. Corinth. 10. 19, 20, 21, 22. Ez oka-
ert mit mondok? Azt mondome
hogy az balvany valami legyen, a-
vagy hogy az mit az balvannak al-
doztanak valami legyen? Sőt in-
kab azt mondom hogy az Poga-
nyok az mellyeket aldoznak az ör-
dögöknek aldoznak es nem Isten-
nek. Nem akarom penig hogy ti
közöfők legyetők az ördöggel.
Nem ihattyatok az Urnak poharat
es az ördögöknek poharat. Nem
Reszfűlhetők az Urnak asztalaval
es az ördögöknek asztalaval. Nem-
de haragra ingerlyűkre az URAT?
Nemde erősbek vagyunk ő nala-
nal? Et u. 28, 29. Meg proballya pe-
nig az ember űnnön magat, es ugy
egyek az kenyerből es ugy igyek az
poharbol. Mert az ki esik avagy
isik meltatlanul, iteletöt esik es
isik ő maganak, megh nem valast-
van az Urnak testet.

LXXXII. KERDES.

Dom:

31.

Azokat-is kelle hozza bocsatani ez vacsorához, az
kik minden hitűknek vallásával, es mind életűk-
kel hitetleneknek es Istenteleneknek bizo-
nittyak magukat?

Semmi-

Semmiken nem: Mert
azzal az Istennek frigie es Te-
stamentoma meg karomlatta-
tik, es az Istennek haragya
mind az eges gyülekezetre föl
göried. Annak-okaert az sent
gyülekezet az Christusnak es
az Apostoloknak parancsolat-
tya herint, az menyorságnak
kulcsával elven, mind addig
el tiltja es ki rekesti ez szent
vacsorának lakodalmatul az
gonosokat, míg nem peniten-
tiara ternek, es erkölcsöket
jobba változtattak.

tök kikön eghben gyűltök, munkalkottok es faradoztok nem kelnek
ennekem. Az en lelkem gyűlöli a ti uy holddotokat, es estendőnkent fo-
kot innepítőket. Meg untam, terhemre vadnak nekem, es azokat túrvan
ugyan meg farattam. Es mikoron az ti kezeitök ki terieftitök, el for-
ditom az en femeimet ti rolatok, meg mikor meg sokalittyatok is az ti
imadagtokat, meg nem halgatom, mert az ti kezeittök rakvak verrel.
Et 66. 3. Az ki ökröt ől fínten olyan előttem, mint ha embert őlne, es
az ki juhöt ől, mint az ki ebet őlne, az ki aldozatot tehen fínten olyan,
mint az ki disno verrel aldoznak, az ki tömiennel emlekezik mint az ki
balvant aldana. Jerem. 7. 21, 22, 23. Ezt mondgya az feregőknek Ura, Isra-
elnek Istene. Gyűcsötök őve az ti egeslen meg egető aldozatitokat az
tőb aldozatokhoz es egyetők huft. Mert nem soltam az ti Attyaitoknak
parancsolatot sem attam nekik egeslen meg egető aldozatrol, avagy az
egyeb aldozatokrol az időben, melyben ki hoztam űket Egiptumbol.
Hanem ezt parancsoltam ű nekik es ezt mondtam: Engedgyetők az
en somnak, es en ti Istentők lesek, es ti en nepem: Es jarjatok minden
en utaimon, mellyeket en parancsolok ti nektek, hogy jól legyen dol-
gotok. Psal. 50. a versu 15. usq. ad finem. Nyomorufagodnak napjan hű segit-
segre engemet, es mikoron meg szabaditlak tegedet, dicsery engemet.
Az hitetlennek penig mond az Isten: Mi közöd hozzam, hogy te hirde-
tőd az en főrzefimet, es hogy az te szabadban forogtad az en frigyömet
Te gyűlölted az tanitást, es hatad mege vetőtted az en befedimet. Ha-

1. Corinth. 11. 20, 34. Mikoron azért
egy helyre be gyűltök, nem az Ur
vacsorájának etele ez? Ha valaki
ehőzik hazanal egyek, hogy az ti
egiben gyűlestitök karhozattokra
ne legyen. Esa. 1. 11, 12, 13, 14, 15. Met-
zők en az ti fok aldozatotokkal azt
mondgya az UR: El töltem vele az
kosoknak egesen megh egető al-
dozattya, az bialoknak köveri, bor-
juknak, baranyoknak, es bakoknak
vere nem kedves nekem. Mikoron
föl gyűltetők en előmben, ki ki-
vanta ezt az ti kezetőkből, hogy az
en tornacsimat nyomkodnatok.
Többbe ez fele csalard aldozatot
ennekem ne adgyatok. Az tömyen
fűstölése utalatos en előttem? Az ti
uy holddotoknak innepe. Szombat-

K 3

vala-

valahol lopot laez vala, mindgyarast el futz vala, es az paraznakkal is re-
sed vagyon. Az te fajadat az gonozsagra bocsatod, es az te nyelvvel
bőrű csalárdsgot, vesztég ülven szól az te Attyadfiara, es az te Anyad
nak fiat bídalmazod. Ezök az te cselekedetid, melyeket miért hogy en
el benvettem, azt velőd hogy hasonlatos vagyok en te hozzád. De pör-
ben allok en te veled, es rendel femed eleiben rakom az te dolgaidat.
Ezt most kerlek erttetők meg, kik az Istent el felettetők, hogy titóket el
ne ragadgyalak, es senkine talaltassék az ki en kezemből ki szabaditon
titóket. Az ki aldozik dicserettel, az tistől engemet, az ki jól rendeli az
ő utat, annak mutatom meg az Istennek idveiséget.

LXXXIII. KERDES.

Micsodak az menyorsagnak kultsai?

Az Evangeliomnak pradi-
callasa, es az szent-egyhazi
fenytek, kikkel az menyország
az hűveknek meg nyitratik, az
hitetleneknek pedig előtte be-
tetetik.

ben is, es vala melyeket meg oldotok ez földön, meg lesnek oldattat-
yan az eghben.

LXXXIII. KERDES.

Mimodon nyitratik meg es mi módon tetetik be
az menyország az Evangeliomnak pra-
dicallasával?

Mikor az Christusnak pa-
rancsolattyabol minden hűvő
embereknek, es kinek kinek
mind maganak is közönsege-
ken hirdettetik, hogy Isten
ő nekiek az Christusnak erde-
meiert minden bűnöket megh-
engedi, es ingyen meg bocsat-
tya, valameníser az Evangeli-

Matth. 16. 18, 19. De en is mondom
te neked hogy te vagy Peter, es
ezen ez kű síkian építöm föl az A-
nya-szent-egyhazat, es az pokolnak
kapui erőt nem vehetnek ezön. *Et*
18. 18. Bizony mondom nektek, hog-
az melyeket megh kötök ez föld-
dön, meg lesnek kötötven az eg-

a Ioan. 20. 20, 22, 23. Monda azért
nekiek az Iesus: Is meg bekefeg
nektek miken el bocsatot enge-
met az en Attyam, en is akken
bocsatlak el títóket. Es ezeket
mondvan reajok lehelle, es mon-
da nekiek. Vegyetők sentset Lelket.
Valakiknek meg bocsattatnak bű-
nöket, meg bocsattatnak ő nekiek
es valakiknek meg tartandgyatok,
meg tartatvan lesnek. *Matth. 16. 19.*

Es

omba valo ígeretet bizonyos
hittel hozzajok kapcsollyak.
Vissontag pedig minden hitet-
lenőknek es kep mutatoknak
azt hirdetik, hogy mind addig
Isten haragyaban, es az örök
karhozatnak köteleben vadnak, valamig az ő bűnökben meg
maradnak. Mely Evangeliomnak bizonyos tetele serint az I-
sten mind ez vilagon es mind az jövődő életben megh ítéli
üket.

LXXXV. KERDES.

Mimodon tetetik be es mimodon nyitratik meg az
menyország az Anya-szent-egyhazi feny-
tek által?

Mikor az Christusnak pa-
rancsolattyabol azok az kik
jollehet hogy nevel keresztie-
nek, de tudományokkal avagy
életükkel ő magokat az Chri-
stusul idegeneknek mutat-
tyak lenni, minek utanna egni-
han-sor keresztényi szeretetből
es nagy attyafisággal meg in-
tettetnek hogy tevelygesőkől
ki terjenek es bűnöknek veget
vessenek, de semmiken bot
nem akartanak fogadni, vegre
ostan az Lelki Pástorok azok-
nak dolgokat meg mondgyak
az sents gyülekezetnek avagy
azoknak, az kik annak gond-
viselesere vadnak rendeltet-
ven az egész Anya-szent-egyhaz-

43
Es adom te neked az menyorság-
nak kultsait, es valamit meg köten-
dez ez földön meg lesen kötöt-
ven az egekben is, es valamit meg
oldandaz ez földön, meg lesen ol-
dattatvan az egekben is.

Rom. 12. 7, 8, 9. De különb különb
fele ajandekink leven az Istennek
mi nekünk adatot kedve serint. A-
vagy prophetalas, prophetallyunk
az hitnek mereteke serint, avagy
szolgálat, forgodgyunk az egyhazi
szolgálatban: avagy az ki tanit fo-
rogyon az tudományban, avagy az
ki oktat az intesben, az ki adako-
zik az egy igyűségben, az ki elől ja-
ro az szorgalmatosságban, az ki ir-
galmasságot cselekedik vidamság-
ban. Az szeretet tetteles nélkül le-
gyen: gyűlöllyetők azt az mi go-
noz, ragaszkodgyatok az jéhoz.

1. Corint. 12. 28. Es nem melyeket ren-
delt az Isten az Anya-szent-egyhaz-
ban, először Apostolokat, annak u-
tanna prophetakat, harmadsor
Doctorokat, az utan hatalmaságo-
kat, annak utanna gyogifafoknak
ajandekit, segitsegeket, az nepnek
igazgatafat, es különb különb fe-
le

tul: Es hogy ha azoknak in-
tesőknek sem engednek el til-
tyak ostan ugyan azok őket az
Sacramentomoktul es az szent
gyülekezetből ki rekesztik, es
igy az Istentől is ő magatul az
Christusnak orfagabol ki re-
kesztetnek. De viszontag ha
meg jobbulásuknak bizonyos
jegyet adgyak, mint Christus-
nak es az ő Anyaszent-egyhaza-
nak tagjai isméglen be vetet-
nek a húveknek tarsasagaban.
az ő alatta valokra jól viselnek gondot, ket fele tiszteletre meltoztassa-
nak, főkepen az kik munkalkodnak az igeben es az tanitasban. 2. *Thes. 3.*
14, 15. Hogy ha valaki nem enged az mi befedünknek, jelentetők megh
azt leveletőknek általa, es azzal nyajassagot ne tartsatok, hogy meg be-
gyenyüllyen, de azért ugy ne tartsatok mint ellenfeget, hanem incsyetők
ugy mint attyatokfiat. 1. *Corinth. 5. 3, 4, 5.* En jollehet ugy mint tavul leven
test serint, de lelők serint jelen, immar ugy mint jelen leven meg itel-
tem azt, az ki ezt akkepen cselekette. Az mi Urunk Iesus Christusnak
neveben össze gyűlven tū es az en lelkem az mi Urunk Iesus Christus-
nak hatalmaval, hogy adassék effele ember az Sathannak, az testnek
romlására, hogy az lelke meg tartattassék az Ur Iesusnak napjara.
2. *Corinth. 2. 6, 7, 8, 9, 10, 11.* Eleg ez fele embernek az sokaktul barmazot fed-
des. Hogy viszontag inkab ő neki meg bocsassatok es útet vigasztallya-
tok, hogy vala miken az feletteb valo banattal meg ne emestessék ez
illyeten ember. Annak-okaert kerlek titóket, hogy meg erősítsetők ő
hozza serelmeteket. Mert ez vegre is irtam ti nektek, hogy bizonylagot
vennek felőletők, hogy ha mindenekben engedelmessek legyetek. Az
kinek pedig ti meg bocsattok, en-is annak meg bocsatok, mert en-is ha
valamit meg bocsattam, ti erettetők cselekettem azt, az Christusnak
semelyeben, hogy az Sathan minket maganak ne foglallyon. Mert jól
tudgyuk az ő alnok mestersegit.

HARMADIK RESZ.

Az Hala-adatossagrol.

KER.

LXXXVI. KERDES.

Dom:

32.

Miert hogy minden mi bűneinkből es nyomorusa-
ginkbol az mi erdemunk nélkül csak az Istennek
irgalmassagabol az Christusert szabadultunk
meg miért kel tehát jolt csele-
kedni?

Mert az Christus minek u-
tanna minket az ő verevel
meg váltott, meg-is uyit min-
ket az ő szent Lelkevel az ő a-
brazattyara ez vegre, hogy az
mi velünk valo enni sok jó te-
temenyert az Istenhöz tellyes
eletünkben halaado voltunkat
meg mutassuk, a es hogy ő di-
csertessék mi általunk. b An-
nak utanna hogy mi magunk-
is ki ki mind az ő igaz hiri fe-
lől, annak gyümölcséből bizo-
nyosok legyünk. c Vegezetre
hogy az mi tőkellős jambor
eletünkkel egyebeket-is a Chri-
stusnak meg nyerjünk. d

tes. 1. *Petr. 2. 5, 9, 10.* Ti-is ugy mint elő kövek építettetők föl lelki haz gya-
nant, hogy legyetek szent Papsag, lelki aldozatoknak föl vitelere, mel-
lyek kellemetessék az Istennek az Iesus Christus által. Ti vattok
pedig az valástot nemzetseg, Kiralyi Papsag, szent nep, oly nep, mellyet
az Isten tulaydon maganak öröksegül keresőt, hogy hirdessetők annak
hatalmas cselekedetit, az ki titeket az setetsegökből el hivat az ő csu-
dalatos vilagossagara. Kik regenten valatok nem nep, mostan pedig I-
stennek nepe: az kik irgalmassag nélkül valatok, mostan pedig irgalmas-
sagot nyertetek. 1. *Corint. 6. 19, 20.* Avagy nem tudgyatok hogy az ti teste-
tek az ti bennetek lakozo szent Leleknek temploma, mely vagyon az I-
stentől, es nem tennen magatoke vattok. Mert arron váltattatok meg:

L

Dicső.

Dicsőítsetők azért az Istent az ti testetekben es az ti lelketekben, melyek az Istene. *b Matth. 5. 16.* Ugy tündökljék az ti világosságtok az embereknek előtte, hogy lássák az ti jó cselekedeteket, es dicsőítsék az ti Attyatokat, az ki az égheben vagyon. *1. Petr. 2. 11, 12.* Szerelmes attyafiai kerlek titeket úgy mint jóvevényőket es idegenőket, tartoztatatok meg magatokat az testi kívánságoktól az melyek viaskodnak az Lelek ellen. Es az ti életőket visellyetek tüsteféggel az Poganok között, hogy abból az miből fölnek ellenetek, úgy mint gonoz tevők ellen, az jó cselekedetekből az melyeket latnak, dicsőítsék az Istent az megh látogatásnak napján. *c 2. Petr. 1. 10.* Annak-okaert attyafiai inkább igyekezzetők erőste tenni az ti hivatalokat es valasztásokat. Mert ha ezőket cselekedentitők, soha el nem estők. *Matth. 7. 17, 18.* Minden jó fa jó gyümölcsőket teremt, minden rothas fa pedig gonoz gyümölcsöt teremt. Az jó fa gonoz gyümölcsőket nem teremthet, sem az rothas fa, jó gyümölcsőket nem teremthet. *Gal. 5. 5, 6, 22, 23, 24, 25.* Mert mi Lelek szerint az hitből varjuk az meg igazulásnak reményeget. Mert az Christus Iesuban semmit nem hasznal sem az környül metelkedes, sem az környül meleteletlenség, hanem az hit hasznal, mely szeretetnek általa cselekedik. De a Leleknek gyümölcsei ezek. Szeretet öröm, bekefeg, engedelmesseg, könyörületesseg, jószág, hűség, bűlőség, mereteletesseg. Az kik illyetennek, azok ellen nincsen az törvény. Mert az kik az Christusé, azok megh fésitettek testeket annak indulatival es gonoz kívánságival egyetemben. Ha az Lelők által élünk, életünket is az Lelők szerint visellyük. *a 1. Petr. 3. 1, 2.* Hasznalatoskepen az asszonyialatok engedelmesfők legyenek az ő tulaydon ferjőknek, hogy az kik nem engednek is az igenek az ő feleségőknek velük nyajaskodásoknak általa, az ige nélkül megh nyertessenek, midőn latangyak az ti feleségembem való tista velük lakásokat. *Matth. 5. 16.* Ugy tündökljék az ti világosságtok az embereknek előtte, hogy lássák az ti jó cselekedeteket, es dicsőítsék az ti Attyatokat, az ki az égheben vagyon. *Rom. 14. 19.* Ezokaert hat az melyek az bekefegre neveznek kövessük, es az melyek egy mas által való eppületre tartoznak.

LXXXVII. KERDES.

Nem időzülhetneke tehát azok, az kik haladatlanok leven, es az bűnökben bátorsággal megmaradvan az ögonozságokból Istenhöz meg nem ternek?

Semmikepen nem: Mert *a 1. Corint. 6. 9, 10.* Avagy nem tudgyatoke hogy az hamissák az Istennek

semmermetlenek, sem az balvany imadok, sem a paraznak, sem az lopok, sem az telhetetlen fősvényők, sem az rebegefők, sem az hitkozodok atkozodok, sem az dulok főstok es ragadozok az Isten orfagát öröksegül nem bírhattyak. nek orfaganak örökös nem lehetnek. Ne tevelyegyetők: sem az paraznak, sem a balvany imadok, sem az hazafag törők, sem az faytalanok, sem az férfakkal közösülők, sem az lopok, sem az telhetetlen fősvényők, sem az rebegefők, sem az hitkozodok, sem a ragadozok az Istennek orfagát öröksegül nem veszik. *Ephes. 5. 5, 6.* Mert ezt tudgyatok, hogy sem egy paraznanak, sem förtelmesnek, sem fősvennek, ki balvany imado, nincsen öröksege az Christusnak es az Istennek orfagában. Senki titőket meg ne csallyon hejában való befedekkel. Mert ezekert főkot júnyi az Istennek haragja az engedetlen emberekre. *1. Ioan. 3. 14.* Mi tudgyuk hogy által vitettünk az halalbol az életre, mert szerettyük attyankfiat, az ki nem szereti az ő attyafiat az halalban marad.

LXXXVIII. KERDES.

Hany reből all az embernek Istenhöz való megterese?

Dom:

33

Kettőből: Az Ő embernek megöléséből, es az Uly embernek meg elevenítéséből. *Rom. 6. 4, 5, 6.* El temettettünk azért egyetemben ő vele az keresetség által az halatra, hogy az miképen föl tamadot a CHRISTUS az holtak között az Attyának dicsősege által, azonkepen mi is új életben jarjunk. Mert ha az CHRISTUS testében be oltattatvan vagyunk az ő halalanak hasonlatos voltanak általa, nyilván az ő föl tamadasában is rebefők leszünk. Ezt tudvan hogy amaz mi reghi Ő emberünk ő vele egygút meg fésitettet, hogy az bűnnek teste elrontatnak, hogy ennek utánna az bűnnek ne fogallyunk. *Ephes. 4. 22, 23, 24.* Azonkepen le vessetők amaz Ő embert az ő elebbi életével egyetemben, mely meg rothad az ő csalard gonoz kívánsági szerint. Ugyjulyatok meg pedig az ti elmeteknek lelkeben, es öltözzetők föl amaz Uly embert, az ki Isten szerint teremtetet igazságban es valóságos bűntegben. *Coloss. 3. 5, 6, 7, 8, 9, 10.* Ezokaert ölyvetők meg az ti földi tagaitokat, az paraznaságot, az fertelmesseget, az gyöngeltetést, az gonoz kívánságot es az fősvényseget, mely balvany imadas. Mely bűnökert jú az Istennek haragja az ő fogadatlan fiakra, kik között ti is forgodtok vala regenten, mikoron azokban az bűnökben elnetők. De mostan ti is ezeket mind el tavoztatatok, a haragot, az hirtelen való fölgeriedést, az gonozságot, az atkozodást, az ek-

L 2

telen

telen befedet, az ti fajatokból. Egy más ellen ne hazudgyatok minek utanna le vetkőzítők az Ő embert minden ő cselekedetivel egyetemben es föl öltözendítők amaz Uy embert, mely megh uyjittatik az ismeretre, annak semelye szerint, az ki útet teremtetten. *1. Corinth. 5. 7.* Tisztítsatok ki azért amaz reghi kovást, hogy legyetők uy testak, miképen hogy kovás nélkül valok vattok-is. *2. Corinth. 7. 11.* Mert ime ez ez dolog, hogy Isten szerint ti meg somorottatok, mely igen nagy igyekőzetőt őrzőt ti bennetők, sőt mentsegőt, sőt haragot, sőt felelmet, sőt felette nagy kivánlagot, sőt buzgo indulatot, szeretetet, sőt bossu allast. Ennek felette mindenkepen megh bizonyítottatok, hogy ti tisztak es büntelenők legyetek ez dologban.

LXXXIX. KERDES.

Micsoda az Ő embernek meg őlefe?

Valósággal, igazan es sived szerint bannod, hogy Istent az te bűneiddel meg bantottad, es azokat napról napra inkább inkább gyűlölnöd es el raveztat, nod.

gyelmes es felette irgalmas, hősű ideiglen tűrő, es igen jól tevő, es hamar meg bannya az meg büntetést. *Hose. 6. 1.* El megyek es ismeg az en helyőmremeg terők, míg űk meg fogyatkoznak, es az en orczamat keresik. Az ő nyomorúságoknak idejen keresnek engemet reggel, es ezt mondgyak: Iertők el es terjünk meg az Urhoz: mert ű faggatot megh minket, meg-is gyógyit minket, ű vert meg minket, es be-is kötöt minket.

XC. KERDES.

Micsoda az uy embernek meg elevenítése?

Az Istenben valo igaz öröm az Christus által, ^a es embernek az ő eleret ugyan valoban es örömeft az Istennek akarattya szerint rendelni, es magat minden jo cselekedetekben gyakorlani. ^b

^a *Rom. 5. 1.* Meg igazittatvan azért az hitből bekefegünk vagy on az Istennel, az mi Urunk Iesus Christusnak általa. *Et 14. 17.* Mert az Istennek orsága nem etel es nem ital, de igazság es bekefeg, es öröm az sient Lelekben. *Esa. 57. 15.* Mert ezt mondgya az felseges es magasfagos,

46
sagos, az ki mind örökre meg marad, es az kinek neve sient. En az magasságban es az sient helyön lakom, es azokkal kik töredelmes es alazatos sivel vadnak, hogy meg elevenítssem az alazatosoknak lelket, es az töredelmeknek sivet. ^b *Rom. 6. 10, 11.* Mert hogy meg holt, az bűnnek holt megh egy sör, hogy penig el, az Istennek el. Azonkepen ti is ugy tartfátok, mint ha meg holtatok volna az bűnnek, elnetők-is penig az Istennek az mi Urunk Iesus Christusnak általa. *Galat. 2. 19, 20.* Mert en az törvény által meg holtam az törvénynek, hogy elnek az Istennek, es az Christussal egyetemben meg fésítetttem. Elők peniglen immaran nem en, hanem az CHRISTUS el en bennem. Az mely életöt penig mostan elők az testben, előm az Istennek Fiaban valo hitnek általa, az ki szeretet engemet es atta únnón magat en erettem.

XCI. KERDES.

Mellyek azok az jo cselekedetők?

Csak azok, mellyek igaz hitből az Istének törvénye szerint lefnek, es csak az ő sient nevének dicsősegere cselekedtetnek. Nem azok peniglen, mellyeket mi gondolunk joknak alitvan, vagy mellyeket az mi velekedesünk szerint ítelünk lenni jo cselekedeteknek, sem azok az mellyek emberi szerzesből lefnek.

Rom. 14. 23. Minden az mi hitből nincsen, bűn az. *1. Samuel. 15. 22.* Es monda Samuel: Nemde ugy gyönyörködike az Ur vagy az egefen meg egető, vagy az egyéb fele köz aldozatokban, mint mikor engednek az ű befedenek. Ime job az Urnak engedni minden aldozatoknak, es job az ű befedet fogadni az kosoknak köverinel. *Ephes. 2. 10.* Mert az Istennek alkotmanyi vagyunk, terömtetven az Christus Iesusban az jo cselekedetekre, mellyeket előve kefitőt az isten] hogy azokban jarnank. *1. Corinth. 20. 31.* Avagy este ezokaert avagy istok, avagy mit cselekedetők, mindeneket az Istennek dicsősegere cselekedgyetők. *Deut. 11. 32.* Meg lassatok azokaert, hogy mind ez parancsolatok es íteletők szerint cselekedgyetők, mellyeket en ma ti előtökben adok. *Ezech. 20. 18, 19.* Az ti Attyaitoknak parancsolattyok szerint ne ellyetők, es azoknak íteletőket se tartfátok, es balvanyok miat se főtőztesetők meg. Mert en vagyok Uratok istentők. Ellyetek az en parancsolatim szerint, es az en íteletimet tartfátok, es azok szerint cselekedgyetek. Es az en sombatimat sientöllyetők, hogy jegyül legyenek en közötttem es ti közötttetők, hogy meg ismerjetők, hogy en ti Uratok istentők vagyok. *Esa. 29. 13.* Es ezt mondgya az Ur: Miért hogy ez ez nép

az űsajaval közelget en hozzam, es az űajakival tistól engemet, az űsive pedig tavul vagyon en túlem, es emberi parancsolat szerint felnek engemet, melyre űk tanitnak: Ezert en-is fok csodat tesők ez nep kö-zöt, csudalatos csuda dolgot. Mert az űbölcsseinek bölcssefege el ves, es az űesőfinek értelme el reytetik. *Matth. 15. 7, 8, 9.* Hipocritak, jól állot az Esaias ti felőletők mondvan: Közelget ez nep en hozzam az űsaja-val, es az űajakival engemet tistól, az űsive pedig tavul vagyon en tú-lem. De hejaban tistólnek engemet, tanitvan oly tudományokat, mel-lyek embereknek tálalmanyi.

XCII. KERDES.

Mellik az Istennek törvénye?

Szolla az Isten mind ezöket *Exod. 20. 1.* Es az Isten szolla mind ezöket ez sokat mondvan. *Dent. 5. 1, 4, 5.* Es elő hiva Moyses mind az e-geš Israelt, es monda nekik. Hald meg Israel a parancsolatokat es itele-töket, mellyeket en ma à ti fületők hallattara álllok ti nektek, hogy az-okat meg tanuljatok es meg tartfatok. Szinről sinre álllot az UR mi velünk az hegyen az tűz közepiből. Es akkor en allok vala az UR kö-zöt es ti közöttök, hogy hirdetnem ti nektek az Urnak igejet. Mert ti az tűztől feltök vala, es nem menetök föl az hegyre. Így kedigh szolla az UR.

Első parancsolat.

En vagyok az Ur az te Iste- *Exod. 20. 1.* En vagyok az UR, &c. ned, ki tegetet ki hoztalak E- *Dent. 6. 7.* En vagyok az UR az te I- giptusból az rabfagnak haza- stened, ki ki hoztalak, &c. bol. Ne legyenek te neked idegen Istenid en előtttem.

Második parancsolat.

Ne csinaly te magadnak fa- *Exod. 20. 4, 5, 6.* Ne csinaly te ma- ragot kepet es semminemű ha- gadnak faragot kepet, es semmi a- sonlatosságot azoknak abra- brazattyat annak, az mi fön men- zattyukra, mellyek avagy fön nyegben vagyon, sem az ki az föld- az eghben, avagy alat az föld- ben alat, sem annak az mi az föld- dón, avagy az föld alat az víz- ben vadnak. Meg ne haytsad gyad se ne tistellyed űket. Mert en vagyok az UR az te Istened, erős es bősű-allo, ki meg büntetöm az te magadat azok előtt, se ne Attyak-

tistöllyed azokat. Mert en va- *Attyaknak gonozságukat az fiak- gyok az UR az te Istened, erős ban harmad es negyed iziglen, az- bősű-allo haragus Isten, ki okban az kik gyűlölnek engemet, meg latogatom az Attyaknak es irgalmasságot cselekešem azok- alnókfságokat az fiakban mind al ezör iziglen kik engemet szeret- harmad es negyed iziglen, az- nek, es megh tarttyak az en paran- okban kik engemet gyűlöl- csolatimat. Dent. 5. 8, 9, 10. Ne csi- nek, es irgalmasságot cseleke- naly te magadnak faragot kepet is dem ezer iziglen azokkal kik engemet szeretnek, es az en pa- rancsolatimat meg tarttyak.*

Harmadik parancsolat.

Az te Uradnak Istenednek *Exod. 20. 7.* Az te Uradnak Iste- nevet hejaban ne vegyed, nednek nevet hejaban ne vegyed, mert nem hadgya az UR azt bünte- nem hadgya az UR azt büntetes tetlen, az ki az ű nevet hejaban ve- nélkül, az ki az ű nevet heja- si. *Dent. 5. 11.* Az te Uradnak Iste- ban vejendi, nednek nevet hejaban ne vegyed, mert nem hadgya az UR azt, &c.

Negyedik parancsolat.

Megh emlekezzel hogy az *Exod. 20. 8, 9, 10, 11.* Meg emlekez- Szombatot, az az, az innep na- zel az Szombatnak napjarol, hogy pot meg sentellyed. Hat napon meg sentöllyed űtet. Hat napon munkalkodgyal, es minden dolgo- dat el vegezzed. Az hetedik napon den te dolgaidat megh főröz- pedig az te Uradnak Istenednek szombattya vagyon, akkoron sem- zed: Mert az hetedik nap az mi dolgot ne tegy, se te, se az te fi- te Uradnak Istenednek Szom- ad, se az te leanyod, se szolgad, se battya, az napon semminemű barmod, se szolgalo leanyod, se szol- dolgot ne tegi, se te magad, se gad, se szolgalo leanyod, se barmod, se szillyered, az ki az te kapudon belől lakozik. Mert az UR hat napon terem- te az mennyet es az földet, az te az mennyet es az földet, az az Szombatnak napjat. *Dent. 5. 12,*

tengert es mindeneket, a melyek ezekben vadnak. Az hetedik napon pedig meg nyugovék, es annakokaert meghalda az Ur a Szombatnak napjat, es meg fentöle ütet, az az, maganak foglalala.

se az te fiad, se leanyod, se fogad, se fogalo leanyod, se ökröd, se samaröd, se semmi fele barmod, se az jövevény ki az te kapudon belöl vagyon, hogy az te fogad, es fogalo leanyod meg nyugodgyék, miképen te magad. Es meg emléközzel rola hogy ti is fogla voltal az Egiptusnak földében, es hogy ki hozot legyen tegedet az Ur az te itened, hogy meg tartfad az szombatnak napjat.

Ötödik parancsolat.

Tisztellyed az te Attyadat es Anyadat, hog hosszú életü legy ez földön, mellyet az te Urad Istened ad te neked.

Deut. 5. 16. Tisztellyed az te Attyadat es Anyadat, miképen meg parancsolta te neked az te Urad Istened, hogy meg hosszabodgyanak a te életödnek napjai, es hogy jól legyen te neked dolgod azon az földön, mellyet az te Urad Istened ad te neked.

Harodik parancsolat.

Ne öly.

Exod. 20. 13. Ne öly. Deut. 5. 17. Matth. 15. Ephes. 6.

Hetedik parancsolat.

Ne paraznalkodgyal.

Exod. 20. 14. Ne paraznalkodgyal. Deut. 5. 10.

Nyolczadik parancsolat.

Ne lopyt

Exod. 20. 15. Ne Uroz. Deut. 5. 19. Ne lopy.

Kilenczedik parancsolat.

Ne mondgy fele baratodnak ellene hamis tanubizonfagot, vagy hamis tevő bezedöt.

Exod. 20. 16. Ne mondgy felebaratodnak ellene hamis tanubizonfagot. Deut. 5. 20.

Tize.

Tizedik parancsolat.

Ne kivannyad felebaratodnak hazat, ne kivannyad felebaratodnak feleséget, se fogaját, se fogalo leanyát, se ökrét, se samarat, sem semminemű marháját valami öve.

Exod. 20. 17. Ne kivand felebaratodnak hazat, ne kivand felebaratodnak feleséget, se fogaját, se fogalo leanyát, se ökrét, se samarat, se semmi az mi öve. *Deut. 5. 21.* Ne kivannyad felebaratodnak feleséget. Ne kivannyad felebaratodnak hazat.

XCIII. KERDES.

Mi módon ostaranak el ezek ez parancsolatok?

Ket tablara. ^a Az első tabla negy parancsolattal arra tanít meg minket, miképen kellyen magunkat az Istenhez tartanunk. Az második tabla hat parancsolattal azt adgya előnkben, mivel tartozzunk felebaratunknak. ^b

Kü tablara ira. *Et 10. 3, 4.* Ezokaert csinalek egy ladat Sethim fabol, es két kü tablatat faragek ollyatanokat, mineműek az elsők valanak, es fölmenek az hegyre kezemben veven az két kü tablat. Es megh ira az tablakra az tiz iget, az első iras ferint, mellyeket föllo vala, az Ur ti nektök az hegyen az tűz közepiből az gyűlekezőetnek napjan, es az Ur azokat nekem ada. ^b *Matth. 22. 37, 38, 39, 40.* Az Iesus monda neki: Szeresséd az te Uradat Istenedet az te egész szivedből, es az te tellyes elmedből, ez az első es nagy parancsolat. Az második pedig hasonlatos ehöz, Szeresséd az te felebaratodat mint tennen magadat. Ez két parancsolattal az egész törvény es az Prophetak függének.

XCIII. KERDES.

Mit kivan Isten az első Parancsolatban?

Ezt hogy valamenire eletemet es Lelkemnek idvességét

1. Corinth. 6. 9, 10. Avagy nem tudgyatoke hogy az hamissak az Isten örökséget nem birjak? Ne tevőlyegetők,

M

Dom:

34.

nig meg nem ölhetik, hanem inkább attul fellyetők, az ki mind az testő és mind az lelkőt el vesztetheti pokolban. ¹ *Matth. 4. 10.* Az te Uradat Istentődet imadgyad, es csak űtet tistöllyed, ragaszkodgyal ő hozza es esküdgyl az ő nevere. ^m *Matth. 5. 29, 30.* Ha penig az te job bömöd megh botrankoztat tegődet, váyd ki űtet es vesd el tñled. Mert job te neked, hogy egy az te tagaid közzül el vessőn, hogy sem az eges testőd vettetenek gehennara. Es hogy ha az te job kezeds meg botrankoztat tegedet, vagd el űtet es vesd el tñled: Mert ha én osb neked, hogy egy el vessőn az te tagaid közzül, hogy nem mint az te eges testőd vettetenek gehennara. *Et 10. 37, 38, 39.* Az ki szereti Attyat avagy Annyat föllyeb en nalamnal, nem melto en hozzam. Az ki meg talallya az ű életet el vesztí azt, es az ki el vesztí az ű életet meg talallya azt. *Actor. 5. 29.* Iob az Istennek engedni hogy nem mint az embereknek.

XCV. KERDES.

Micsoda az balvany imadas?

Az egy elő Istennek helyőte, avagy az egy bizony Istennek kivőle, ki az ő sent igejében ő magat ki jelentette, valami mas Istent gondolni avagy tartani, az kiben remensegedet helyhőztesseds, vagy az kiben biznal.

az űnnőn hasok es kiknek dicsősegők az űnnőn begyenesegőkre vagy on, kik csak ez földiekre viselnek gondot. *Galat. 4. 8.* De meg akkor on nem ismerven az Istent, bōlgaltok vala azoknak, kik termešet berint nem valanak Istenők. *Eph. 2. 12.* Emlekdőzzetők meg mondom rola, hogy ti akkor az időben Christus nélkül voltatok, idegenek az Israhelnek bōr-tartasatul, es kivül valok az bōrvetsegnek igeretitül, remenseg-nélkül es Isten-nélkül ez vilagon. *1. Ioan. 2. 33.* Valaki tagadgya az Fiut, annak az Attya sincsen. *2. Ioan. 9.* Valaki ez parancsolatot meg beghi, es az Christus tudomanyaban meg nem marad, nincsen annak Istene. Az ki a Christus tudomanyaban meg marad, annak mind az Attya es mind a Fiu vagy on. *Ioan. 23.* Az ki nem tistōli az Fiat, nem tistōli az Attyat, az ki el bocsatotta űtet.

XCVI. KERDES.

Mit kivan az masodik parancsolat?

Hogy

Hogy az Istent semminemű keppel avagy abrazattal ki ne formallyuk, ^a es valami egyeb módon se tistōllyuk hanem csak ugy, az mint az ő igejében parancsolta magat tistōl-tetni, ^b

^a *Dent. 4. 15, 16, 17, 18, 19.* Meg oltalmazatok ezokaert az ti lelketeket, szorgalmatossaggal. (Miert hogy semmi hasonlatossagot nem lattatok az napon mellyen ti nektek az Ur bōlla az tñzből Horeb hegyen) hogy magatokat el ne vessesstetők, csinalvan magatoknak valamimű kepet, ferfiunak avagy asbonyiallatnak, avagy földön valo elő allatnak, avagy eghi madarnak, avagy földön csufo maso allatnak, avagy föld alatt valo viz beli halaknak hasonlatossagára: Es föl ne emeld az te semeidet az eghben, hogy latvan ot az napot, az holdot, es az csillagokat az eghnek minden seregivel, meg ne csalattassal hogy imadgyads es tistōllyeds űket, mellyeket az te Urad Istenőd el rendelt mind az eges egh alatt valo nepeknek bōlgallattyukra. *Esa. 40. a versus. usq. ad 26.* Kihőz hasonlittatok ezokaert az Istent: avagy minemű kepet kesitetők ű neki? Az mester ember csinal kepet, es az ötves arannyal meg burittya, es ezüst lantzokat csinal reaja. Az begeny ember penig rothadatlan fat keres, es tudos mestert keres hozzaja, ki meg maradando kepet csinallyon. Nem tudgyatoke ti ezōket: Avagy nem hallotatoke? Nem hirdetteke ti nektek eleitől fogvan? Nem vetteteke esetekben az földnek fundamentomanak föl veteset? Ō az, az ki űl az földnek kereksegen, es az kik azon laknak, ollyanok mint az faskak. Ō az, az ki ki teryezti az eghet mint egy vasnot, es ki teriti mint egy satort, hogy alatta lakjanak. Ō az, ki az hatalmasokat semmive teszi, es ez földön valo birakat hejaban valokka. Nem plantaltanak sem magrol nem vettetenek, sem gyōkeret nem vernek ez földön. Az űtörőkjűk-is ki vagattatot. Mert mihelyen reajok fuvallottam meg asnak, es az forgo fel ragadgya űket mint az pozdoriat. Kihőz hasonlítottok ezokaert engemet? avagy kihőz lessek hasonlatos azt mondgya az sent? *Rom. 1. 23, 24, 25.* Es el változtattak az halhatatlan Istennek dicsőseget az romlando ember kepenek hasonlatossagára, es az madaraknak es negy lábú allatoknak es csufo maso allatoknak kepere. Annak-okaert atta az Isten űket az űnnőn bōvőknek kivanlagaban tistatalansagra, hogy gyalazattal illetnek az ő testűket egy mas kōzōt. Ugi mint kik az Istennek igazsagat hazugsagga változtattak, es tistōletōt tettek es bōlgaltak az teremtōt allatoknak, az teremtōt hatra hagyvan, ki aldōt mind örōkke, Amen. *Actor. 17. 29.* Mert ennek nemzetsége vagyunk. Holot ezokaert Istennek nemzetsége legyünk, nem kel alitanunk hogy az Isten hasonlatos legyen az aranyhoz, avagy ezűsthez, avagy mesterseggel faragot kűhöz, avagy egyeb valami emberi elmekōdes-

M 3

höz.

höz. *1. Samuel. 15. 23.* Miért hogy az vakmerő engedetlenleg, mint az bõmfen vestes olyan bûn, es az Isten törvenyet által hagni balvanyozas. *Deut. 12. 30, 31, 32.* Meg lásd hogy minek utanna úk el pusztulnak te elõled, te úket követven, ne essel az türben, es hogy ne tudakozzal az ú Istenõk felõl, ezt mondvan: Mikepen ez Poganok tisztoltak az ú Istenüket en is úgy tisztolom. Ne cselekedgyel ekkepén az te Uradnak Istenednek, mert mind azt cselekedtek az ú Istenüknek, az mi az UR elõtt utalatos, es az mit gyûlöl. Mert meg az únnõn fiokat leanyokat is tûzzel meg egettek az õ Istenõknek. Ezokaert valamit en parancsolok ti nektek hogy cselekedgyetõk, azt meg tartlatok, es akkepén cselekedgyetõk. Semmit hozza ne tegyetõk, el se vegyetõk benne. *Matt. 15. 9.* De hejaban tisztelnék engemet tanitvan oly tudomanyokat, mellyek csak emberi talmanyok.

Dom:

35.

XC VII. KERDES.

Semmi kepõt es abrazatot nem kelle rehat csinálni?

Az Istent semmi modon nem kel ki abraztatni es nem is lehet. Az teremõtõ allatokat pedig noha szabad ki abraztatni, mind az által meg tilt az Isten hogy azoknak kepõket ne csinallyuk se ne tartjuk ez vegre, hogy avagy az kepõket, avagy azok által az Istent imadnojk avagy tisztolnõjk.

Ne imadgy idegen Istent (mert az UR bõssu allonak nevezetik azert, mert bõssu allo Isten) es õntessel Istenõket ne csinaly magadnak. *Num. 33. 51.* Szoly az Israel fiainak es ezt mondgyad õ nekik. Mikoron által menendõtõk az Iordan vizen, es be mentõk a Canaan földében, annak az tartomának minden lakosit ki üzzetõk, ti elõttetõk es el vessetõk minden õ faragot es ontot kepõket, es minden õ oltarokat el rontlatok, es az ú hegyen valo õslopokat el törjetõk. *Deut. 12. 3.* Törjetõk el az ú oltarokat, es rontlatok el az ú faragot kepõket, es egesetõk el tûzzel az ú berkõket, es az ú Istenõknek kepõket aprora el vagdallyatok, es mindeneftül fogvan ki töröllyetõk azoknak nevet arról az helyrõl. *Et 7. 5.* Törjetõk el az õ

Exod. 23. 24, 25. Ne imadgyad az ú Istenõket, se ne tisztollyed, se ne cselekedgyel úgy mint azok szoktanak cselekedni. Hanem az õ Istenõket mindeneftül fogva el rontlad, es az ú kepõket aprora el törjed. De az ti Uratoknak Istenõknek foglallyatok es megh aldgya az te kenyeredet es vizedet. Es el vessõk te közzüled minden betegsegõket. *Et 34. 13, 14, 17.* Sõt inkább azoknak oltarit le ronslatok, es kepeit el törjetõk, es berkõket ki vagdallyatok.

az õ oltarokat es rontlatok el az õ kepõket, vagjatok ki az õ oltarokat, es az õ ki faragot balvanyukat tûzzel meg egesetõk. *Et 16. 22.* Faragot kepõt ne emely, mellyet az te Urad Istenõd gyûlöl. *2. Reg. 19. 3, 4.* Cselekedde pedig Ezechias az Achaz fia azt, az mit tetzek az Ilnak fenei elõtt, sinten úgy cselekedek mindeneket mint az õ Attya az David cselekedõt vala. Ó veste el az hegyen valo oltarokat, el tõre az õslopokat, õsve ronta az kepõket, ki vagdala az berkõket, el tõre vegezetre az ertz kilgyot, mellyet csinalt vala Moyses (mert mind az napokig tõmjenznek vala ú neki az Israel fiai) es nevezte azt nehustanak, az az, reznek avagy czezból valonak.

XC VIII. KERDES.

Nem szabad ehat az fient egy hazak ban kepõket tartani, mellyek kónivek helyõr leherne nek az tudatlan kösslegnek?

Semmi kepén nem szabad: Mert nem illik mi nekünk bõl csebeknek lennünk az Isténel, ki az ú Anya fient egy hazat nem nema keppel, hanem az õ fient igejenek elõ predikallalával akarja tanítani.

Jerem. 10. 8, 9. Mindnyajan a Poganokkal egyetemben bolondok es kabak, mert az fa hejaban valo Isteni tisteletré tanit. Ezüst pelehõt hoznak Tharsisból, es szeptista aranyat Uphazból, mely az mester embernek es az õtvõsnek kez munkaja. Szõderies es vörös barsony ruhat adnak úrea es ez mind

az bõles mester embernek mive. De az UR Isten igazsag, õ az elõ Isten, es örõkke valo Kiraly. Az õ haragja miat meg rõtõket az föld, es az Poganok nem szenvedhetik el az õ fenyõgeteset. *Habac. 2. 18, 19, 20.* Mit hasznal az faragot kep: Miért hogy azt az õ mestere csinalta. Es mit hasznal az hamis õntõt kep: melyben bizik az õ mestere, az csinalo az õ túle csinaltban, hogy nema balvanyokat csinallyon? Iay annak az ki az fanak azt mondgya: Sörkeny föld, es az nema kúnek, Ebregi föld. Ó tanithatnaje? Ime ezüsttel es arannyal vontak be, maga nincs lelõk benne. De az UR az õ fient Templomaban lakozik, mind ez eges világ halgasson õ elõtte. *2. Petr. 1. 19.* Erõs Prophetai befedünk vagyon, melyre hogy figyelmeztõk úgy mint fõtetõs helyen fenlõ lampastra, jól cselekedõtõk, miglen az nap megh vilagosodgyek, es az haynal csillag föld tamadgyon az tistivetõkben. *2. Timoth. 3. 16, 17.* Az eges iras Isten Lelkétõl farmazot, es hasznos az tanitafra, az meg czafolafra, gyõzefre, az meg jobbitafra, az oktatafra, mely vagyon az igazsagban. Hogy az Istennek embere tõkelletõs legyen minden fele jo cselekedetre kefittetõtt.

KER.

Mit kivan Isten az harmadik parancsolatban?

Ezt hogy ne csak atkozodással avagy hamis esküvessel de meg ok nélkül való esküvessel is^b se karomlyuk, se tiszteletlenül ne említtuk az Istennek nevet. Ne is legyünk rebesők ezekben ez bűnökben azoknak el halgatasával, rea hagyásával. Hanem az Ur Istennek benséges nevet nagy Isteni felelemmel es bocsülettel említsük,^c hogy az mi igaz es alhatatos vallásunkal,^d segítésre való hívásunkal,^e vezégetre minden bešedinkel es cselekedetinkel dicsírjük űtet es tiszteöllyük.^f

dalmazandgya, halálnak halálával hallyon meg, es mind az egeš kőšseg küvel adgyon verje űtet, akar lakos akar jőveven legyen, mikor az Urnak nevet karomlya megh őlettessek. *Levit. 19. 12.* Ne eskűdgyetők hamissan az én nevemre, meg se főtőztessék az te Istenődnék nevet. Mert en vagyok az Ur. ^b *Matth. 5. 37.* Legyen pedig az ti bešedetők. Ugy ugy, Nem nem, az mi pedig ezők föllyúl vagyon, az gonostul vagyon. *Jacob. 5. 12.* Mindeneknek előtte pedig Attyamfiak, ne eskűdgyetők se az menyre, se az földre, se semmi egyéb eskűvessel, hanem az ti eskűvestők legyen, Ugy ugy vagyon, Es, nem nem ugy, hogy karhozatban ne essetők. ^c *1. Pet. 4. 23.* En magamra meg eskűttem, es az en šajambol igaz bešed farmazik, es meg nem tēr, tudni illik, hogy minden tēr ennekem hajol meg, es minden nyelű en ream eskűšik. ^d *Matth. 10. 32, 33.* Minden azért az ki vallastessén en rolam az embereknek előtte, en is, vallastessők ő rola az en Attyamnak előtte, az ki az egekben vagyon. Az ki pedig meg tagadand engemet az embereknek előtte, en is megh tagadom űtet az en Attyamnak előtte, ki az egekben vagyon. ^e *1. Timoth. 2. 8.* Annakokaert azt akarom, hogy az férfiak minden helyekőn imatkozzanak, föl emelven

^a *Levit. 24. 10. usq. ad versum 17.* Ki mene pedig egy Israelbeli áššonyi-allatnak fia, kit űült vala Egyptusbeli férfiuval, az Israel fiai közöt. Es az taborban egy Israelbeli férfiuval őšve veše: Es mikor on meg karomlotta volna az Urnak nevet, vivek űtet az Mofeshőz. Ennek pedig az Annyanak Selomith vala neve, Dibri leánya, Dan nemzetségeből való. Es őrizet ala vetek űtet, mig megh ertenejek az Urnak akarattyat. Szolla azokaert az Ur Mofesnek, es azt monda: Vid ki az taborból az karomlot, es mindnyajan azok az kik hallottak, tegyek fejere kezűket, es mind az egeš kőšseg kővezze megh űtet. Es mond ezt az Israel fiainak: Az ki meg karomlya az ő Istenet, visellye az ő bűnet: es az ki az Urnak nevet ői-

emelven tista kezűket, harag es višša vonyas nélkül. ^f *Rom. 2. 24.* Mert az Istennek neve ti erőttetők karomlattatik az Pogan nepek közöt, mint meg vagyon irvan. *1. Timoth. 6. 1.* Valamenin iga alat levő šolgak vadnak, az ő tulaydon gazdajokat minden tisteletre meltoknak tartfak, hogy az Istennek neve es az tudomány ne karomlattassék. *Coloss. 3. 16, 17.* Az Istennek igeje lakozzek ti bennetők nagy bűšeggel, minden bőlcseseggel. Tanitvan es intven egy mast eneklešekkel, dicsiretekkel es lelki enekkel, jo kedvel enekelven az Urnak az ti šivetőkben. Es valamit cseleketek, mind bešedetőkben es mind tetementőkben, mindeneket az Ur Iesusnak nevében cselekedgyetek, halakat advan az Istennek es z Attyanak ű altala.

C. KERDES.

Ugy annyira nagy bűne ezokaert hamis eskűvessel vagy pedig atkozodással az Ur Istennek neven karomlast tenni, hogy az Isten meg azokra is haragodgyek, az kik az menyire ű tölők lehetne, azt meg nem tiltak, es minden módon nem ellenzik?

Bizonyara felette igen nagy bűn: ^a Mert annal nagyobb bűn ha nem lehet, az mellyel az Isten inkább megh bantatnak, mint az ű šent nevenek megh talasa, azon való bőlcsusag tel es karomlas. Annak okak, ugyan azt akarja, hogy az rettenetes nagy bűn halál is meg bűntettessek. ^b

ak, akar lakos akar jőveven legyen, mikor az Urnak nevet hejaban emti, megh őlettessek.

^a *Levitic. 5. 1.* Ha valamely lelek vetközendik, es hallandgya az ok nélkül eskűvőnek šavat, es ő ennek bizonyfaga lezend avagy halatandgya, avagy ha csak megh tudandgya is, es meg nem jelentendi, az ő bűnenek bűntetefet šenvedgye. ^b *Levit. 24. 15.* Es így šolly az Israel fiainak. Az ki meg karomlya az ő Istenet, visellye az ő bűnet, es az ki az Urnak nevet emleti, halálnak halálával hallyon megh, az egeš kőšseg küvel agyon verje ű-

CI. KERDES.

Valaki keresztényeni modra eskűthetike az Istennek nevere?

Dom:

37.

N

Meg

Meg lehet: mikor azt vagy
 fejedelmünk kívánja, vagy
 pedig bűkfeg későre rea hogy
 hitünket es igazságunkat eskü-
 vessel erősítsük meg, hogy így
 mind az Istennek dicsősege
 magasztalassék, mind pedig e-
 gyebeknek idősségükre has-
 nallyunk: mert ezfele eskü-
 vesre az Istennek igeje tanít, ^a
 ezokaert meg az sentők-is iga-
 zan eltenek vele mind az O
 törvényben es mind az Ulyban, ^b
 vessel meg bizonittatik valamely dolog. ^b Genes. 21. 24. Monda az Abr.
 ham az Abimelech Kiralynak: En megh eskűsöm. Et 31. 54. Es Iacob
 megh eskűvek Labannak, az ő Attyanak Isaaknak felelmere. Ios. 9. 15, 19.
 Az Iehosuah ezokaert bekefeget sörze es frigyöt kötö ő velök, hogy ele-
 venön megtartana őket es az seregőknek fejedelmi megh eskűvenek ő
 nekik, es az egész sereg zugolodik vala az fejedelmek ellen. Mondanak
 pedig az fejedelmek az egész gyűlekezetnek: Mi megh eskűttünk ő nekik
 az Iraelnek Urara Istenere, ezokaert ő reájok nem tamadhatunk. 1. Sam.
 24. 22. Eskűdgyel megh tehát ennekem az Urra, hogy az en maradeko-
 mat az en halalom után el nem vésőd, es hogy ki nem töröld az en ne-
 vemet az en Attyamnak hazabol. Megh eskűvek ezokaert David Saul-
 nak. 2. Sam. 3. 35. Es mikoron az egész nép össze gyűlt volna, hogy ke-
 nyeret adna enni az Davidnak megh mikor nappal volna, megh eskűvek
 David ezt mondvan: Az Isten úgy tegyen jól en velem, es úgy hošša-
 bitfa életömet, hogy nap enyestetnek előtte kenyeret nem kostolok,
 sem semmit egyebet. 1. Reg. 1. 28, 29, 30. Az Bethsabe be menven az Ki-
 ralynak eleiben, megh alla az Kiraly előtt, es megh eskűvek az Kiraly
 mondvan: El az Ur ki az en lelkemet megh mentötte minden nyomo-
 rusagtul, hogy az mikenen megh eskűttem te neked az Iraelnek Urara
 Istenere mondvan: Az te fiad Salomon oršagol en utannam, es ő ül
 en helyöttem az en Kiralyi sekemben, akkenen cselekedőm ez may na-
 pon. Rom. 1. 9. Mert bizonfagom ennekem az Isten az kinek solgalok
 az en Lelkemben az ő Fianak Evangeliomában, hogy bűnetlen ti rola-
 tok emlékeztöt tefek. 2. Corinth. 1. 23. En pedig bizonfagul hívom az
 Istent az en lelkemre, hogy azért nem mentem eddig Corinthusban,
 hogy kedvezni akartam ti nektek.

KER.

^a Deut. 6. 13. Az te Uradat Iste-
 nedet fellyed, es üteti tistöllyed, es
 csak az ő nevere eskűdgyel. Et 10.
 20. Az te Uradat Istenödöt fellyed,
 es ő neki solgaly, ő hozza ragaš-
 kodgyal es az ő nevere eskűdgyel.
 Esa. 48. 1. Halljatok megh ezt ti Ia-
 cob hazabeliek, kik Irael neven
 hivattatok, es kik Iuda vizeből
 juttetők ki, es kik az Irlnak nevere
 eskűstök, es az Iraelnek Isteneről
 emlékeztök, de nem hitből sem i-
 gazsagból. Hebr. 6. 16. Mert az em-
 berek arra eskűsnek, az ki ő nalok-
 nal nagyob, es azok között minden
 pörlesnek vege vagy on, ha eskű-